

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: F.

OSASTO: C16.

ASIA: _____

Siivassa olevan lähetystön raportti n:o 1.

Ministeri Palin.

1/2-34.

R i i a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ N:o 83.

R i i a S S A 2 P : N Ä h e l m i K U U T A 19 34 .

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINI	
50	5/240 Sal 39
6/2-34	9 - 1
5	C/16

Ulkosaiainministeriö

LLE

ASIA: Raportti n:o 1.

Oheisena kunnioittaen Ministeriölle lähetän Riiasa olevan Lähetytön kuluvan vuoden raportin n:o 1;

"Latvian nykyisen hallituksen asema".

Eduard H. Pää

5 liitettä.

R I I ▲ SSA OLEVA LAHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 1.

R i i a ssa 1 p:nä helmi kuuta 19 34.

ULKOASIA	
5/240 Sal	34
6/2-34	-
RYHMÄ	
5 C16	

Asia: Latvian nykyisen hallituksen

asema.

Jo saapuessani tänne viime vuoden elokuussa puhuttiin poliittisessa piireissä aivan yleisesti Blodnieks'in hallituksen heikosta asemasta. Suurella varmuudella ennustettiin, että sen kaatuminen oli odotettavissa lähikuukausina, ja että ainakin joulukuun mennessä talonpoikaisliiton johtaja Ulmanis olisi ottanut ohjokset vahvoihin käsiinsä. Monen hyökkäyksen kohteena onkin Blodnieksin hallitus ollut sen puolen vuoden kuluessa, jolloin minulla on ollut tilaisuus seurata oloja täällä, mutta toistaiseksi on se joka kerta suoriutunut voittajana. Erikoisen kiivaat ovat sitä vastaan kohdistetut hyökkäykset olleet viime päivinä saeiman kokoonnuttua talvi-istuntoonsa viime tammikuun 23 p:nä. Nytkin hallitus tosin toistaiseksi on selviytynyt taisteluista paremmin kuin kukaan saattoi odottaa. Kuitenkin viittaavat eräät menoarvion käsittelyn yhteydessä olevat merkit siihen, että Blodnieksin hallituksen kohtalonhetki nyt todella on läheisempi kuin viime syksynä. Tähän nähden ja koska tietääkseni Ministeriössä katsotaan olevan paikallaan, että Lähetystöt säännöllisesti vuoden alussa lähettävät selonteon asemamaansa hallituksen asemasta ja puheoloista, toimitan täten Ministeriölle lyhyen yleiskatsauksen Latvian nykyisen hallituksen kokoonpanoon ja sen parlamentaariseen asemaan sekä tilanteen kehittymismahdollisuuksiin.

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:
Tavallinen.

Maaliskuussa 1933 - 7 viikkoa kestäneen vaikean hallituspuolan jälkeen - onnistui uudisviljelijäin ja pientilallisten puolueen johtajan Blodnieks'in muodostaa hallitus. Tämä hallitus oli muodostettu latvialais-kansalliselle pohjalle, joten vähemmistökansallisuuksilla ei ollut siinä ainoatakaan edustajaa. Sosialidemokraatit eivät myöskään ottaneet osaa hallituksen muodostamiseen. Seuraavat puolueet olivat hallituksessa edustettuina:

- 1/ Uudisviljelijäin ja pientilallisten puolue - maareformin kautta syntyneiden tilojen omistajain puolue - jolla saeimassa on 9 edustajaa, hallituksessa 2 /pääministeri Blodnieks ja sisäministeri Mihlbergs/.
- 2/ Talonpoikaisliitto - vanhojen, isompien tilojen omistajain puolue - jolla saeimassa on 14 edustajaa, hallituksessa 2 /sotaministeri Balodis ja maatalousministeri Gulbis/.
- 3/ Latgalen kristilliset - roomalais-katolilaisten pappien puolue - joilla saeimassa on 8 edustajaa, hallituksessa 1 /kulkulaitosministeri Ivbulš/.
- 4/ Kristillinen työblokki - luterilaisten pappien ja kaupunkikiinteistöjen omistajain puolue - jolla saeimassa on 7 edustajaa, hallituksessa 1 /oikeusministeri Ozols/.
- 5/ Demokraattinen keskus - keskustapiirien ja virkamiesten puolue - jolla saeimassa on 6 paikkaa, hallitukseen 1 /^{sai}opetusministeri Keniņš /.
- 6/ Latgalen edistysmieliset talonpojat - Latgalen pientilallisten puolue - joilla saeimassa oli 5 edustajaa kun hallitus muodostettiin, mutta nyt vain 3, 2 miehen erottua puolueesta - hallituksessa 1 /sosialiministeri Rubulš/.
- 7/ Edistysmielinen puolue - radikaalisten porvarien puolue - jolla saeimassa on 3 edustajaa, hallituksessa 1 /ulkoasiainministeri Salnais/.

Asiantuntija -ministerinä tuli sitä paitsi - talonpoikaisliiton siunauksella - hallitukseen valtiovarainministeri Annus.

Blodnieks'in hallituksella oli siis alussa pieni, 52 ääneen nouseva enemmistö saeimassa. /Kaikkiaan kuuluu saeimaan, kuten tunnettua, 100 kansanedustajaa/. Pian tämä enemmistö kuitenkin väheni

50:een, 2 miehen erotessa Latgalen edistysmielisestä talonpoikaispuolueesta. Ja jo viime kesänä tuli Blodnieks'in hallituksesta selvä vähemmistöhallitus. Sen johdosta että useimmat hallituspuolueet eivät voineet hyväksyä opetusministerin saksalaisten sivistysautonomiia jyrkästi vastustavaa politiikkaa, syntyi konflikti hallituksen enemmistön ja aitokansallisten puolueiden, demokraattisen keskuksen ja edistysmielisten välillä, mikä johti siihen, että nämä puolueet erosivat hallituskoalitiosta. Demokraattinen keskus kutsui edustajansa, opetusministeri Keniņš'in, hallituksesta pois; edistysmieliset antoivat sitä vastoin edustajansa, ulkoministeri Salnaisin, jäädä hallitukseen, mutta vain asiantuntijana eikä puolueen edustajana. Täten kävi Blodnieksin hallituksen asema aika heikoksi - jäihän sen tueksi vain 41 ääntä saeimassa. Yrityksiin sen kaatamiseksi ryhdyttiinkin heti. Sen johdosta, että saeimaan viime aikoina on kuulunut vain 94 edustajaa, 6 kommunistisen edustajan tultua syytetyiksi valtiopetoksesta ja vangituiksi, on se apu, jonka Blodnieksin hallitus kriitillisillä hetkillä on saanut saksalaisen puolueen taholta, kuitenkin tähän saakka riittänyt hankkimaan sille saeiman äänestyksissä välttämättömän enemmistön vallassa pysyäkseen.

Hallitusta vastaan on etupäässä hyökätty talonpoikaisliiton ja sosialidemokraattien taholta. Talonpoikaisliiton hyökkäykset ovat pääasiassa tapahtuneet saeiman ulkopuolella sanomalehdissä tai kulisien takana ja ylipäänsä verrattain maltillisessa muodossa - kuten hallituskoalition kuuluvalle puolueelle sopii !/!, niinkuin eräs diplomaatti äskettäin ivallisesti sanoi. Sosialidemokraattien hyökkäykset ovat sitä vastoin olleet täysin kaunistelemattomia ja tapahtuneet sekä saeimassa että sen ulkopuolella.

Talonpoikaisliitto on, kuten tunnettua, Latvian vanhin, suurin ja vaikutusvaltaisin porvarillinen puolue. Se on aina tottunut, välittömästi tai välillisesti, ratkaisevasti vaikuttamaan valtion asioiden hoitoon ja kehitykseen. Täten se luultavasti otaksui käyvän Blodnieks'in hallituksen aikana, koska yleensä talonpoikaisliiton yhteistointa toisen maalaispuolueen, uudisviljelijäin ja pientilallisten kanssa on ollut suhteellisen hyvä. Sisä- ja ulkopoliittisissä päämäärissään nämä puolueet eivät paljon eroa toisistaan: Sisäpoliitti-

sesti molemmat edustavat maaseudun ja maanviljelijäin etuja, - uudisviljelijät ovat jossain määrin vasemmistolaisempia kuin talonpoikaisliitto. Ulkopoliittisesti kannattavat molemmat hyvien suhteiden ylläpitämisestä Saksan kanssa maataloustuotteiden viennin intressissä. Pääasialliset eroavaisuudet ovat muodostaneet puoluejohtajien henkilökohtaiset ambitionäkökohdat. Asiain näin ollen se seikka, että pääministeri Blodnieks'in henkilökohtaisten ominaisuuksien kautta uudisviljelijät, vastoin talonpoikaispuolueen laskelmia, joutuivat nyt näyttämään määrävää osaa asioiden hoidossa, ei ole ollenkaan miellyttänyt talonpoikaisliittoa ja sen vallanhimoista ja voimakasta johtajaa Ulmanista. Täten onkin syksyn kuluessa voitu todeta, miten suurimman hallituspuolueen taholta on sanomalehdistössä hyökätty pääministerin talouspolitiikkaa vastaan, saadakseen hänet luopumaan hallituksen johdosta talonpoikaisliiton hyväksi. Etenkin Ulmaniksen esitettyä valtiomuodon muutosehdotuksensa, josta tiedoitin raportissani n:o 24 lokakuun 24 p:ltä, 1933 ja käytyä selville, että tämä ehdotus saeimassa tulisi siinä määrin muunnetuksi, että talonpoikaisliitolle kävisi välttämättömäksi vaatia kansanäänestyksen toimeenpanemista asiasta, ovat puolueen pyrkimykset päästä hallituksen johtoon käyneet yhä määrätietoisemmiksi. Sellaiset kuin olot tässä maassa ovat, voi näet kansanäänestyksen tulos aika lailla käydä riippuvaiseksi eräistä hallinnollisista toimenpiteistä. Kuitenkaan Ulmanis ei toistaiseksi ole tehnyt mitään vakavaa yritystä kaataa Blodnieks'in hallitusta avoimessa taistelussa saeimassa - vaikka tilaisuuksia siihen kyllä olisi ollut - vaan on hän yrittänyt saada Blodnieks'in vapaaehtoisesti luovuttamaan hallituksen johdon talonpoikaisliitolle. Tähän varovaiseen taktiikkaan on talonpoikaisliitto ollut pakotettu, sillä ilman uudisviljelijäin /s.o. Blodnieks'in/ puolueen osanottoa tahi kannatusta talonpoikaisliitto ei tällä haavaa voine muodostaa mitään elinvoipaa hallitusta. Ja tultua "väkivaltaisesti" kaadetuksi Ulmaniksen toimenpiteiden kautta, Blodnieks arvattavasti kieltäytyisi millään tavoin kannattamasta Ulmaniksen sen jälkeen muodostamaa hallitusta. Koska sitä paitsi varmana voitaneen pitää, että myöskin demokraattinen keskus ja edistysmieliset asettuisivat oppositioon, ja että saksalaiset vain sangen kalliista hinnasta antaisivat kannatuksensa, on hyvin ymmärrettävissä, että Ulmanis toistaiseksi on noudattanut verrattain varovaista taktiikkaa. Mutta niin voimakas on

hänen persoonallisuutensa, niin suuri hänen vaikutusvaltansa, niin etevä hänen sisäpoliittinen pelinsä, että useimmilla tahoilla pidetään varmana että hän, aikaisemmin tahi myöhemmin ja joka tapauksessa ennen valtiomuodon muuttamisesta odotettavissa olevaa kansanäänestystä, on muodostanut talonpoikaisliiton johtaman hallituksen.

Jos, kuten mainitsin, talonpoikaisliiton hyökkäykset, ainakin tähän saakka, ovat olleet verrattain maltillisia ja pääasiassa tapahtuneet sanomalehdissä tahi kulisien takana, ovat sosiaalidemokraatit ja juutalaiset sitä vastoin avoimesti ja raivokkaasti hyökänneet saeimassa hallituksen kimppuun sekä sisä- että ulkopoliittisillä syytöksillä. Heidän hyökkäystensä pääkohteina ovat olleet oikeusministeri Ozols ja ulkoasiainministeri Salnais. Ensimmäinnä, joka epäilemättä on hallituksen eniten oikealla oleva mies, on syytetty siitä, että hän - yliprokuraattorin ominaisuudessaan - liian löyhäkätisesti on esiintynyt maan oikeistäärimmäisyyssaineksia vastaan ja liian jyrkästi taas vasemmistöäärimmäisyyssaineksia kohtaan. Toissapäivänä esittivät sosiaalidemokraatit epäluottamuslauseen häntä vastaan, mutta saeima hylkäsi sen. Samaten epäonnistuivat sosialistien yritykset pyyhkiä oikeusministeriön menoarviosta tärkeitä määrärahoja. Ministeri Salnaista taas sosiaalidemokraatit ja juutalaiset syyttävät saksalaisystävyydestä, mikä m.m. olisi esiintynyt siinä, että hän "Berlinin käskystä" olisi hyljännyt lukuisien saksalais-juutalaisten maahantuloanomukset. Salnaistakin vastaan sosiaalidemokraatit ovat esittäneet epäluottamuslauseita ja koettaneet aikaan saada vaikeuksia välttämättömien määrärahojen kieltämisen kautta - mutta ainakin toistaiseksi he ovat tässäkin epäonnistuneet. - Tuntuu siis siltä kuin Blodnieks'in hallituksen ei tarvitsisi pelätä kaatumista sosialistien hyökkäysten johdosta. Tämän hallituksen kohtalo on kyllä Ulmaniksen käsissä, mutta ennenkuin hän on saanut kokoon hallituskelpoisen enemmistön saeimassa, hän kyllä tuskin ryhtyy lopulliseen hyökkäykseen, muodossa tahi toisessa. Ulkopuoliselle on saangen vaikeata arvostella milloin ja miten tämä voi tapahtua. Varmaudella voidaan ainoastaan sanoa, että Ulmanis tarmokkaasti ja taitavasti valmistelelee valtaanpääsyään. - Toiselta puolen on todettava, että Blodnieks'illa ei tunnu olevan vähintäkään halua väistyä vapaaehtoisesti. Päinvastoin lienee par'aikaa käynnissä neuvotteluja nykyisen hallitus-

koalition laajentamisesta siten että demokraattinen keskus taas liittyisi siihen. Menoarvion käsittelyn yhteydessä oleva kysymys siitä että osa virkamiesten palkoista maksettaisiin valtion obligatsioneilla muodostaa kuitenkin vakavan esteen yhteisymmärryksen aikaansaamiselle. Muuten voi tämäkin kysymys käydä hallitukselle kohtalokkaaksi.

Kuten ylläolevasta selvinnee, ollaan täällä tätä nykyä tilanteessa, jota lähinnä voidaan sanoa latenttiseksi hallituspulaksi, mikä milloin tahansa - "kaatajien" pitäessä hetkeä otollisena - voi puhjeta aktuaaliseksi pulaksi.

Eduard G. Palm

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C16.

ASIA: _____

Kuussa olevan lähetysten raportti n:o 2.

Ministeri Palin.

20/2 1934.

R I I A - SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 146.

R i i a SSA 20 P:NÄ helmi KUUTA 19 34.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö

LLE

ASIA: Raportti n:o 2.

Lähetystö oheisena kunnioittaen Ministeriölle toimittaa Riian lähetystön kuluvan vuoden raportin n:o 2:

"Puolan ja Saksan välillä solmittu "rauhanpakti" ja Latvian suhtautuminen siihen",

jonka Ministeri Palin on laatinut Kaunasessa, missä hän par'aikaa on virkamatkalla.

V. a. Asainhoitaja.

5 liitettä.

RAPORTTI n:o 2.

R i i a s s a 20 p:nä helmi kuuta 19 34.

6 240 hel.
28/2.34
5 C16
34

Asia: Puolan ja Saksan välillä
solmittu "rauhanpakti" ja Latvian
suhtautuminen siihen.

Latviassa oltiin, kuten sähkösanomastani No.9 tammikuun 25 p:ltä ilmeni, tietoisia siitä, että Saksan ja Puolan kesken oli käynnissä tärkeitä neuvotteluja, jotka tarkoittivat näiden valtioiden lähentymistä toisiinsa, ja joiden tulokset saattoivat käydä laajakantoisiksi. Näiden neuvottelujen tarkemmasta sisällyksestä ja niiden todellisista tarkoituksiperistä ei kuitenkaan oltu selvillä, sillä uutinen tammikuun 26 p:nä Berliinissä solmitusta "rauhanpaktista" herätti Latvian kaikissa poliittisesti kiinnostuneissa piireissä peittelemätöntä hämmästyä ja suoranaista levottomuutta. Sähkösanomassani n:o 13 tammikuun 31 p:ltä kuvasin Latvian kannanoton seuraavasti: "Puolan-Saksan sopimukseen suhtaudutaan virallisesti pidättyväisesti mutta luottamuksellisesti, tietojeni mukaan ollaan hermostuneita. Epäillään Puolan-Saksan sovinnon tapahtuneen Liettuan kustannuksella ja niinollen voivan tuoda ainakin välillisesti muillekin Baltian maille vakavia yllätyksiä. Kallistuminen Venäjälle päin lisääntyy etenkin Liettuassa". Oleellista muutosta täten kuvatussa käsityksessä asiasta ei sen jälkeen ole tapahtunut. Virallisesti ollaan täällä edelleen sangen pidättyväisiä asiaa arvosteltaessa - myönnetään vain lyhyesti, että sopimuksella tietenkin on rauhaasäilyttävä luonne, jos mistään muusta ei ole sovittu sen yhteydessä kuin siitä mikä ilmenee julaistusta tekstistä. Mutta juuri tähän ei uskota eikä

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi.....

3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta.....]:

Tavallinen.

luoteta. Sanomalehdistössä ja yleisön keskuudessa pidetään päinvastoin miltei varmana, että jotain piilee viralliseen sopimukseen takana, ja avoimesti lausutaan huolestuneina siitä, mitä sopimus voi Baltianmaille merkitä, mitä seurauksia sillä siihen nähden voi olla. Miltei kaikkien lausuntojen loppusäveleenä on, ettei kukaan voi odottaa mitään hyvää siitä koituvan Latvialle. Pitkälti ei myöskään tarvitse keskustella hallituksen jäsenten tahi ulkoministeriön virkamiesten kanssa, ennenkuin - ensimmäisten kaavamaisten, pidättyväisten lauseparsien jälkeen - huomaa, että heissäkin samat epäluulot ja huolet vallitsevat kuin ne, jotka kaunistelemattomasti on ilmituotu sanomalehdissä ja poliittisissä kokouksissa, ja jotka monet korkeat upseerit ja monet eduskunnan jäsenet ovat minulle suoraan lausuneet, ja joiden "punainen lanka" on suunnilleen seuraava: Saksan ja Puolan välillä nyt solmittu sopimus merkitsee jyrkkää täyskäännöstä näiden maiden tähänastisessa suhteissa ja etenkin siinä politiikassa, jota Saksa aina sodasta saakka on harjoittanut Puolaa vastaan eritoten Saksalle niin tärkeässä Danzigin käytävää koskevassa kysymyksessä - onhan tähän saakka Saksassa jyrkästi selitetty, ettei rauhaa maailmassa syntyisi, ennenkuin käytävä olisi jälleenliitetty Saksaan. Sopimusta ei siis - resonnoidaan täällä - ole voitu aikaansaada, ilman että perinpohjaisesti olisi keskusteltu ja näissä keskusteluissa myöskin päästy yhteisymmärrykseen niistä ongelmista, jotka - ollen yhteydessä Puolan ja Saksan välisten suhteiden kanssa - tätä nykyä eniten kiinnostavat molempia valtioita. Ja koska Latviassa vallitsevan käsityksen mukaan Saksa on se sopimuspuoli, joka pääasiassa on tehnyt myönnytyksiä nyt solmitussa paktissa, tehdään tästä empimättä se johtopäätös, että Puolan on täytynyt myöntää Saksalle joitakin kompensatioita sopimuksen ulkopuolella - tietenkään ei minkään salaisen lisäsopimuksen muodossa, koska sellainen voisi käydä liian vaaralliseksi molemmille maille, mutta kuitenkin riittävän sitovasti. Esimerkkinä siitä, kuinka varmoja tästä ollaan, tahdon mainita, että Latvian yleisesikunnan, muutamia päiviä sitten äkkiä kuolleet päällikkö kenraali Kalejs, sotilasaikakauslehdessä "Latvijas Kareivis" julkaisi hälyyttävän kirjoituksen, jossa hän nimenomaan sanoi /käytettävissäni olevan saksannoksen mukaan/: "Was für Kompensationen sind versprochen worden wenn eine so wichtige Frage wie der Danziger Korridor, in nächster Zukunft nicht mehr beachtet werden soll? Kompensationen muss es in einem solchen Falle geben." Vastausta asetta-

maansa kysymykseen kenraali Kalejs ei kirjoituksessaan suoraan antanut, mutta siitäkin kävi aivan selvästi ilmi Latviassa yleisesti vallitseva pelko, että Puolan ja Saksan sopiminen on tapahtunut Baltianmaiden kustannuksella - tavalla tahi toisella. Tällöin resonoidaan seuraavasti: Kansallissosialistisen Saksan "Expansionsdrang" on tosiseikka, jonka olemassa olosta ja suuresta merkityksestä ei ole epäilystäkään. Kun nyt tämä voimakas laajentamisyrittäminen, hyökkäämättömyyssopimuksen tultua solmituksi Puolan kanssa, ei enää voi suuntautua Danzigin käytävään eikä Silesiaan, herää kysymys, mihin se silloin keskittyy. Kahden mahdollisuuden katsotaan olevan jällellä: Itävaltaan ja Baltianmaihin päin! Mahdollisuuksien ulkopuolella ei tällöin pidetä, että Puola, edellytettynä kompensationsa, olisi voinut selittää itsensä desintresoiduksi Itävallan kysymyksessä. Mutta, ottaen huomioon Puolan suhteet Pikku-Ententeen ja etenkin Tšhekkoslovakiaan, tätä mahdollisuutta ei katsota todennäköiseksi. Jällelle jää siis se mahdollisuus, että Baltianmaat olisi luovutettu Saksan laajentamisyrittämysten toteuttamiseksi. Missä laajuudessa Puola tällöin olisi voinut antaa Saksalle vapaat kädet - siitä käyvät arvelut sangen erilleen. Esimerkkinä mielten kiihtymyksestä tässä suhteessa voi mainita, että eräissä latvialaisissa piireissä uskotaan Puolan ja Saksan sopimisen tapahtuneen suoraan Latvian kustannuksella: Puola saisi pääsyn merelle Liepajan kautta luovuttamalla Saksalle takaisin Danzigin käytävän! Mutta luukuunnottamattakin tällaisia liioiteltuja mielikuvitelmiä, täytyy todeta sangen yleisesti ja vakavasti epäiltävän, että Puola on voinut antaa Saksalle vapaat kädet Liettuaan nähden, - jota he molemmat katsovat pahalla silmällä - jolloin Puola tietenkin samalla olisi varannut itselleen omien etujensa toteuttamismahdollisuudet siellä.

Täytyy myöntää, että jos nämä epäilykset pitäisivät paikkansa, todella siksi pelottavia perspektiivejä avautuu ja siksi uhkaavia mahdollisuuksia ja komplikatioita ilmenee näköpiirissä, että Latvialla ehdottomasti olisi täysi syy mitä suurimpaan levottomuuteen. Mutta ovatko todella nämä epäilykset perustellut?

Saksan ja Puolan taholla väitetään niiden johtuvan suoranaisesti "Angstpsychose"sta ilman reaalista pohjaa. Mutta ottamattakin näitä vakuutuksia huomioon, täytynee myöntää, että Latvian epäilykset ja huo-

let tuntuvat liioitelluilta. Sivulta katsoen näyttää Saksan ja Puolan rauhanpakti antavan molemmille sopimuspuolille, ja - aivan päinvastoin kuin mitä Latviassa arvellaan - myöskin Saksalle, siksi paljon ettei riittäviä syitä tunnu olevan olemassa, pitää salaisia lisämyönnytyksiä taholta tai toiselta selviönä.

Niinpä on Puola, jolle prestigenäkökohdat aina ovat määrävinä, p. o. sopimuksen solmimisen kautta jälleen voinut demonstrearata itsestä, suurvalta-ulkopolitiikkaa ja osoittaa kykenevänsä omin päin pääsemään sovintoon naapuriensa kanssa. Sitä paitsi Puola katsonee tällä sopimuksella kostaneensa sitä nolausta, jota se sai kärsiä neljänvaltionpaktin tekemisen kautta ilman sitä. Lisäksi on kysymys Danzigin käytävästä - ainakin teoriassa - 10 vuoden ajaksi poistettu päiväjärjestyksestä, ja Puola siten vapautettu siitä sodanuhasta, mikä epäilemättä tässä kysymyksessä piili. Myöskin Vilnan kysymyksessä hyötyy Puola uudesta sopimuksesta: Koskei Liittua enää voi vuorotellen "pelata ulos" Puolaa Saksaa vastaan ja päinvastoin, käynee Liettualle nyt lopullisesti välttämättömäksi mukaantua vallitsevan olotilan mukaan.

Ottaen huomioon nämä sopimuksen Puolalle tuottamat edut ja katsoen siihen että, kuten yllä jo huomautin, sopimus epäilemättä tietää täyskäännöstä Saksan tähänastisessa politiikassa Puolaa kohtaan, eritoten Danzigin käytävän kysymyksessä, voidaan ehkä ensi silmäyksellä olla taipuvaisia myöntämään latvialaisten olevan oikeassa heidän pitäessään selviönä, että Puolan on täytynyt antaa Saksalle salaisia kompensatioita sopimuksen ulkopuolella. Mutta jos koettaa tasapuolisesti asiaan, tulee kuitenkin siihen syventyä tulokseen, että asiallisesti Saksa lienee solmitun rauhanpaktin kautta voittanut ainakin yhtä paljon kuin Puola - joskin myöntää täytyy että "voitot" niin puolella kuin toisellakin suuressa määrin ovat imponderabilia. Todettava on ensiksi, että "kolmannen valtakunnan" isolointi, sen ympärillä oleva rautarengas, on Puolan kanssa solmitun hyökkäämättömyyssopimuksen kautta tullut rikotuksi. Toiseksi Saksa on tämän sopimuksen tekemisellä voinut osoittaa todenteolla harastavansa rauhan säilyttämistä ja kykenevänsä sopimaan naapurin kanssa, jonka kanssa sillä on erittäin vaikeita ja arkaluontoisia vastakohtia. Kolmanneksi Saksa on saavuttanut, että sen riitaisuudet Puolan kanssa on ratkaistava Kansainliiton ulkopuolella, mikä arvattavasti

tietää melkoista etua Saksalle. Neljänneksi on huomioonotettava, että sillä välin kuin vielä vuosi sitten Saksassa - syystä tahi ei - pelättiin preventiivisotaa Puolan taholta, se voi nyt tässä suhteessa olla rauhallinen. Ja tämä merkinnee Saksalle paljon - sillä rauhaa tarvitsee kolmas valtakunta vielä suuressa määrin sisäisen konsolidoimisensa vuoksi. Viidenneksi on 10 vuotta pitkä aika, jonka kuluessa Saksa siinä määrin voimistune, että se vallan toisin edellytyksin kuin nyt voi ryhtyä niiden ongelmien selvittämiseen, joiden ratkaisu nyt solmitun sopimuksen kautta on lykätty, vain lykätty! Sillä eihän Saksa tässä sopimuksessa ole asiallisesti luopunut ainoastakaan vaatimuksesta itärajaansa nähden. Hitler on vain toteuttanut sen ajatuksen, minkä tunnettu saksalainen poliitikko von Rheinbaden Stresemannin aikana kerran lausui: että Saksan itärajan koskevan kysymyksen ratkaisu olisi jätettävä "Jumalalle ja historialle", ja sillä välin harjoitettava rauhan ja hyvän sovun politiikkaa Puolan kanssa! Kun lisäksi vielä ottaa huomioon, että Saksa katsonee onnistuneensa antamaan "korvapuustin" sekä Parisille että Moskovalle rauhanpaktin tekemisellä, voitaneen otaksua sen jo sellaisenaan hyödyttäneen ja tyydyttäneen Saksaa siksi huomattavasti, ettei suinkaan tarvitse tulla siihen johtopäätökseen, että salaisia kompensatioita olisi vielä lisäksi Saksalle annettu Puolan taholta.

Mutta epäluulo, että niin kuitenkin on tapahtunut, on laajalle levinnyt ja syvästi juurtunut Latviassa, ja tällä tosisäkällä tulee varmasti olemaan seurauksinaan yhä suurempi epäluottamus Saksaa kohtaan, yhä lisääntynyt Latvian ja Puolan suhteiden viilentyminen x/ ja, ennen kaikkea, yhä innokkaampaa harrastusta toteuttaa Baltianmaiden yhteenliittymistä ja päästä yhteisymmärrykseen ja yhteistoimintaan Suomen ja Ruotsin kanssa xx/.

Eduard Hj. Palin.

x/ "Pedeja Bredi" kirjoittaa esimerkiksi: Puola on tehnyt itselleen hyvän kaupan meidän perivihollistemme kanssa. Puolalaisia on meillä aina kehattu luotettavimmiksi ja luonnollisimmiksi Latvian riippumattomuuden suojelejoiksi. Mutta usein he jo ovat vetäneet meitä nenästä. Ja nyt, kun se on heille edullista, puolalaiset taas kääntävät meille selkensä ja sopivat sekä Venäjän että Saksan kanssa. - Puolalaiset ovat suurimpia mestareita petkuttamisessa ja kierou-
dessa./

xx/ Yllämainitussa kirjoituksessaan lausui kenraali Kalejs: "Jetzt müssen wir, vielleicht mehr denn je, bereit sein, uns zu verteidigen. Jetzt müssen die Arméen sehr aktiv sein in der Anbahnung besserer Beziehungen zu den Arméen anderer baltischer Staaten".

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 816.

ASIA: _____

Pöytäkirjan olevan lähetyksen raportti n:o 3.

V. a. Asiasihoitaja Leppo

23/2-34.

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ nro 155.

Riia Ssa 23 P:nä helmi KUUTA 1934.

VIITTAUS: ..... N

P:nä KUUTA 19 P:TTY n:o

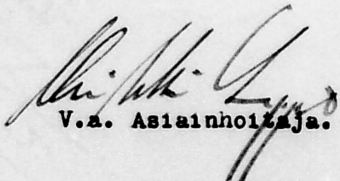
VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti No.3.

Lähetystö kunnioittaen oheisena Ministeriölle toimittaa raporttinsa No.2:

Viron ja Latvian ulkoasiainministerien neuvottelukokous Riiaassa 16 - 17 päivinä helmikuuta 1934.

V. A. Asinholaja.

5 liitettä.

R i i a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 3.

ASIAIN

7/24/34

34

R i i a s s a 23 p:nä helmi kuuta 19 34.

1/3-34

5 C16

Asia: Viron ja Latvian ulkoasiainministerien
neuvottelukokous Riiassa 16 - 17 päi-
vinä helmikuuta 1934.

Kuten tunnettua oli Viron ulkoasiainministeri Seljamaa virallisella vierailulla Riiassa kuluva helmikuun 16 ja 17 päivinä. Latvian ulkoasiainministeriössä tällöin käytyihin neuvotteluihin ottivat osaa Viron puolesta ulkoasiainministeri Seljamaan lisäksi varaministeri Laretei, Viron Riiassa oleva lähettiläs tširi K. Menning ja lähetystösihteeri Kruus. Latvian puolelta osallistuivat neuvotteluihin ulkoasiainministeri Salnais, kansliapäällikkö ministeri Munters, osastopäällikkö Seja, lainopillinen neuvonantaja Dizmans, Latvian Tallinnassa oleva lähettiläs Liepiņš, ulkoasiainministeriön läntisten asiain osaston päällikkö Ekis ja baltilaisten asiain osaston päällikkö Vigrabs.

Paitsi keskinäistä informointia ja mielipiteiden vaihtoa nykytärkeistä tapahtumista kansainvälisessä politiikassa kosketeltiin neuvotteluissa eräitä taloudellisia kysymyksiä, joissa ei kuitenkaan päästy sanottaviin tuloksiin, kuten tulliliittosuunnitelmaa, jonka esteenä todettiin erikoisesti olevan pula-ajan lainsäädäntötoimenpiteiden, raja-kaupalle annettavia helpoituksia ja clearing-sopimuksen laajentamista.

Neuvottelukokouksen aikana, helmikuun 17 p:nä allekirjoitettiin Latvian ja Viron välillä seuraavat neljä sopimusta:

1. Koulusopimus, jonka tarkoituksena on taata virolaisille Latviassa ja latvialaisille Virossa vastavuoroisuuden pohjalla äidinkieli-

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....]

3) Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

nen kouluopetus.

2. Eläinlääkintäsopimus, joka sisältää määräyksiä m.m. eläinten kuljetuksesta transitoliikenteessä.

3. Sopimus keskinäisestä oikeusavusta velkojen perimisessä.

4. Täydennysopimus vuoden 1923 puolustusliittosopimukseen.

Viimemainittu sopimus "liiton järjestämisestä" /traité pour l'organisation de l'alliance/ on epäilemättä neuvottelukokouksen tärkein tulos. Tämän sopimuksen selittävät sopimuspuolet tekevänsä edistääkseen kaikin mahdollisin keinoin Itämerenmaiden välistä yhteisymmärrystä ja molempien sopimusmaiden yhteistä politiikkaa Tallinnassa 1 päivänä marraskuuta 1923 solmitun puolustusopimuksen pohjalla.

Sopimuksen 1. artiklan mukaan tullaan vähintään kahdesti vuodessa järjestämään sopimusmaiden ulkoasiainministerien neuvottelukokouksia, joissa käsitellään kaikkia yhteisen ulkopoliittikan kysymyksiä molempien maiden yleisen politiikan yhdenmukaistuttamista silmällä pitäen /Art.2/.

Sopimusmaiden lainsäädännön yhdenmukaistuttamiseksi muodostetaan /Art.3./ pysyväinen neuvosto, johon hallitukset nimittävät edustajansa. Neuvoston päätökset alistetaan ulkoasiainministerien neuvottelukokouksen hyväksyttäviksi.

Kansainvälisissä konferensseissa tulevat Latvia ja Viro olemaan yhteistoiminnassa, ja mahdollisuuksien mukaan tulee niitä edustamaan yhteinen valtuuskunta /Art.4/.

Edelleen on sovittu, että molempien sopimusmaiden diplomaattisten ja konsuli-edustajien toiminta ulkomailla yhdenmukaistutetaan mahdollisimman tarkoin /Art.5/.

Sopimuksen 6. Artiklassa ilmoittavat sopimuspuolet olevansa aina valmiit harkitsemaan ehtoja, joilla sallitaan kolmansien maiden liittyä puheena olevaan sopimukseen.

Sopimus tulee olemaan voimassa /Art.7./ yhtä kauan ja samoin ehdoin kuin 1 päivänä marraskuuta 1923 Tallinnassa allekirjoitettu puolustusliittosopimus, jonka voi, kymmenen vuotta sen voimassa oltua, sanoa irti jompikumpi sopimuspuoli yhden vuoden irtisanomisajalla.

Tämä, Viron ja Latvian välillä jo voimassa olevan puolustusliiton siteitä täydentävä sopimus, on siinä suhteessa erikoisen

huomattava, että se sisältää ns. avonaisen oven klausulin. Kun sopimuskumppanit selittävät olevansa valmiit harkitsemaan ehtoja, joilla muut maat voivat sopimukseen liittyä, tarkoitetaan käytännössä luonnollisesti Itämerenmaita.

Ainakin jossain määrin Latvian virallisen ulkopolitiikan johdon äänitorvena esiintyy "Briva Zeme" kirjoittaessaan 20/2-34: "Avonaisen oven periaate ei ole mikään hetken huolien synnyttämä, sillä nykyinen Euroopan suurten voimatekijäin ryhmitys uhkaa vähemmän kuin koskaan ennen näitä maita. Tämä periaate on todistus uskollisuudesta Itämerenmaiden liiton aatteelle. On turhaa tulkita tätä tapahtumaa niin, että molemmat sopimusvallat itse ryhtyisivät jonkunmoisiin toimenpiteisiin ja kehoituksiin kolmansille valtioille yhtymään Riian sopimukseen. Se ei ole välttämätöntä siksi, että jokainen tietää miten toivottava se on, ja se johtuu avonaisen oven periaatteesta. Toiseksi nykyajan tapahtumat Euroopassa ja "diplomaattiset manöverit" monine paktineen ja ryhmityksineen ovat jo itsessään kokonainen "kehoitus" harkitsemaan uutta Euroopan tilannetta, jos joku ei olisi vastaavasti punninnut päiväjärjestyksessä olevia kysymyksiä. - Tällä avonaisen oven klausulilla Latvia ja Viro ovat seuranneet Pikku Ententen esimerkkiä, joka v. 1932 16/II samaten otti omaan liittosopimukseensa ehdon muitten valtioitten mahdollisesta yhtymisestä ententeen, josta sitten Pikku Ententen neuvosto /Tshekkoslovakian, Jugoslavian ja Rumanian ulkoasiainministerit/ tulee neuvottelemaan. Tällainen menettely on paikallaan siellä, missä ovat luonnolliset edellytykset laajemmalle valtioitten liitolle kuin alkuunpanijamaat muodostavat. Sellaiset edellytykset ovat sekä Pikku Ententen geopoliittisella alueella että myöskin Itämeren rannikoilla. Itse elettävä aika pakottaa sellaisten paikallisten paktien tekoon ja paikallisten kansainvälisten valtakeskuksien luomiseen, koska Genèven yhdistävä keskus on väliaikaisesti tullut väljemmäksi. Siksi Itämerenmaitten liiton luomiselle itse aika on sisäisenä, pontevana voimana, joka yhä selvemmin tiedoittaa, että nykyhetkellä tarpeelliset toimenpiteet myöhemmin voivat muuttua vaikeasti korjattaviksi historiallisiksi ja diplomaattisiksi virheiksi."

Keskustelussa allekirjoittaneen kanssa kansliapäällikkö ministeri Munters myönsi, ettei tällä hetkellä ole olemassa edellytyksiä Baltian maiden liiton toteuttamiselle. Kun Saksan-Puolan paktin takia

Liettua on joutunut kahdelta puolelta tulevan painostuksen alaiseksi, näyttäisi, Muntersin mukaan, luonnolliselta, että Liettua luopuisi vihdoin balttilaisen yhteistyön esteenä tähän asti olleista alueellisista vaatimuksistaan - jota taas Liettuulta, sen politiikassa niin usein todetun häilyväisyyden ja monien haihattelujen jälkeen, ei kuitenkaan voida minkäänlaisella varmuudella odottaa.

Nykyisenä aikana, lausui Munters, voi kansainvälisessä politiikassa 24 tunnin kuluessa tapahtua suuria muutoksia. Sentähden on Latvian ja sen liittolaisten valppaasti seurattava maailman tapahtumia, sikäli kuin niillä voi olla vaikutusta näihin maihin.

Erikoisesti Munters korosti Latvian ja Suomen intressien yhteyttä samoin kuin, myös päättyneissä virolais-latvialaisissa neuvotte- luissa esiintyneen, Latvian virallisen opinionin yhdenmukaisuutta Suomen kannanoton kanssa viimeaikaisiin tapahtumiin kansainvälisessä politiikassa.

Siipeli Lyyti
V.a. Asiainhoitaja.

J

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: ..... 5 .....

OSASTO: ..... 416. ....

ASIA: .....

Piassa olevan lähetystön raportti n:o 4:

Ministeri-Palm.

25/2-34.

R i i a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 167.

R i i a S S A 26 P:NÄ helmi KUUTA 19 34.

VIITTAUS: ..... N

P:NÄ ..... KUUTA 19 P:TTY ..... n:o .....

VIITTAUS: ..... D. U. M. ..... / ..... 19 .....

Ulkoasiainministeriö

LLE

ASIA: Raportti n:o 4.

Oheisena kunnioittaen Ministeriölle lähetän Riiassa olevan Lähetyksen kuluva vuoden raportin n:o 4:

"Puolan ja Neuvostoliiton suunnitteleman Suomen ja Baltianmaiden riippumattomuuden turvaamista koskevan deklaratiohankkeen ja Puolan ja Saksan välillä solmitun "rauhanpaktin" sisäinen yhteys."

Edvard G. Tallin

5 liitettä.

R I I A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 4.

R i i a ssa 25 p:nä helmi kuuta 19 34.

Asia: Puolan ja Neuvostoliiton
suunnitteleman Suomen ja Baltianmaiden
riippumattomuuden turvaamista koskevan
deklaratiohankkeen ja Puolan ja Saksan
välillä solmitun "rauhanpaktin" sisäi-
nen yhteys.

8 241 Sal 34
2/3-34 3 -
5 C16

Raportissani n:o 2, kuluva helmikuun 20 p:ltä, tein selkoa Latvian suhtautumisesta Puolan ja Saksan välillä 26 p:nä tammikuuta solmittuun "rauhanpaktiin". Kuten sanotussa raportissa esitin, on tämä sopimus Latviassa herättänyt sekä suurta huomiota että vakavaa /joskin ymmärtääkseni aiheetonta/ huolestumista. Sen yhteydessä on Riian poliittisten piirien mielenkiinnon kohteena ollut kysymys siitä sisäisestä yhteydestä, joka voi olla olemassa Puolan ja Neuvostoliiton suunnitteleman, otsakkeessa mainitun deklaratiohankkeen ja Puolan ja Saksan yllämainitun sopimuksen välillä. Erikoisesti on mieliä kiinnostanut kysymys tämän yhteyden mahdollisesta niin sanoen käytännöllisestä merkityksestä Baltianmaiden näkökulmalta katsoen.

Varmana voidaankin pitää, että yhteys oli olemassa näiden molempien hankkeiden kesken, joskaan tällä yhteydellä ei ollut käytännöllisiä seurauksia, kuten allaolevasta ilmennee.

Asioita nyt perästäpäin arvosteltaessa näyttää selvältä, että Moskova joulukuun kuluessa oli tullut vakuutetuksi siitä, että Ber-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkossainministeriön tiedoituksiin.

liinin ja Varsovan hallitusten välillä todella oli syntymäisillään se suurempi yhteisymmärrys, jota jo Berliinissä marraskuulla annettu saksalais-puolalainen deklaratio ennusti, ja että ne neuvottelut, joita näiden hallitusten kesken marraskuusta lähtien oli käyty. Saksan ja Puolan vanhojen vastakohtien poistamisesta päiväjärjestyksestä ja näiden maiden poliittisesta lähentymisestä, näyttivät vievän positiiviseen tulokseen. Näin ollen tuli Moskovalle kiire tehdä yritys tämän Neuvostoliiton kannalta kaikkea muuta kuin toivottavan asiain kehityksen estämiseksi. Tässä tarkoituksessa se - kaikkesta päättäen - esitti, verrattin odottamattomasti, Puolalle deklaratioehdotuksen Suomen ja Baltianmaiden itsenäisyyden turvaamisesta. Tämä tempu oli epäilemättä ovela: Olihan Puolalle - silloin vallitsevissa oloissa - sangen vaikeata kieltäytyä suostumasta ehdotukseen; olihan deklaration kärki selvästi kohdistettu Saksaa vastaan; olihan Puolan suostuminen siihen siis erittäin omiaan häiritsemään Puolan ja Saksan välillä syntymäisillään olevaa lähentymistä!

Ne kysymykset, joita nyt suurella mielenkiinnolla on Riiassa pohdittu, ovat seuraavat: Olivatko Neuvostoliiton laskelmat oikeat, s.o. olisiko Puolan ja Saksan välistä rauhanpaktia - johon niin suurella epäluulolla Latviassa suhtaudutaan - voitu estää deklaration antamisen kautta? Tahi olisiko Baltianmaiden asema, Puolan ja Saksan sopimusta ei deklaration avulla olisikaan voitu estää, kuitenkin joka tapauksessa nyt parempi, jos deklaratio olisi annettu?

Syistä, jotka alempana olen esitettävä, olen puolestani vakuutettu siitä, että ylläoleviin kysymyksiin on vastattava kielteisesti. Latviassa on kuitenkin piirejä - pääasiassa nykyisen hallituksen vastustajiin kuuluvia - jotka jyrkästi ovat päinvas-

taista mielipidettä. Nämä väittävät rohkeasti, 1/ että joll' eivät ensin Suomi ja sitten Latvia ja myöskin Viro olisi asettuneet kielteiselle kannalleen deklaratioon nähden, vaan suostuneet siihen, olisi Puolan ja Saksan välisen, Baltianmaille niin epäedullisen ja epämieluisan sopimuksen tekeminen luultavasti tullut estetyksi; /mitään perusteluja tämän kannan paikkansa pitäväisyyden puolesta ei esitetä!;/ 2/ että, jos tämän sopimuksen tekoa ei deklaratiolla avulla olisikaan voitu estää, Baltianmaiden asema nyt joka tapauksessa olisi melkolailla parempi, jos Puola ja Neuvostoliitto olisivat saaneet antaa deklarationsa, ensiksi siitä syystä, että Puola silloin ei olisi voinut antaa niitä salaisia kompensatioita Baltianmaiden kustannuksella, joita sen nyt epäillään antaneen rauhanpaktin yhteydessä; toiseksi sillä perusteella, että silloin ainakin Puolan ja Neuvostoliiton "takuu" Baltianmaiden rajojen koskemattomuudesta olisi olemassa. Esimerkkinä tästä kannanotosta lainaan tähän osan "Pēdeja Brīdi"n erästä kirjoituksesta: "Sokeasti saksalaisystävällisen orienteerauksensa johdosta suomalaiset suhtautuivat deklaratiionsuunnitelmaan kielteisesti ja saattoivat sen julkisuuteen englantilaisessa sanomalehdessä. Siten tämä asia raukesi! Latvian ja Viron poliitikot ja diplomaatit lausuvat, etteivät he näe nykyhetkellä ehdotetun julkilausuman tarpeellisuutta. Sellainen vastaus on tylsäpääisyydessään suorastaan ihmeellinen. Miksei aika vielä olisi tullut ottaa vastaan hyvän asian?... Ehkä nyt vielä on aika kysyä venäläisiltä, puolalaisilta ja saksalaisilta, ovatko he valmiit takaamaan Latvian nykyiset rajat?"

Tällaisia lausuntoja on tietenkin pantava sen hermostuneisuuden tilille, jonka, kuten olen tiedoittanut, Puolan ja Saksan sopiminen on tällä herättänyt. Näin ollen niille ei liene annettava sen suurempaa merkitystä. Kuitenkin olen katsonut syytä ole-

van tehdä näistä lyhvesti selkoa, koska niissä kosketellut kysymykset itsessään ovat mielenkiintoisia ja koska niissä ilmituotu katsantokanta mahdollisesti tulevaisuudessa saattaa tulla vaikuttamaan.

Käsittäakseni tämä katsantokanta ei kuitenkaan voi olla oikea. Kun kerran se seikka, että Puola, a siallisesti, suostui Neuvostoliiton deklaratioehdotukseen ja aika tarmokkaastikin ajoi sen toteuttamista, ei - kuten tosiseikat osoittavat - estänyt Puolan ja Saksan sopimista, on vaikeata käsittää miksi deklaration muodollinen antaminen olisi voinut aikaansaada tällaisen efektin. Omiaan hämmästyttämään on kyllä se seikka, että Puolan suostuminen deklaratioon todella ei vaikuttanut häiritsevästi sen sopimiseen Saksan kanssa, kuten Neuvostoliitto toivoi, mutta siihenkin löytää selityksiä. Raportissani n:o 2 koetin analysoida ja arvioida niitä etuja, jotka rauhanpakti tuotti toiselta puolen Saksalle, toiselta puolen Puolalle. Vaikkakin nämä "edut" suuressa määrin ovat imponderabilia, voitaneen kuitenkin niiden perusteella esimerkiksi otaksua, että Saksa oli siksi kiinnostunut rauhanpaktin pikaiseen aikaansaamiseen, että se antoi "udda vara jämnt" deklaratioon nähden. Otaksuttavana voitaneen niinkään pitää, että Puola, katsoen niihin etuihin, jotka pakti sillekin tuotti, ei olisi suostunut deklaratioon, ellei sillä olisi ollut varmuutta siitä, ettei se sen kautta vaarantunut paktin aikaansaamista. Tosiseikaksi voitaneen näin ollen katsoa, että jo silloin, kun Puola suostui deklaratioon, selvyys oli olemassa ettei deklaratio, julkisesti annettunakaan, häiritsevästi vaikuttaisi Puolan ja Saksan sopimiseen. Loogillinen johtopäätös tästä on, että Suomen, Latvian ja Viron hallitusten suhtautuminen deklaratioehdotukseen ei voinut vaikuttaa oleellisesti rauhanpaktin solmimiseen tai solmimatta jättämiseen. Joskin

nämä hallitukset olisivat suostuneet deklaratioon, olisi kaikesta päättäen rauhanpakti kuitenkin tehty, eikä siis Baltianmaiden asema, mitä tähän tosiseikkaan tulee, ollenkaan olisi parempi. Mitä taas siihen väitteeseen tulee, että Puola, jos deklaratio olisi annettu, ei olisi voinut antaa Saksalle niitä salaisia kompensatioita, joita sen nyt epäillään antaneen Baltianmaiden kustannuksella, tahdon tässä vain alleviivata, että kuten raportissani n:o 2 esitin, riittäviä syitä ei suinkaan ole olemassa otaksua, että Puola yleensä olisi antanut mitään tällaisia kompensatioita Saksalle. Mitä lopuksi siihen tulee, että Puolan ja Saksan sovittua, Baltianmaiden asema deklaration kautta olisi ainakin sikäli parempi, että silloin ainakin Puolan ja Neuvostoliiton takuu Baltianmaiden nykyisille rajoille olisi olemassa, riittänee tässä yhteydessä viitata niihin painaviin syihin, jotka aikoinaan määräisivät Suomen, Latvian ja Viron kielteisen kannan deklaratioon nähden, ja joiden teho ei suinkaan ole vähentynyt Puolan ja Saksan rauhanpaktin solmimisen kautta. Esimerkkinä siitä että Latviassa yleisönkin keskuudessa selvästi oivalletaan tämä, otan tähän osan eräästä kirjoituksesta akateemisessä aikakauslehdessä "Universitas": "Meidän on selvitettävä mikä asenne Latvian on omaksuttava, jos Puola ja Neuvostoliitto uudistaisivat ehdotuksensa.--- Nyt on selvästi tunnustettava, ettemme toistaiseksi saata toivoakaan "yhteistä kieltä" Puolan kanssa. Neuvostoliiton ja Puolan yhteinen takuehdotus osoittaa, ettemme Puolan kanssa ole löytäneet yhteistä pohjaa etujemme puolustamisessa, vaan ovat Puola ja Neuvostoliitto löytäneet "yhteiseen kielen" puhuakseen meistä. Jällellä on vain vielä se askel, että he voivat alkaa puhua yhteistä kieltä meitä vastaan--- Puolan ja Neuvostoliiton yritys taata riippumattomuutemme salaa yrityksen

luoda olosuhteita, joissa ulkopoliitikamme menettäisi vapautensa ja sisäpoliittiset olommeikin joutuisivat meille vieraitten vaikutusten alaisiksi. Yleisön velvollisuus on tukea ulkopoliitikamme johtajia, heidän torjuessaan senluontoiset yritykset kuin Puolan ja Neuvostoliiton äskeinen deklaratioehdotus."

Eduard G. Pavin

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 416.

ASIA: _____

Piassa olevan lähetystön raportti n:o 5.

Ministeri Palin.

6/3-34.

R i i a - S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 207.

R i i a S S A 6 P : N Ä maalis KUUTA 19 34.

VIITTAUS: ..... N

P : N Ä KUUTA 19 P : T T Y n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

11	241. Sal	34
9/5-34		1
5	C16	2

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 5.

Oheisena kunnioittaen Ministeriölle lähetän Riiasa olevan Lähetytön kuluvan vuoden raportin n:o 5:
"Blodnieks'in hallituksen kukistuminen".

Edvard Hj. Paim

5 liitettä.

R I I A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 5.

Riia ssa 6 p:nä maalis. kuuta 1934.

Asia: Blodnieksin hallituksen
käikistuminen.

11 241 Sal 34
9/3-34 - -
5 C16

Tehtyäni kuluvan vuoden raportissani n:o 1, helmikuun 1 p:ltä, selkoa Blodnieksin hallituksen kokoonpanosta ja parlamentaarisesta asemasta ynnä sitä vastaan siihen mennessä tehdyistä hyökkäyksistä, lausinkäsityksenäni, että tämän hallituksen kohtalonhetki oli lähellä: Käytyä selville, että talonpoikaisliiton ehdotus valtiomuodon muuttamisesta tulisi saeimassa siinä määrin muunnetuksi, ettei alotteentekijälle jäisi muita mahdollisuuksia jällelle kuin vaatia kansanäänestyksen toimeenpanemista asiasta, kävivät talonpoikaisliiton hyökkäykset pääministeri Blodnieksia ja eritoten hänen talouspolitiikkaansa vastaan niin jyrkiksi, että niiden tarkoitus saada hänet luopumaan hallituksen johdosta talonpoikaisliiton hyväksi oli aivan selvä. Kuitenkaan ei tämän puolueen taholta tehty mitään vakavaa yritystä kaataa Blodnieksin hallitusta avoimessa taistelussa saeimassa. Kaikesta päättäen talonpoikaisliiton johtaja Ulmanis, joka on sangen etevä taktikko, ei vielä pitänyt hetkeä otollisena. Kuvasin tilanetta latenttiseksi hallituspulaksi, mikä milloin tahansa - Ulmaniksen pitäessä hetkeä sopivana - puhkeisi aktuaaliseksi pulaksi.

Kun ulkoasiainministeri Salnais viime torstaina, kuluvaan kuun

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

l p:nä x/ verrattain odottamattomasti erosi, tehtiin siitä m.m. se johtopäätös, kuten sähkössäni n:o 23 tiedoitin, että koko hallituksen kaatuminen ennen pitkää oli odotettavissa, ja että Salnais tällä manööverillaan koetti järjestää itselleen mahdollisuuden päästä uuteen hallitukseen. Ja jo seuraavana päivänä kukistuikin saeimassa talonpoikaisliiton avoimen hyökkäyksen johdosta, Blodnieksin hallitus kokonaisuudessaan - jollei odottamatta niin kuitenkin odottamattoman nololla tavalla.

Latvian valtiosäännön 59 §:ssä säädetään: "Der Ministerpräsident und die Minister bedürfen zur Ausübung ihrer Amtspflichten des Vertrauens der Saeima und sind für ihre Tätigkeit vor der Saeima verantwortlich. Falls die Saeima dem Ministerpräsidenten ihr Misstrauen ausspricht, so muss das ganze Kabinett zurücktreten".

Näitä määräyksiä on tulkittu siten, että saeima voi kahdella tavalla lausua pääministerille epäluottamuksensa: Joko siten, että saeiman enemmistö hyväksyy esitetyn suoranaisen epäluottamuslauseen, tahi siten, että saeiman enemmistö ei hyväksy esitettyä luottamuslausetta - s.o. saeiman enemmistö ei äänestä hallituksen puolesta joidenkuiden kansanedustajain pyydettyä saeimaa toteamaan äänestyksen kautta, että pääministeri edelleen nauttii saeiman enemmistön luottamusta.

"Enemmistö" lasketaan näissä äänestyksissä sillä tavoin, että niiden edustajain, jotka ovat pidättäytyneet äänestämästä, katsotaan äänestäneen esitettyä "lausetta" vastaan; siis kun epäluottamuslause on esitetty, katsotaan heidän äänestäneen hallituksen puolesta, kun luottamuslause taas on esitetty, hallitusta vastaan.

x/ Kuriositeettina voinen mainita, että tarjotessani juuri sinä päivänä päivälliset Presidentti Kviesis'ille, joilla myöskin ministeri Salnais oli läsnä, Presidentti näillä päivällisillä ilmoitti Salnaisille puolestaan hyväksyneensä hänen erohakemuksensa!

Näin ollen voi luottamuslauseen esittäminen helposti käydä hallitukselle vaarallisemmaksi kuin epäluottamuslauseen esittäminen.

Ilman että siitä ennakolta mitään tiedetty, esitettiin saeiman istunnossa kuluvaan kuun 2 p:nä talonpoikaisliiton taholta luottamuslauseen antaminen hallitukselle; saeimaa pyydettiin toteamaan äänestyksen kautta, että pääministeri Blodnieks edelleen nautti saeiman enemmistön luottamusta, vaikk'ei talonpoikaispuolue enää voinut kannattaa häntä hänen toimettomuutensa johdosta taloudellisella alalla.

Äänestyksen tulos oli, kuten sanomalehdet tietenkin jo ovat kertoneet, Blodnieksille suorastaan musertava: Luottamuslauseen puolesta äänesti ainoastaan Blodnieksin omaan puolueeseen kuuluvat 9 edustajaa! Kaikkien muiden hallituskoalitioon kuuluvien puolueiden edustajat äänestivät joko pääministeriä vastaan tahi pidättäytyivät äänestämästä tahi olivat poissa. Vastaan äänestivät tietenkin myöskin oppositiopuolueet; sosialidemokraatit, demokraattinen keskus ja edistysmieliset. Näin masentavalla tavalla ei vielä ainoatakaan hallitusta Latviassa ole kaadettu, ja se on Blodnieksille sitä katkerampi, kuin tässä hallituksessa hänen puolueensa - uutisviljelijät ja pientilalliset - ensi kerran oli johtavassa asemassa.

Asioita puolueettomasti arvosteltaessa täytyy myöntää, että Blodnieks tuskin ollut ansainut tällaista kohtelua. Miksikään lujaksi tahi määrätietoiseksi valtiomieheksi hän tosin ei osoittautunut, ja moni hänen hallituksensa jäsen jätti toivomisen varaa. Mutta henkilökohtaisesti hän ehdottomasti kohoaa tavallista latvialaista parlamentaarikkoa ^{melko} yleemmäksi, eikä hänen aikanaan valtion asioita liene hoidettu huonommin kuin monen muun hallituksen ollessa vallassa. Päinvastoin voi hän viitata huomattaviinkin aikaansaannoksiin; Kauppasopimukset Neuvostoliiton ja Liettuan kanssa; laajennettu liitosopimus Viron kanssa; sekä oikealla että vasemmalla olevien äärim-

mäisyysaineiksien kurissa pitäminen j.n.e. Mutta totta on, että Blodnieksin hallituskauden aikana Latvian taloudellinen ja finanssiasema on arvelluttavasti huonontunut, x/ ja että tilanne epäilemättä olisi vaatinut enemmän määrätietoisia otteita ja vähemmän lehmäkauppataktiikkaa, enemmän tekoja ja vähemmän lupauksia hallituksen taholta. Tästä lieneekin haettavissa pääsyy herra Blodnieksin yhä vähentyneeseen arvovaltaan ja hänen siitä johtuvaan kykenemättömyyteensä pitää hallituskoalitiota koossa - mikä vei tapahtuneeseen katastroofiin talonpoikaisliiton hoitaessa näytelmän regietä. Eduskunnassa hallituksen kannattajien ja vastustajien välillä ei viime aikoina ollut mitään selvää rajaa. Itse hallituksessa rakoili vakavasti jo monien kuukausien aikana. Näin ollen Blodnieks ei enää pystynyt johtamaan asioiden kehitystä - ja sitten kävi niinkuin kävi. - Blodnieksin viimeinen virhe oli, ettei hän noudattanut Ulmaniksen neuvoa vapaaehtoisesti erota aikaisemmin.

Äänestyksen johdosta hallitus tietenkin heti jätti erohakemuksensa. Täällä vallitsevan tavan mukaan on Presidentti ensin tarjonnut uuden hallituksen muodostamisen opposition suurimmalle puolueelle, sosialidemokraateille. Varmana voitaneen kuitenkin pitää, etteivät sosialistit voi nykytilanteessa muodostaa hallitusta. Silloin on talonpoikaisliitto vuorossa. Erästä Ulmaniksen puheesta, jonka hän piti puolueensa kokouksessa hallituksen kaatumisen jälkeisenä päivänä, kävi selvästi ilmi, että hän otaksui talonpoikaisliiton nyt joutuvan johtamaan Latvian kohtaloita. Aivan yleisesti arvellaankin näin käyvän, joskaan ei vielä olla selvillä

---

x/ Niin pian kun aikani sallii lähetän Ministeriölle selostuksen Latvian viime vuoden ulkomaakaupan kehityksestä ja niistä toimenpiteistä, joita on harkittu viennin edistämiseksi.

siitä, minkä hallituskoalition Ulmanis toivoo saavansa kokoon. Epäilemättä hän ensin yrittää muodostaa puhtaasti latvialais-kansallisen porvarillisen hallituksen. Mutta jos tämä ei onnistu - mikä on ajateltavissa - ei liene mahdollisuuksien rajojen ulkopuolella, että hän turvautuu vähemmistökansallisuuksien apuun. Helpoksi hallituksen muodostaminen ei nykytilanteessa käyne hänelle, joten sekin mahdollisuus on otettava huomioon, että joku toinen kuin Ulmanis voi tulla hallituksen nimelliseksi johtajaksi. Mutta miltei varmana voitaneen pitää, että talonpoikaisliitto, kun se nyt, ilman mitään erikoisen aktuaalista aihetta, kaatoi Blodnieksin hallituksen, oli selvillä talonpoikaisliiton johtaman hallituksen muodostamismahdollisuudesta, - ainakin "in der zweiten Tour", s. o. kun kaikki muut yritykset ovat epäonnistuneet.

Eduardis Paim

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 816.

ASIA: _____

Piassa olevan lähetystön raportti n:o 6.

Ministeri-Palin.

14/3-34.

R i i a - SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 233.

Riia- SSA 14 P:NÄ maalis KUUTA 19 34.

VIITTAUS: ..... N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
12 / 242 Sel	34
19/3-34	1
USAATO	
5	C16

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 6.

Oheisena kunnioittaen Ministeriölle lähetän Riiasa olevan lähetyksen kuluvaan vuoden raportin n:o 6;

"Latvian ulkomaankauppa vuonna 1933".

Edvard G. Pääs

10 liitettä.

R I I A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 6

R i i a s s a 14 p:nä maalisk. kuuta 1934.

Asia: Latvian ulkomaankauppa
vuonna 1933.

12 242 Sal 34
19/3-34 - -
5 C16

Latvian viime vuoden ulkomaankaupan voidaan ehkä sikäli sanoa osoittavan maan elinkeinoelämän päässeen pulakauden pahimman kohdan ohi, että sekä vienti että tuonti v. 1933 määrältään kasvoivat melko lailla verrattuna edelliseen vuoteen, vienti noin 30 %:lla ja tuonti n. 11 %:lla: Viennin määrä oli näet v. 1932 657.024 tonnia ja v. 1933 954.294 tonnia, tuonnin taas 733.952 tonnia v. 1932 ja 815.316 tonnia viime vuonna. Latvian maksutaseen kannalta oli kuitenkin vuoden 1933 ulkomaankaupan tulos huolestuttava: Tuonnin arvo nousi silloin 91,4 milj. lattiin, mutta viennin ainoastaan 81,5 miljoonaan. Latvian viimevuotinen kauppataase osoitti siis 9,9 milj. lattiin nousevan tuontienemmyyden, sillä välin kuin v. 1932 kauppataase päättyi 12 miljoonan vientiylijäämään, nousten viennin arvo silloin 96,5 milj. lattiin ja tuonnin vain 84,6 milj. lattiin.

Vilkkaan mielenkiinnon ja vakavan pohdinnan esineenä on näin ollen ollut kysymys siitä, mihin toimenpiteisiin voitaisiin ryhtyä edullisemman ulkomaankauppataaseen aikaansaamiseksi. Positiivisiin, lopullisiin tuloksiin ei tässä suhteessa ainakaan toistaiseksi ole päästy.

Tentyäni alla tarkemmin selkoa v. 1933 ulkomaankaupan nume-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

roista, olen seuraavassa raportissa selostava niitä suunnitelmia, jotka kauppataseen parantamiseksi viime aikoina on täällä esitetty.

V i e n t i.

Latvian kokonaisvientä nousi, kuten sanottu, v. 1933 määrältään 954,294 tonniin ja arvoltaan 81,5 milj. lattiin, ol-
len vastaavat numerot v. 1932 657,024 tonnia ja 96,5 milj. lattia.
Vuoden 1933 vienti osoitti siis määrältään nousua /n.30 %/, arvol-
taan sitä vastoin laskua /n.15 %/.

Päätavararyhmien viennistä antaa seuraava taulukko kuvan

	1933		1932	
	Tonnia	1000 ls.	Tonnia	1000 ls.
Ravintoaineita	22.237	25.169	25.217	33.734
Raaka-aineita ja puolivalmisteita	879.653	38.148	565.147	29.064
Valmiita tuotteita	52.404	18.254	66.660	33.712
Eläviä eläimiä	297 kpl.	1	745 kpl.	18

Lisääntyminen ei siis ollenkaan ollut yleinen; päinvas-
toin se tapahtui ainoastaan raaka-aineiden ja puolivalmisteiden
viennissä. Siinä se tosin - etenkin määrältään, - oli aika
tuntuva, ja koski miltei kaikkia tähän ryhmään kuuluvia päätava-
roita;

	1933		1932	
	Tonnia	1000 ls.	Tonnia	1000 ls.
Puutavaroita	808.569	28.263	505.150	19.063
Pellavaa	4.305	3.245	8.152	5.060
Pellavansiemeniä	3.454	907	2.497	663
Apilansiemeniä	2.764	2.455	1.758	1.649
Kipsiä	48.251	305	36.812	245

Ainoastaan pellavan viennissä tapahtui siis aleneminen.
Ryhmässä "ravintoaineita" osoitti voimientä suurinta

laskua, pekonin ja kalasäilykkeiden vienti taas lisäästä:

	<u>1933.</u>		<u>1932.</u>	
	Tonnia	1000 ls.	Tonnia	1000 ls.
Voita	15.646	21.057	18.598	30.991
Pekonia	2.324	2.099	971	668
Kalasäilykkeitä	813	739	516	574

Valmiiden tuotteiden viennissä huomattava väheneminen riippui pääasiassa siitä, että vuonna 1933 kauppasopimus Neuvostoliiton kanssa ei enää ollut voimassa. Niin kauan kuin Neuvostoliitto, tämän sopimuksen sitomana, oli velvollinen ostamaan suhteellisen ison summan edestä latvialaisia tuotteita, painoi vienti Neuvostoliittoon leimansa Latvian ulkomaankauppaan. Kun sanottu sopimus lakkasi olemasta voimassa, aleni myös huomattavassa määrin Latvian vienti Neuvostoliittoon. Suuren osan tästä viennistä muodosti rautatievaunujen vienti. Vielä 1932 Latvia möi Venäjälle 385 vaunua, vastaten 11.246 tonnia.

Tärkeimpien valmiiden tuotteiden viennistä antaa seuraava taulukko kuvan:

	<u>1933.</u>		<u>1932.</u>	
	Tonnia	1000 ls.	Tonnia	1000 ls.
Faneeria	32.513	6.831	26.870	6.682
Paperia	6.378	1.606	4.134	1.470
Selluloosaa	4.139	500	3.466	424
Värejä	1.113	687	1.132	757
Tekstiilituotteita	1.007	1.814	855	3.283
Kumijalkineita	583	2.381	579	3.271
Maatalous- ja teollisuus-koneita	480	312	839	1.194
Tulitikkuja	362	150	1.281	557

Suurinta laskua sekä määrältään että arvoltaan osoitti tuli-

tikkujen ja koneiden vienti. Paneerin, paperin ja sellulucosan viennissä oli sitä vastoin todettavissa pieni lisäys.

Eri maiden osalle jakautui Latvian vienti vuonna 1933, verrattuna vuoteen 1932, seuraavasti:

	1933.		1932.	
	Tonnia	1000 ls.	Tonnia	1000 ls.
Englantiin	474.639	34.612	341.133	29.723
Saksaan	169.164	21.191	64.907	25.287
Belgiaan	87.770	4.726	84.970	5.748
Ranskaan	76.816	4.350	43.650	5.351
Liettuaan	28.710	2.786	31.549	4.053
Hollantiin	48.442	2.615	21.586	1.703
Viroon	3.099	1.522	2.679	1.409
Yhdysvaltoihin	2.519	1.265	1.446	861
Neuvostoliittoon	855	1.180	12.411	14.222
Tanskaan	22.179	793	12.554	1.144
Ruotsiin	10.836	777	14.435	852
Puolaan	1.321	724	1.433	1.094
Italiaan	671	723	454	283
Tshekkoslovakiaan	595	544	335	368
Sveitsiin	291	297	253	828
S u o m e e n	<u>7.166</u>	<u>283</u>	<u>8.013</u>	<u>363</u>
Danzigiin	524	122	189	80
Itävaltaan	27	84	28	88
Muihin valtioihin	18.676	2.910	14.999	3.573

Näiden numeroiden mukaan väheni Latvian-vienti Suomeen, verrattuna vuoteen 1932, arvoltaan n. 22 %:lla. Eniten vienti Neuvostoliittoon laski eli n. 91,5 %:lla. Saksaankin suuntautuva vienti väheni arvoltaan huomattavasti. Laskua osoitti sitä paitsi arvoltaan vienti Liettuaan, Belgiaan, Ranskaan, Tanskaan, Puolaan

ja Ruotsiin. Suurinta nousua osoitti vienti Englantiin sekä määrältään että arvoltaan /arvoltaan n. 16 %/. Myöskin vienti Hollantiin, Yhdysvaltoihin, Viroon, Italiaan, Tshekkoslovakiaan ja Danzigiin osoitti arvoltaan lisäystä.

Tuonti.

Latvian kokonaistuonti nousi v. 1933 määrältään 815,316 tonniin ja arvoltaan 91,4 milj. lattiin. Vastaavat numerot v. 1932 olivat 733,952 tonnia ja 84,6 milj. lattia. Tuonti osoitti siis viime vuonna huomattavaa nousua ei vain määräänsä vaan myöskin arvoonsa nähden.

Päätavararyhmien tuonnista antaa seuraava taulukko kuvan:

	<u>1933.</u>		<u>1932.</u>	
	Tonnia	1000 ls.	Tonnia	1000 ls.
Ravintoaineita	53.881	7.412	86.464	11.148
Raaka-aineita ja puolivalmisteita	688.487	39.379	586.194	30.893
Valmiita tuotteita	67.946	42.777	61.291	41.480
Eläviä eläimiä	35.683	kpl. 1.292	21.348	kpl. 668

Kuten tästä taulukosta huomaa, väheni ainoastaan ravintoainesten tuonti, mutta aika huomattavassa määrässä, ja sekä paljouteensa että arvoonsa nähden. Syynä tähän laskuun oli osaksi Latvian maatalouden tuotantokyvyn kasvu, osaksi valuuttasyistä tapahtunut tuonnin keinotekoinen estäminen. Latvian leipäviljan tuotanto vastaa jo täydellisesti maan tarvetta, ja sokeriteollisuuden kehittyessä voidaan sokerin tuontia yhä enemmän vähentää. Eri ravintoaineiden osalle jakautui tuonti seuraavasti:

	<u>1933.</u>		<u>1932.</u>	
	Tonnia	1000 ls.	Tonnia	1000 ls.
Vehnää	86	21	15.690	2.119
Ruista	1	-	2.234	250

	1933.		1932.	
	Tonnia	1000 ls.	Tonnia	1000 ls.
Kauraa	1	-	1	-
Ohraa	1	-	3	-
Riisiä	1.331	183	835	138
Sokeria	14.420	2.057	17.315	2.682
Suolaa	28.140	742	30.381	736
Munia	26.	33	35	41
Silliä	9.799	2.188	3.921	872
Hedelmiä	1.411	702	1.560	911

Kuten tästä huomaa väheni ravintoaineiden tuonti yli koko linjan - lukuunottamatta silliä ja riisiä.

Eri tärkeimpien raaka-aineiden ja puolivalmisteiden tuonnista antaa seuraava taulukko kuvan:

	1933.		1932.	
	Tonnia	1000 ls.	Tonnia	1000 ls.
Raakapuuvillaa	4.968	5.246	2.031	2.083
Villaa	732	2.269	449	1.255
Siemeniä	11.675	2.333	7.062	1.660
Vuotia ja nahkoja	1.251	2.558	1.256	2.425
Parkkiaineita	3.273	890	2.038	598
Naftaa	1.357	77	6.330	356
Selluloosaa	2.808	425	1.936	322
Raakakumia	563	329	356	218
Värejä	1.048	2.203	907	1.565

Lukuunottamatta naftaa osoitti kaikkien tähän ryhmään kuuluvien tavaroiden tuonti lisäystä sekä määrältään että arvoltaan.

Valmiiden tuotteiden tuonti osoitti myöskin huomattavaa lisäystä v. 1933. Tässä ryhmässä voi olla mielenkiintoista tehdä

ero kulutustavaroiden ja tuotantovälineiden kesken.

Kulutustavaroita tuotiin:

	<u>1933.</u>		<u>1932.</u>	
	Tonnia	1000 ls.	Tonnia	1000 ls.
Tekstiilituotteita	2.793	12.152	2.287	12.686
Paperitavaroita	367	504	525	518
Lasitavaroita	90	221	405	388
Tupakkaa	906	2.527	984	3.189
Bensiiniä	5.847	928	5.652	954

Sämiinpistävä on lasitavaroiden tuonnin vähennys. Muiden tavaroiden tuonti pysyi suunnilleen muuttumattomana.

Tuotantovälineitä taasen tuotiin:

	<u>1933.</u>		<u>1932.</u>	
	Tonnia	1000 ls.	Tonnia	1000 ls.
Teollisuuskoneita	1.907	3.693	2.058	3.571
Maanvilj. "	884	1.087	640	810
Sähkökoneita	612	1.806	477	1.625
Lannoitusaineita	36.890	4.547	20.582	2.414
Kivihiillejä	429.579	6.030	370.257	5.194

Eri maiden osalle jakautui viime vuoden tuonti, verrattuna vuoteen 1932, seuraavasti:

	<u>1933.</u>		<u>1932.</u>	
	Tonnia	1000 ls.	Tonnia	1000 ls.
Saksasta	87.137	22.457	132.275	30.140
Englannista	394.166	19.980	272.865	11.719
Yhdysvalloista	8.563	5.767	8.652	3.164
Ranskasta	10.670	5.239	13.172	3.641
Belgiasta	20.128	4.479	13.627	3.173
Neuvostoliitosta	25.428	3.658	62.026	8.506
Liettuasta	6.794	2.401	5.525	1.816
Ruotsista	10.149	2.250	10.563	1.720

	1933.		1932.	
	Tonnia	1000 ls.	Tonnia	1000 ls.
Puolasta	93.891	2.026	133.937	4.896
Hollannista	6.403	1.988	3.989	1.575
Virosta	11.512	1.477	8.762	880
Tshekkoslovakiasta	2.043	1.293	1.538	1.359
Sveitsistä	442	1.162	988	1.196
Tanskasta	9.617	801	7.501	1.050
Italiasta	2.206	760	1.626	934
S u o m e s t a	<u>2.981</u>	<u>415</u>	<u>2.288</u>	<u>570</u>
Itävallasta	128	359	104	460
Danzigista	104	113	487	167
Muista maista	122954	14.743	54.027	7.610

Näissä numeroissa tapahtui vuonna 1933 huomattavia muutoksia. Merkille pantava on ensisijaisesti tuonnin huomattava vähennys Saksasta ja vielä huomattavampi lisäys Englannista. Paitsi Saksasta aleni tuonti suuresti Neuvostoliitosta ja isommassa tai pienemmässä määrässä Puolasta, Tshekkoslovakiasta, Sveitsistä, Italiasta, Tanskasta, Itävallasta, Danzigista ja myöskin Suomesta, josta tuonnin vähennys ^{arvoltaan/} tiesi n. 27 %:lla. Paitsi Englannista lisääntyi ^{arvoltaan/} tuonti Indysvalloista, Ranskasta, Belgiasta, Liettuasta, Ruotsista, Hollannista ja Virosta.

+

+

+

Tässä yhteydessä voi seuraava yleiskatsaus Latvian ulkomaankaupan kehitykseen vuodesta 1921 saakka kiinnostaa:

	Vienti /milj.ls./	Tuonti /milj.ls./	Kokonais- kauppavaihto	Vienti-/+/ tai tuonti -/-/ enem- myys
1921.	29,3	73,7	103,0	- 44,4
1922.	101,2	106,4	207,6	- 5,2
1923	162,0	211,9	373,9	- 49,9

	Vienti /milj.ls./	Tuonti /milj.ls./	Kokonais- kauppavaihto	Vienti +/- tahi tuonti -/- enemmys.
1924	169,6	255,9	425,0	- 86,3
1925	179,6	280,6	450,2	- 101,3
1926	188,5	260,3	448,8	- 71,8
1927	221,2	250,0	471,2	- 28,7
1928	261,4	368,8	570,1	- 47,4
1929	273,9	362,1	636,0	- 88,3
1930	247,7	296,1	543,8	- 48,5
1931	163,7	177,1	340,4	- 13,0
1932	96,5	84,6	179,8	+ 11,9
1933	81,5	91,4	172,3	- 9,9

Vuodesta 1921 vuoteen 1931 saakka oli Latvian ulkomaankauppa keskeyksittä passiivinen, nousten näiden vuosien tuontienemmys yhteensä 584,5 milj. lattiin. Ensimmäinen ja toistaiseksi ainoa kerta, jolloin Latvian kauppataase osoitti vientilylijäämää oli v. 1932, ja nousi se silloin 11,9 milj. lattiin. Vuoden 1933 kauppataase päättyi, kuten jo on sanottu, 9,9 milj. tuontienemmyyteen. Verrattuna edellisten vuosien passiivisuuteen on tämä tuontilylijäämä verrattain pieni. Kuitenkin on se herättänyt paljon levottomuutta, ja eri ehdotuksia ja vaatimuksia on esitetty tilanteen parantamiseksi. Niistä, kuten sanottu, seuraavassa raportissa.

Edvard St. Pää

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: ..... 5. ....

OSASTO: ..... 616. ....

ASIA: .....

Riassa olevan lähetystön raportti n:o 7.

Ministeri Palin.

24/3-34.

R i i a SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 259.

Riia SSA 24 P.NÄ LÄälis KUUTA 1934.

VIITTAUS: _____ N

P.NÄ _____ KUUTA 19 _____ P.TTY _____ n:o _____

VIITTAUS: _____ D. U. M. _____ / _____ 19 _____

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 7.

Oheisena kunnioittaen Ministeriölle lähetän Riian Lähetystöön kuluvaan vuoden raportin n:o 7:

"Latvian uusi hallitus".

Valitan, että tämän raportin lähettäminen on hiukan myöhästynyt muiden vielä kiireellisempien asioiden vuoksi.

Edvard Stj. Pääm

5 liitettä.

R i i a SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 7.

Riia ssa 24 p:nä maalisk. kuuta 1934.

13 242 Sal 34

Asia: Latvian uusi hallitus.

29/3-34

5 C16

Kaksi viikkoa kestäneen hallituspulan jälkeen - jonka synnystä ja todennäköisestä ratkaisusta tein selkoa raportissani n:o 5, kuluvan kuun 6 p:ltä - ja kymmenen päivää sen jälkeen kun Tasavallan Presidentti oli uskonut uuden hallituksen muodostamisen hänelle, onnistui talonpoikaisliiton johtajan Karlis Ulmaniksen antaa maalle uusi hallitus ja saada sille saeimalta luottamuslause. Tämä oli ennätyks; niin lyhyessä ajassa ei Latviassa vielä koskaan ole saatu hallitusta valmiiksi. Mutta tämän hallituksen synnyn ja sen ryhtymisen valtioasioiden hoitoon katsotaan muutenkin olevan merkillepantavan: Se käsitys vallitsee näet monilla tahoilla - ja arvostelukykyisilläkin - että tämän hallituksen valtaantulo tietää jotakin muuta kuin aika-ajoin säännöllisesti uusiutuivat tavalliset hallituksenvaihdokset. Arvellaan suorastaan, että nyt tapahtuneessa hallituksenvaihdoksessa voidaan nähdä järjestelmävaihdoskin, uuden ajanjakson alku Latvian sisäpoliittisessä elämässä, hallitusvallan lujittamisen merkeissä. Syrjästäkatsojankin täytyy myöntää, että Ulmaniksen taktiikka viime kuukausien aikana on ollut selvästi määrätietoinen. Talonpoikaisliiton kaataessa Blodnieksin hallituksen tämän kuun alussa ilman mitään aktuaalista syytä ja etenkin uuden hallituksen muodostamisen tultua

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

uskotuksi Ulmanikselle, ilmeni selvästi, että Ulmanis, hinnalla millä tahansa, juuri nyt tahtoi temmata itselleen hallituksenohjokset. Lähtien Ulmaniksen luonteenominaisuuksista voitaneen pitää selvänä, ettei hän tehnyt tätä ainoastaan päästäkseen vielä kerran pääministeriksi ilman mitään määrättyjä päämääriä. Päinvastoin varmasti ei erehdyttäne otaksuttaessa, että hänellä on aivan selvät sisäpoliittiset päämääränsä, joiden toteuttamiseen hän nyt aikoo panna kaikki voimansa. Mutta mitkä nämä päämäärät ovat? Vain talonpoikaisliiton etujen valvomisenko ensi syksyn vaaleja silmälläpitäen? Maalaisväestön taloudellisten olojen parantaminenko tarmokkaammin kuin edellisen hallituksen aikana? Maan elinkeinoelämän elvyttäminenko yleensä hänen omien suunnitelmiansa mukaan? Ehdottomasti pitänee Ulmanis kaikkia näitä tehtäviä sangen tärkeinä. Suurin osa hänen hallitusohjelmastaan ja niinikään siitä puheesta, jonka hän piti pari päivää virkaanastumisensa jälkeen, olikin omistettu Latvian kauppapoliittisen ja rahallisen tilanteen parantamista koskeviin ongelmiin - joskin myöntää täytyy, ettei hän näissä julistuksissaan esittänyt mitään konkreettisia, uusia suuntaviivoja. Mutta kuinka tärkeäksi ja vaikeaksi maan taloudellisen tilaan parantamista tarkoittava tehtävä saattaakin käydä uudelle hallitukselle, Ulmanis tuskinpa kuitenkaan pitää sitä kaikkein tärkeimpänä tehtävänään valtaansa jättäen. On näet huomioonotettava, että Ulmanis ja kaikki hänen puhe-
torvensa viime aikoina ovat peittelemättä toistamistaan toistaneet olevansa "Träger des autoritären Staatsgedankens" ja ankarasti arvostelleet Latvian nykyistä sisäpoliittista järjestelmää - mikä todella, kuten eri yhteyksissä olen tiedoittanut, monessa suhteessa jättää toivomisen varaa -, ja selittäneet aikovansa tehdä kaikki voitavansa sen valtiomuodon muuttamishdotuksen toteuttamiseksi, joka talonpoikaisliiton taholta esitettiin viime vuoden lokakuussa /Kts.raport-

tiani n:o 24, lokakuun 24 p:ltä/. Näin ollen voitaneen otaksua, että Ulmanis nyt pitää tärkeimpänä tehtävänä Latvian parlamentaarisen järjestelmän onnettoman pitkälle kehittyneiden kasvannaisten poistamista ja lujan, arvovaltaisen hallitusjärjestelmän luomista hänen esittämänsä valtiomuodon muutosehdotuksen sisältämien periaatteiden mukaan, katsoen tämän Latvian onnellisen tulevaisuuden välttämättömäksi ehdoksi. Mutta millä keinoilla aikoo Ulmanis toteuttaa nämä päämääränsä, kysytään suurella mielenkinnolla! Sillä huomioonotettava on, että yllämainittu valtiomuodon muutosehdotus näyttää saeimassa tulevan siinä määrin muunnetuksi, ettei sen aluperäisestä tarkoituksesta jää juuri mitään jällelle. Näin ollen käynee talonpoikaisliitolle mahdottomaksi tyytyä siihen. Ainoaksi jällellä olevaksi lailliseksi keinoksi saada valtiomuodon muutos toteutetuksi talonpoikaisliiton tarkoitusten mukaisesti jää silloin kansanäänestyksen toimeenpaneminen asiassa. Mutta asiantuntevilla, valtiomuodon muuttamishankkeeseen myötämielisesti suhtautuvillakin tahoilla väitetään, ettei tilanne maassa, suuren yleisön keskuudessa, vielä suinkaan ole siksi "kypsä", että piakkoin toimeenpannun kansanäänestyksen tulosta voitaisiin etukäteen pitää millään tavoin varmasti myönteisenä talonpoikaisliiton ehdotukseen nähden.

Näin ollen ei uskota että Ulmanis aikoo istua kädet ristissä odottamassa asioiden kehitystä niiden omasta painosta. Siten on se mielenkiinto hyvin ymmärrettävä, jolla kysytään, mitkä Ulmaniksen todelliset käytännölliset suunnitelmat lähitulevaisuutta varten ovat!

Ulmaniksen hallitusohjelma, enemmän kuin se suuri puhekaan, jonka hän piti pari päivää virkaan^{a/}stumisensa jälkeen, ei anna minkäänlaista vastausta näihin kysymyksiin. Täydellisyysden vuoksi

otan niistä kuitenkin tähän muutamia kohtia, jotka semmoisinaan voinevat kiinnostaa:

Ulkopolitiikastaan lausui Ulmanis ohjelmajulistuksessaan, käytettävissäni olevan saksannoksen mukaan m.m.: "Wir wollen alles aufbieten um den baltischen Staatenblock zu verwirklichen, und werden aktiv an allen Bestrebungen teilnehmen, die geeignet sind den Frieden in Ost-Europa und den Weltfrieden überhaupt zu stützen" Puheessaan hän, kosketellen Baltian maiden liittoa, lisäsi: "Wunder können aber in dieser Hinsicht nicht geschehen. Der baltische Staatenbund konnte im Laufe von 15 Jahren nicht verwirklicht werden und auch in den nächsten Monaten kann man nicht mit endgültigen Resultaten rechnen." Saksan ja Puolan lähentämistä Ulmanis myös kosketteli puheessaan: "Polen und Deutschland haben auf politischen und wirtschaftlichem Gebiet eine Einigung erzielt. Im Zusammenhang damit müssen wir auf der Hut sein. Falls wir nicht für uns selbst sorgen, wird für uns niemand sorgen".

Uuden hallituksen talous- ja finanssipolitiikasta lausui Ulmanis ohjelmajulistuksessaan m.m.: "In der Wirtschaft muss der Passivitet der Aussenhandels- und Zahlungsbilanz eine Ende gemacht werden. Besonders ist der Export von Landwirtschafts- und Fischereierzeugnissen zu fördern. Wichtig ist die Erhöhung des industriellen Exports. Zur Förderung des Exports ist eine Zentralbehörde zu begründen. Die gegenwärtigen Prinzipien der Importregulierung und Valutawirtschaft sind zu erhalten.----- Der Latkurs muss nach wie vor geschützt und erhalten werden". Puheessaan Ulmanis, syventyen eri mahdollisuuksiin taloudellisen tilanteen parantamiseksi, vielä nimenomaan tehosti, että ulkomaalaisten tavaroiden tuonti on ehdottomasti supistettava.

Sisäpoliittisista aikomuksistaan lausui Ulmanis hallitusohjelmassaan: " Was die Innenpolitik anlangt, so gilt es mit ganzer Autorität die dem Staat feindlichen Extreme zu bekämpfen, mit aller Strenge die Ordnung und die Sicherheit im Staate aufrecht zu erhalten und ein gesundes Fundament für die geistige und materielle Erneuerung des wirtschaftlichen und innerpolitischen Gleichgewichts zu finden, ferner alle altruistischen, patriotischen und nationalbewussten Volkskräfte zu dieser Gesundungsarbeit für Volk und Staat heranzuziehen, unablässig für die Verfassungsreform zu kämpfen, um die Demokratie zu festigen."

Puheessaan hän valtiomuodon muutoksesta, käytettävissäni olevan selostuksen mukaan, ei lausunut mitään muuta kuin että "der Staatspräsident muss durch das Volk gewählt werden. Ein durch das Volk gewählter President wird auch ein einigendes Element für die Nation."

Muissa osissaan oli hallituksen ohjelma laadittu vielä yleisempään ja epämääräisempään muotoon. Kokonaisuudessaan se oli kehys, johon miltei mitkä konkreettiset toimenpiteet tahansa mahtuvat.

Mitä taaseen uuden hallituksen kokoonpanoon tulee, ei siitä voi tehdä muita varmoja johtopäätöksiä, kuin että Ulmanis tahtoo säilyttää asioiden johdon omissa käsissään.

Ryhtyessään hallituksen muodostamiseen Ulmanis näytti vilpittömästi pyrkivän porvarillisen kokoomushallituksen aikaansaamiseen puhtaasti latvialais-kansallisella pohjalla. Yhteisestä, Ulmaniksen laatimasta hallitusohjelmasta sovittiinkin kaikkien kysymykseen tulevien puolueiden kesken verrattain nopeasti, mikä ei ollut hämmästyttävä niin ylimalkainen kuin tämä ohjelma on. Mutta kun porvarilliset vasemmistopuolueet eivät tahtoneet hyväksyä Ulmanista pääministeriksi hänen yllämainittujen, ehkä ei täysin kansanvaltaisiksi epäiltyjen pyrkimystensä johdosta, luopui hän muutta mutkitta näi-

den puolueiden kannatuksesta ja muodosti arkailematta vähemmistökan-
sallisuusryhmien tuesta riippuvaisen vähemmistöhallituksen, jossa
talonpoikaisliitolla ja etenkin Ulmaniksella on verrattain varma
määräämisvalta.

Hallitukseen kuuluu toistaiseksi vain 8 ministeriä - ulkoasi-
ainministerin ja oikeusministerin paikat jätettiin näet täyttämättä.
Näistä kahdeksasta ministeristä kuuluu 3, eli pääministeri Ulmanis,
sotaministeri Balodis ja sisäministeri Gulbis talonpoikaisliittoon,
jolla on saeimassa 14 edustajaa; 2 ministeriä eli valtiovarainminis-
teri Rimbinieks ja opetusministeri tri Beldaus kristilliseen työ-
ryhmään, jolla on saeimassa 7 edustajaa; 2 ministeriä eli maatalous-
ministeri Budsche ja kulkulaitosministeri Ivbuls Latgalen kristil-
liseen puolueeseen, jolla on saeimassa 8 edustajaa; ja 1 ministeri
eli sosiaaliministeri Pabērs Latgalen edistysmielisten talonpoikain
puolueeseen, jolla saeimassa on 3 edustajaa. Mutta talonpoikais-
liitolla on hallussaan hallituksen 5 tärkeintä salkkua, sillä pää-
ministeri toimii myös ulkoministerinä ja sotaministeri oikeusminis-
terinä. Henkilökohtaisesti talonpoikaisliittolaiset ministerit si-
tä paitsi ovat melkolailla muita etevämpiä ja kokeneempia. "Ensi-
kertalaisia" ovat herrat Rimbinieks, Beldaus ja Budsche. Ensinmai-
nittu on syntynyt v. 1888, on toiminut Liepajan kaupunginjohtajana
ja ollut kansanedustajana vuodesta 1928 saakka. Teol. tri h. c. Bel-
daus on syntynyt v. 1868 ja on toiminut pastorina. Herra Budsche on
syntynyt v. 1896, otti upseerina osaa maailmansotaan, ja on kahden
vuoden aikana toiminut apulais-sisäministerinä. Ei kukaan näistä
herroista ole näytellyt mitään osaa poliittisessa elämässä, ja ver-
rattain varmana voitaneen pitää, että he tulevat olemaan täydelli-
sesti Ulmaniksen vaikutuksen alaisina, samaten kuin muutkin, sekä

talonpoikaisliittolaiset että ei=talonpoikaisliittolaiset ministere-
rit. Kaikesta päättäen tulee Ulmaniksella näin ollen hallituksessa
olemaan vapaat kädet viedä suunnitelmansa läpi. Mutta eduskunnassa?
Hallituskoalitiolla on vain 32 edustajaa saeimassa, siis n. 1/3 ko-
ko edustajamäärästä x/, mutta esittäessään hallituksensa saeimalle
sai Ulmanis luottamuslauseen 50 äänellä 41 ääntä vastaan. Halli-
tuksen puolesta äänestivät näet, paitsi hallituksessa edustettuina
olevat puolueet, kaikki saksalaiset, venäläiset ja puolalaiset edus-
tajat sekä kaksi juutalaista edustajaa. Mutta voiko Ulmanis luot-
taa siihen, että viimeainitutkin ryhmät kannattavat häntä hänen
yrittäessään toteuttaa suunnitelmaansa? Ja mitä hänen on maksetta-
va tästä mahdollisesta kannatuksesta? Hallituksen riippuvaisuus
keskenään niin ristiriitaisista vähemmistökansallisuuspuolueista
on epäilemättä suuri heikkous. Tätä heikkoutta vähentää kuitenkin
huomattavasti vastustuspuolueiden heterogeenisuus ja se viehätys,
joka avoimiksi jääneillä ministeripaikoilla voi olla muutamii ni-
hin nähden, Oppositioon kuuluvat nyt sosiaalidemokraatit /21 edus-
tajaa/, uutisviljelijäin ja pientilallisten /Blodnieksin/ puolue
/9 edustajaa/, demokraattinen keskus /6 edustajaa/ ja edistysmie-
linen /Skujenieksin ja Salnaisin/ puolue /3 edustajaa/.

Hallituksen vahvuus on pääministerin henkilössä, hänen älyk-
kydessään, hänen notkeudessaan, hänen tarmossaan ja hänen kokemuk-
sessaan. Tulevatko nämä hänen ominaisuutensa riittämään niiden
vaikeuksien voittamiseksi, jotka näyttävät olevan hänen edessään,
hänen yrittäessään toteuttaa ne suunnitelmat, jotka hänellä otaksu-
taan olevan? Tuleeko hän löytämään tähän tehtävään oikeat keinot
ja mitkä nämä keinot tulevat olemaan? - Siinä mielenkiintoisia ky-
symyksiä, joihin tällä hetkellä on mahdotonta vastata. Tyydyn yl-
läoleviin viittauksiin tilanteen kuvaamiseksi.

Eduard Hj. Paalin

x/ Saimaan kuuluu tätä nykyä 94 edustajaa, 6 kommunistisen edusta-
jan tultua vangituiksi syytettyinä valtiopetoksesta.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C16.

ASIA: _____

Riassa olevan lähetystalon raportti n:o 8.

Ministeri Palin

28/4 1934.

R i i a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 361.

R i i a S S A 30 P.NÄ huhti KUUTA 19 34 ^{17 242 ac} 2/5-34 34

VIITTAUS: N/

P.NÄ KUUTA 19 P.TTY n:o 5 C16

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö

LLE

ASIA: Liettuan lähentyminen

Latviaan ja Viroon.

Oheisena kunnioittaen Ministeriölle lähетен Riiasa olevan lähetystön kuluvan vuoden raportin n:o 8 otsakeasiassa.

Edvard S. Paun

5 liitettä.

R i i a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 8.

R i i a s s a 28 p:nä huhti kuuta 19 34.

17 242 ac 34
2/5-34-2
5 C16

Asia: Liettuan lähentyminen
Latviaan ja Viroon.

Kaunasissa olevan Lähetyksen tämän vuoden raportissa n:o 1 tein selkoa siitä eristetystä asemasta, johon Liettua, tähänastisen ulkopolitiikkansa kautta, on joutunut, ja niistä, ulospääsystä tästä eristyksestä tavoittelevista pyrkimyksistä, jotka viime aikoina ovat olleet havaittavissa eräissä liettualaisissa piireissä, ja joiden päämääränä on Vilnan kysymyksen poistaminen päiväjärjestyksestä sovinnolla ja säännöllisten suhteiden solmiminen Puolan kanssa, jotta täten pääsyy Liettuan eristettyyn asemaan saataisiin eliminoiduksi ja maan kaikki voimat keskitetyiksi Memelin kysymykseen. Mitään vakavia pyrkimyksiä saavuttaa ulospääsystä nykyisestä eristyksestä lähentymisellä Latviaan ja Viroon ei sitä vastoin ole Liettuassa ollut havaittavissa. Päinvastoin ovat kaikenlaiset ristiriidat viime aikoina häirinneet Liettuan ja Latvian välisiä suhteita, ja Latviassa suoraan pelätään, että jos Liettuan ja Puolan välinen, tähän saakka suljettuna ollut raja todella avataan, Liettua ennen pitkää joutuu Puolan vaikutusvallan alaiseksi tavalla, joka ei ole Latvian intressien mukainen. Vetääkseen Liettuan lähemmäksi muita Baltian maita ennenkuin sen lopullinen loitoneminen niistä mainitulla tavalla ehkä tapahtuu, on Latviassa suunniteltu Liettuan painostamista liittymään helmikuun 17 p:nä Latvian

JAKELUOHJE:

Tavallinen

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ja Viron kesken solmittuun yhteistoimintasopimukseen.

Tätä taustaa vastaan oli aika lailla omiaan herättämään huomiota Latvian pää- ja ulkoministerin Ulmaniksen minulle toissapäivänä tekemä ilmoitus, että Liettuan lähettiläs samana päivänä oli hänelle jättänyt memorandumin, jonka tarkoituksena on lähentymisen aikaansaaminen Liettuan ja kahden muun Baltianmaan välillä. x/

Eilen ministeri Muntersilta ja tänään Liettuan lähettiläältä luottamuksellisesti saamieni tarkempien tietojen mukaan Liettuan memorandumi ei kuitenkaan sisällä mitään konkreettisia ehdotuksia kaikkien kolmen Baltianmaan vastaisesta yhteistoiminnasta, vaan esitetään siinä aineastaan viiden kohdan muodossa ne teesit, joiden hyväksymistä Liettua ilmoittaa pitävänsä Baltianmaiden yhteistoiminnan edellytyksenä. Jos nämä teesit saavuttavat Latvian ja Viron hyväksymisen, on Liettua valmis ryhtymään neuvotteluihin siitä, miten käytännössä olisi toteutettava kolmen Baltianmaan lähentyminen toisiinsa "rapprochement", "resserrement des liens"/.

Ministeri Muntersin ja lähettiläs Urbschys'in suullisten ilmoitusten perusteella heti perästäpäin tekemieni muistiinpanojen mukaan koetan tässä tehdä selkoa memorandumin pääasiallisesta sisällöstä;

Memorandumin ensimmäisessä kohdassa esitetään teesi, että jokainen tosiseikka, joka yleensä saattaa vaikuttaa edullisesti tai epäedullisesti yhteen Baltianmaahan, vaikuttaa samalla tavoin muihin.

x/ Ilmoitin tästä salasähkeessäni n:o 39 herra Ulkoasiainministerille henkilökohtaisesti, koska herra Ulmanis tehosti ilmoittavansa asian vain ministeri Hackzellin tietoon saatettavaksi ja luottavansa siihen, että asia pidettäisiin ehdottomasti salassa. - Tämä salamyhkäily oli turha: kaksi päivää myöhemmin oli asia jo kaikkien lehtien tiedossa!

Memorandumin toinen kohta sisältää teesin, että jokainen uhka joka kohdistuu yhden Baltianmaan itsenäisyyteen, koskee muidenkin elinetoja.

Kolmannessa kohdassa esitetään, että jokaisen Baltianmaan hallituksen velvollisuus on toisaalta tehdä kaikki voitavansa Baltianmaiden välisen solidarisuus-hengen vahvistamiseksi oman kansansa keskuudessa, toisaalta kansainvälisessä esiintymisessään aina toimia tämän hengen eläyttämänä ja johtamana.

Neljännessä kohdassa todetaan, että Baltianmaiden kesken ei ole olemassa minkäänlaisia ylipääsemättömiä vastakohtia, ja että vastaisuudessa niiden välillä ehkä ilmenevät erimielisyydet ehdottomasti on tasoitettava sovinnossa.

Viidennessä kohdassa esitetään, että kaikesta huolimatta on mahdollista, että jollakin Baltianmaalla saattaa olla sen geopolittisesta asemasta tai sen historiallisesta kehityksestä johtuvia erikoisprobleemeja, joihin nähden solidarisuus ei ole saavutettavissa. Niiden suhteen on pidettävä miniminä, että muut Baltianmaat pidättäytyvät kaikista toimenpiteistä, jotka voisivat vaikuttaa näihin kysymyksiin tavalla, joka olisi epäedullinen asianomaisen maan kannalta.

Ottaen huomioon Liettuan tähänastisen asenteen ja Liettuassa vallitsevat näkökohdat ja katsantokannat tulee tämän memorandumien edessä ehdottomasti kysyneeksi itseltään: Mitkä ovat sen nyt tapahtuneen esittämisen todelliset syyt ja tarkoitukset? Mitkä tulevat sen tulokset olemaan?

Näihin kysymyksiin on tällä haavalla mahdotonta vastata varmuudella. Ainoastaan arveluja voi niiden suhteen tehdä, mutta saat-

tavat nekin valaista tilannetta.

Miltei varmana voitaneen pitää, että memorandumien esittäminen nyt ei ole tulos mistään sellaisesta painostuksesta Latvian taholta, josta yllä puhuin, siitä yksinkertaisesta syystä että, saamieni luotettavien tietojen mukaan, Latvia ei vielä ole ryhtynyt mihinkään painostukseen mainitussa suhteessa.

Tämä Liettuan askel ei myöskään liene yhteydessä Neuvostoliiton viimeisen, Baltianmaiden riippumattomuuden takuuehdotuksen kanssa. Ainakin sanoi minulle Liettuan lähettiläs nimenomaan, että memorandumien jättäminen oli päätetty ja sen sisältö vahvistettu ennenkuin Liettuassa vielä tiedettiin Neuvostoliiton uudesta takuuhankkeesta.

Sitä vastoin ehkä ei voitane pitää täysin mahdottomana että - kuten skeptikot arvelevat - Liettua olisi esittänyt memoranduminsa vain puhtaasti taktillisena manööverina, ilman että se sillä lainkaan olisi tarkoittanut Baltianmaiden yhteenliittymisaatteen edistämistä. Mitkä tässä tapauksessa tämän manööverin faktilliset Liettualle etuja tuottavat tarkoitusperät olisivat - sitä ei kuitenkaan voida sanoa; viitataan vain aikaisempiin kokemuksiin Liettuan "jesuiittamaisesta" politiikasta, joka vaatii varovaista suhtautumista kaikkiin sen edesottamisiin.

Puolestani en tahtoisi olla näin skeptillinen, vaan olen pikemmin taipuvainen pitämään seuraavaa selitystä otaksuttavana; Liettuan nykyiset johtomiehet ovat luonnollisesti yhtä tietoisia kuin heidän vastustajansa sekä siitä eristetystä asemasta, johon heidän ulkopoliittikkansa on vienyt Liettuan, että välttämättömyydestä päästä siitä. Ulospääsyn saavuttaminen peittelemättömän täysikäänöksen avulla Vilnan kysymyksessä - mitä lukuisat piirit nyt Liettuassa harrastavat - olisi heille tietysti äärettömän katkeraa. Ulospääsy lähentymisen kautta Latviaan ja Viroon olisi sitä vastoin

heille melkolailla mieluisampi. Tähän saakka liittymistä näihin maihin tosin ei Liettuassa ole pidetty suurarvoisena, mutta nyt se epäilemättä avaisi ulospääsyn nykyisestä eristyksestä: Jo itsessään se tietäisi Liettuan ulkopoliittisen aseman vahvistamista, ja välillisesti se ehkä voisi, Liettuan poliitikoille hyväksyttävällä tavalla, johtaa sietäviin suhteisiin Puolan kanssa - ehkäpä rasittavan Vilnan kysymyksenkin selvittämiseen. Mahdollista voi myöskin olla, että pyrkimykset saada Vilnan kysymys päiväjärjestyksestä poistetuksi suoraan Puolan kanssa tehdyn sovinnon kautta, jo ovat osoittautuneet toivottomiksi, ja että tilanne Memelinkysymyksessä todella on kehittynyt niin uhkaavaksi kuin huhut kertovat. Jos näin on asian laita, on Liettuan hallituksen pakko yrittää kaikkia käytettävissä olevia keinoja maan aseman parantamiseksi. Näin ollen olen puolestani taipuvainen pitämään todennäköisimpänä, että liettualaiset vilpittömässä mielessä ovat esittäneet memoranduminsa asiantilan selvittämiseksi. Onko se todella omiaan johtamaan positiivisiin tuloksiin, on toinen asia. Se riippuu siitä, pitääkö Liettu~~a~~ kiinni esittämiensä viiden teesin 100-prosenttisesta, integraalisesta hyväksymisestä vai ei. Mahdottomalta tuntuu näet että Latvia ja Viro voisivat hyväksyä ne kaikki semmoisinaan.

Keskusteluissani tšekäläisessä ulkoasiainministeriössä olen saanut suunnilleen seuraavan kuvan Latvian luultavasti odotettavissa olevasta kannasta: Memorandumin ensimmäisen, toisen ja neljännen kohdan sisältömiä teesiä vastaan Latviolla otaksuttavasti ei ole asiallista muistuttamista. Kolmannen kohdan loppuosassa esitetyn teesin precisioimista tulee Latvia luultavasti pitämään tarpeellisenä. Viidennessä kohdassa esitettyyn teesiin - mikä on memorandumin ydin ja arin kohta; tarkoitetaanhan siinä Vilnan kysymystä,

joka läpi aikojen on muodostanut Liettuan ja muiden Baltianmaiden yhteisymmärryksen pääesteen - tulee Latvia arvattavasti vaatimaan ei vain selvennyksiä vaan myöskin suoranaisia lisäyksiä. Nykyisessä muodossaan asettaa tämä teesi vain Latvialle ja Virolle velvoituksia, jättäen täysin vapaat kädet Liettualle Vilnan kysymyksessä. Tähän Latvia ja Viro tuskin voinevat suostua; voisihan tällainen asiantila helposti käydä sangen vaaralliseksi näiden maiden suhteille Puolaan. Jos kerran kaikkien Baltianmaiden kesken tahdotaan luoda jonkinlainen liittosuhde, yhteistoiminta, solidaarisuus niiden ulkopoliittisessa toiminnassa, tuntuu mahdottomalta eroittaa "solidarisuus - kompleksista" jokin kysymys, jossa yksi näistä maista saisi toimia täysin vapaasti, lainkaan välittämättä muiden kannasta ja eduista. Otaksuttavalta tuntuu näin ollen, että Latvia ja Viro tulevat Liettualta vaatimaan jonkin formulan hyväksymisen sen vastaisesta asenteesta Vilnan kysymyksessä, joka vaarintottaa Latvian ja Viron hyvien suhteiden säilymistä Puolaan. x/ Onko tällaisen formulan löytäminen mahdollinen, jääköön tässä pohtimatta. Hyvää tahtoa niin puolelta kuin toiselta tulee se vaatimaan. Ehkä nykyinen ulkopoliittinen tilanne on omiaan luomaan tämän välttämättömän yhteisen hyvän tahdon. Joka tapauksessa jäänee pääasiallisesti siitä riippuvaksi, tuleeko Liettuan nyt tekemä aloite viemään positiiviseen tulokseen; kolmen Baltianmaan niin kauan ja niin paljon puhuttuun lähempään yhteenliittymiseen.

Missä muodossa tämä yhteenliittymisen voi tulla toteutetuksi, on vielä mahdotonta sanoa. Otaksuttavalta tuntuu, että Latvia ja Viro kehoittavat Liettua liittymään viime helmikuun 17 p:nä

x/ Olisiko tällaisen vaatimuksen provosoiminen memorandumien tarkoituksena? Liettuan suostuttua olosuhteiden pakottamana ystävävaltioiden Latvian ja Viron tällaiseen vaatimukseen, voisi pohja olla luotu Vilnan kysymyksen hiljaiselle poistamiselle päiväjärjestyksestä!

niiden välillä solmittuun yhteistoimintasopimukseen. Eräästä Liettuan lähettilään lausunnosta tänään sain toiselta puolen sen vaikutelman, että Liettua mieluummin näkisi nyt solmittavan erikoinen sopimus sen, Latvian ja Viron kesken. Tämän uuden sopimuksen mahdollisesta sisällöstä ei ministeri Urbschys kuitenkaan voinut tahi halunnut lausua mitään.

Latvian sanomalehdistö on suhtautunut silmäänpistävän pidättyväisesti Liettuan p.o. aloitteeseen. Memorandum tekstiä tosin ei tunneta, mutta sen pääsisällöstä on kaikesta päättäen annettu luottamuksellisia tietoja sanomalehdille/. Liettuan lähettiläs sanoi minulle olevansa sangen pettynyt sanomalehtikirjoitusten johdosta.

Vastaus memorandumiin annetaan vasta kun Latvian ja Viron hallitukset ovat keskenään sopineet siitä.

Edvard G. Pääle

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 616.

ASIA: _____

Riikassa olevan lähetystön rap. n:o 9.

Ministeri Peltin.

7/5-34.

R i i a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o **378.**

R i i a S S A 7 P.NÄ touko KUUTA 19 **34.**

VIITTAUS: _____ N

P.NÄ _____ KUUTA 19 P.TTY _____ n:o _____

VIITTAUS: _____ D. U. M. _____ / _____ 19 _____

Ulkoasiainministeriö

LLE

ASIA: **Neuvostoliiton Saksalle tekemä**

ehdotus Itämerenmaiden riippumattomuuden
ja alueellisen loukkaamattomuuden takaa-
misesta.

Oheisena kunnioittaen Ministeriölle lähetän Riiassa
olevan Lähetyksen kuluvaan vuoden raportin n:o 9 otsakeasiassa.

Edvard G. Pääle

5 liitettä.

R I I A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 9.

Rinia ssa 7 p:nä touko kuuta 19. 34.

19 2435al 34

9/5-34

Asia: Neuvostoliiton Saksalle tekemä
ehdotus Itämerenmaiden riippumattomuuden
ja alueellisen loukkaamattomuuden takaamisesta.

5 C16

Latvian suhtautuminen Neuvostoliiton otsakkeessa mainittuun ehdotukseen ja Saksan kielteiseen kantaan sen suhteen on karakterisoitava vastakkaisten tunteiden leimaamaksi.

Ehdottomasti dominoivana oli etenkin alussa suuttumus siitä kohtelusta "quantité négligeable"na, mikä tässäkin Neuvostoliiton takuuhankkeessa on tullut Baltianmaiden osalle. Vakavin sanoin on valitettu että neuvotteluja Itämerenmaiden riippumattomuudesta taaskin on käyty informoimatta niitä asiasta, kysymättä niiltä huolivatko ne mitään takuuta, kutsumatta niitä yhteistyöhön - vasta kun kuukauden kestäneet neuvottelut olivat päättyneet tuloksetta, ilmoitettiin niille koko hankkeesta. On tehostettu, että Latvian hallitus jo Neuvostoliiton ja Puolan takuusuunnitelman yhteydessä oli selvästi antanut ymmärtää, että se kieltäytyy olemasta suurten naapurivaltioittensa diplomaattisen pelin passiivisena kohteena ja tulemas- ta asetetuksi "fait accompli"n eteen omissa elinkysymyksissään. Eritoten on alleviivattu, että Latvia kieltäytyy hyväksymästä riippumattomuutensa takuuta, jota se ei ole pyytänyt ja jota se ei ole saanut olla mukana valmistamassa. Ollen selvillä siitä, että Neuvostoliiton aloitteen ydin ja tarkoitus ei suinkaan ollut Baltianmaiden

JAKELUOHJE:

Tavallinen

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoiksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoiksiin.

itsenäisyyden ja koskemattomuuden turvaaminen niiden intressissä, vaan Neuvostoliiton oman aseman parantaminen, ollaan Latviassa - asiaa ylläselostetulta kannalta katsoen - tyytyväisiä siihen, että Sovjetin takuuhanke, siinä muodossa ja sillä tavoin kuin se nyt oli tarkoitettu toteuttaa, raukesi tyhjiin Saksan kieltäytymisen kautta.

Mutta toiselta puolen ollaan avoimesti levottomia niiden syiden johdosta, joiden pelätään aiheuttaneen Saksan torjuvan kannan. Uskoen Saksan "Drang nach Osten"-pyrkimyksiin, sen itäänpäin suuntautuvaan valloitushaluum, tietäen että Saksa katsoo vääryyttä tehdyn Memelin alueeseen nähden ja että se lukee sen kerran tarkistettavien alueiden joukkoon, tietoisina tilanteen viime aikoina tapahtuneesta kärjistymisestä sanotulla alueella ja ~~ja~~ hermostuneina niiden itsepintaisten huhujen johdosta, jotka tietävät kertoa kaappausaikeista Memelin saksalaisten taholta ja vapaaehtoisten asestettujen joukkojen keskittämisestä Tilsitiin ja sen läheisyyteen tunnetun seikkailijan Bermond-Avaloffin johdon alla x/, pidetään Latviassa niitä syitä, jotka Saksa virallisesti on esittänyt kieltäytymisensä perusteina, tekaistuin ja riittämättöminä. Pelätään oikean syyn Saksan kieltäytymiseen olevan siinä, ettei se tahdo suostua veloituksiin, jotka voivat ehkäistä sen aggressiivisten aikeiden toteuttamista Baltikumissa. Esim. lehti "Dienas Lapa" kirjoittaa: "Saksa on kieltäytymisellään paljastanut tarkoituksiaan. - Saksa antoi kielteisen vastauksensa tekemättä sitä riippuvaksi siitä, tietävätkö Baltianmaat Venäjän ehdotuksesta. Saksalla on siis ollut toiset syyt pitää kätensä vapaina kuin Baltiannaisten suhtautuminen asiaan".

Tältä kannalta asiaa katsoen pidetään siis Saksan kieltäytymistä huolestuttavana. Katsotaan sen sisältävän varoituksen, joka

x/ Itse pääministeri Ulmanis on vakavassa äänilajissa 2 kertaa puhunut kanssani tästä.

on otettava huomioon. Näin ollen näyttää johtavissakin piireissä päässeeseen valtaan halu vielä tehdä jokin yritys saada Saksa sidotuksi status quo'n säilyttämisen suhteen Baltikumissa. (Mikäli tällainen yritys epäonnistuisi, olisi sillä kuitenkin se hyöty, resonoidaan täällä, että Saksa silloin olisi lopullisesti paljastanut korttinsa.) Missä muodossa tämä Saksan sitominen olisi toteutettavissa ilman että se toisi mukanaan Neuvostoliiton Saksalle ja Puolalle ehdottamien takuusopimusten tietämiä haittoja - siitä ei kuitenkaan vielä oltane selvillä.

Viime päivien keskusteluissani pääministeri Ulmanin ja ministeri Muntersin kanssa olen saanut seuraavan käsityksen Latvian virallisesta kannasta:

Kaikkeen, joka on omiaan myötävaikuttamaan status quo'on ja rauhan turvaamiseen Baltikumissa, Latvia tietenkin suhtautuu positiivisesti - kuitenkin sillä nimellisellä ehdolla, ettei tämä "turvaaminen" synny muodossa tahi saa sisältöä, joka loukkaa Latvian itsemääräämisoikeutta ja muita elinetoja. Näin ollen Latvia on myöskin kiinnostunut jokaisen kansainvälisen sopimuksen aikaansaamiseen, joka todella turvaa sanotun status quo'n, edellyttäen

1/ että Latvia tasavertaisena sopimuspuolena on mukana sopimuksen valmistamisessa ja allekirjoittamisessa;

2/ ettei ole kysymys mistään ylimielisestä "takaamisesta" siihen liittyvine, protektoraattia ja holhousta muistuttavine sivumakuineen ja mahdollisuuksineen sanella esiintymisohjeita "holhokkeille" ja yleensä sekaantua näiden asioihin.

Kysymykseeni minkälainen se mahdollinen sopimus voisi olla, joka toteuttaisi yllämainitut tarkoitukset ja täyttäisi sanotut edellytykset, vastasi pääministeri Ulmanin voitavan esimerkiksi ajatella multilateraalisen "ystävyyssopimuksen" solmimista. Tie-

dustellessani tällaisen sopimuksen tarkempaa sisältöä, kohotti Ulmanis olkapäitään lausuen: *Siinäpä juuri vaikeus! Miten löytää tällaiseen sopimukseen sisällön, jolla on todellista arvoa - sitä ne, jotka harrastavat sopimuksen aikaansaamista, eivät ainakaan vielä ole voineet minulle sanoa. Mutta asiaa tutkitaan par'aikaa."

Ministeri Munters taas vastasi hänelle asettamaani samaan kysymykseen, voitavan esim. ajatella multilateraalisen non-agressio-sopimuksen solmimista Baltianmaiden, Suomen, Neuvostoliiton, Puolan ja Saksan välillä, tahi sovintomenettely- ehkäpä välitystuumiosopimuksenkin tekemistä sanottujen maiden kesken. Kysymykseeni, uskoiko hän todella tällaisten sopimusten mahdollisuuteen, vastasi hän vain katsovansa syytä olevan joka tapauksessa yrittää.

Kyselyihini, onko Latvia jo ryhtynyt sondeerauksiin yllä-hahmoteltujen suunnitelmiensa toteuttamismahdollisuuksista, vastasivat sekä Ulmanis että Munters kielteisesti. Munters lisäsi kuitenkin, että koska Viro aina Neuvostoliiton ja Puolan takuuhankkeesta lähtien on harrastanut jonkinlaisen status quo'n turvaamista tarkoittavan sopimuksen aikaansaamista ~~asiasta kiinnostuneiden maiden kesken~~, mutta - kuten sanottu - selvyyttä ei ole olemassa tällaisen sopimuksen tarkemmasta sisällöstä ja muodosta, Latvian hallitus on mahdollisen selvyuden aikaansaamiseksi asettautunut yhteyteen Viron hallituksen kanssa. Munters lisäsi vielä, että hänen mielestään tähän on sitä enemmän syytä kun, hänen luulonsa mukaan, odotettavissa on, että Neuvostoliitto vielä kääntyy Baltianmaidenkin puoleen jollakin kyselyllä tahi ehdotuksella Baltian maiden koskemattomuuden takuu-ajatuksen toteuttamiseksi. - niin kiinnostuneen väitti hän-uskovansa Neuvostoliiton olevan saamaan tällä tavoin ainakin jotakin turvaa yllätyksiä vastaan Saksan taholta.

Tällaisen venäläisen demarchen varaltakin **piti** Munters välttämättömänä, että Baltianmaat koettavat päästä selvyYTEEN omasta kannastaan asiassa ja sopia yhteisestä platformusta.

Kuten ylläolevasta huomaa Suomen lehdissä olleet uutiset, että Latvia olisi tehnyt tahi aikoiisi tehdä aloitteen Itämerenmaiden riippumattomuuden takaamista tarkoittavan sopimuksen aikaansaamiseksi, eivät siis varsinaisesti pidä paikkaansa. Mutta kuten myöskin ylläolevasta huomaa, sananparsii "ei siitä savu nouse, jossa ei tulta ole" on tässäkin tapauksessa osoittautunut oikeaksi.

Näinä päivinä varaulkoministeri Laretei saapuu Tallinnasta tänne neuvotellakseen m.m. puheenaolevasta asiasta. Mitä tästä lopulta kristallisoituu on vielä ennen aikaista sanoa.

x

x

x

Liettuan kannasta p.o. asiassa on minun täältä käsin vaikeata tiedottaa mitään tarkempaa. Hankkimieni tietojen mukaan Liet^{on/}tua - kuten luonnollista on - vielä huolestuneempi kuin Latvia Saksan kieltäytymisen syiden johdosta. Mutta Liettuassa oltaneen niin vakuutettuja siitä, ettei Saksaa millään saada sitomaan käsiään Memelin kysymyksessä, että kaikkia yrityksiä tässä suhteessa pidetään kuolleina syntyneinä. Näin ollen katsottaneen Liettuassa turhaksi yrittää mitään asiassa: jokainen tämäntapainen yritys veisi Liettuan vakaumuksen mukaan vain negatiivisiin tuloksiin, jotka ainoastaan olisivat omian yhä enemmän kärjistyttämään tilannetta.

Epävarmalta näyttää näin ollen Latvian ja Viron pääseminen yhteisymmärrykseen ja yhteistoimintaan Liettuan kanssa p.o. asiassa.

Edvard H. Paasikallio

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 16.

ASIA: _____

Päässä olevan lähetystön raportti n:o 10.

Ministeri Palin.

12/5 1934

R i i a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 402.

R i i a S S A 12 P:NÄ touko KUUTA 19 34.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Liettuan memorandumit Itämeren-
maiden yhteenliittymisasiassa.

Oheisena kunnioittaen Ministeriölle lähetän Riassa
olevan Lähetystön kuluvan vuoden raportin N:o 10 otsakeasiassa.

Eduardas Paiva

5 liitettä.

R i i a SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 10.

R i i a ssa 12 p:nä touko kuuta 19. 34.

Asia: Liettuan memorandumit Itämeren-
maiden yhteenliittymisasiassa.

AINNIN
20 243 fac. 37
16/5.34
5 CB

Raportissani No.8, huhtikuun 30 piltä, tein, käytettävissäni olevien tietojen perusteella, selkoa Liettuan hallituksen pari päivää aikaisemmin Latvian ja Viron hallituksille jättämän memorandumien sisällöstä sekä Latvian suhtautumisesta tässä memorandumissa esitettyihin teeseihin. Tällä viikolla on Viron varaulkoministeri Laretei ollut täällä neuvottelemassa pääsihteeri Muntersin kanssa Latvian ja Viron yhteisesti annettavasta vastauksesta sanottuun memorandumiin.

Kysyessäni tänään Muntersilta mihin tuloksiin oli tultu näissä neuvotteluissa, hän vastasi, että ne olivat olleet vain alustavaa laatua, joten mihinkään lopullisiin tuloksiin niissä ei päästy, mutta hän tehosti nimenomaan, että Latvia edelleen pysyy sillä kannalla, josta hän aikaisemmin oli tehnyt minulle selkoa. x/ Mitä Viron hallituksen

x/ Tiedoitin, kuten sanottu, tästä kannasta raportissani n:o 8. Rekapituloin sen tässä lyhyesti: Latvia suhtautuu periaatteessa positiivisesti memorandumiin, ja sen tarkoitusperiin, mutta aikoo kuitenkin vaatia erinäisiä selityksiä ja lisäyksiä siinä esitettyihin teeseihin, eritoten niihin, jotka koskevat Liettuan "erikoiskysymyksiä". Tätä varten haluaa Latvia että Latvian, Viron ja Liettuan kesken sopivalla ja tehokkaalla tavalla ryhdytään neuvotteluihin, joiden tuloksena Latvia teivoo olevan Liettuan liittymisen Latvian ja Viron välillä helmikuun 17 p:nä solmittuun yhteistoimintasopimukseen.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kantaan tulee, sanoi Munters vain, ettei hän siitä vielä voi lausua mitään varmaa.

Tästä voitaneen toistaiseksi vetää ainoastaan se johtopäätös, että Latvian ja Viron kannanotossa täytyy olla olemassa eroavaisuuksia, joista Munters ja Laretei eivät päässeet yksimielisyyteen. Otaksuttavasti ne ovat yhteydessä Vilnan kysymyksen kanssa, koskien sen suhteen annettavaa vastausta. Teen tämän johtopäätöksen seuraavasta aika mielenkiintoisesta seikasta, jonka Munters minulle luottamuksellisesti kertoi:

Tultua tunnetuksi, että Liettua oli esittänyt memoranduminsa, oli Puolan tšekäläinen lähettiläs Beczkowicz virallisesti mutta melko hämähän sanoin /"nebelhaft"/ ilmoittanut pääministeri Ulmanikselle, että joskin Puola yleensä on suhtautunut suopeasti Itämerenmaiden yhteenliittymisaatteeseen, Puola ei kuitenkaan tällä haavaa voi ilolla tervehtiä Liettuan alotetta ja sen mahdollista hyväksymistä sellaisenaan. Tähän oli, Muntersin ilmoituksen mukaan, Ulmanis vain kylmästi vastannut, että Beczkowiczin ilmoitus hämmästytti häntä: olihan Baltianmaiden yhteenliittymisestä ollut puhe jo yli 10 vuotta ilman että Puolalla koskaan oli ollut mitään sitä vastaan; Latvia oli puolestaan aina suhtautunut positiivisesti tähän ajatukseen, eikä nyt mitään ollut tapahtunut, joka olisi omiaan aiheuttamaan muutoksen Latvian kannassa; sitä paitsi pitäisi Puolalla vain olla syytä tyytyväisyydellä suhtautua Liettuan lähentymiseen muihin Baltianmaihin, koska näiden etujen mukaista on "détente"n aikaansaaminen Vilnan kysymyksessä, ja Liettuan lähentymisen niihin siis voidaan otaksua vievän siihen.

Tähän asia jäi, mitä Latviaan tulee, Muntersin sanojen mukaan.

Ottaen huomioon latvialaisen mentaliteetin oli tämä puolalainen demarche epäilemättä "vikapisto". Latvia on kyllä täysin tie-

toinen siitä, että kaikessa mikä koskee Vilnan kysymystä, on välttämätöntä noudattaa suurinta varovaisuutta. Suhteessaan Liettuaan on Latvia jo useampia kertoja osoittanut tietoisuutensa tästä. Mutta painostus Puolan taholta, siinä muodossa kuin se nyt tapahtui, ei voi Latviassa viedä muihin tuloksiin kuin tavoiteltuja vastakkaisiin.

Tallinnassa Puolan asiainhoitaja lienee tehnyt samanlaisen ilmoituksen kuin Puolan lähettiläs Riiassa, lisäten siihen - luultavasti kuitenkin vain omasta puolestaan - että Viron mahdollinen myötämielinen suhtautuminen Liettuan memorandumiin voisi olla omiaan häiritsemään Viron ja Puolan välejä. Ottaen huomioon, että Viron ja Puolan väliset suhteet ovat melko läheisempiä ja sydämellisempiä kuin Latvian ja Puolan välit, ja katsoen siihen, että Viro ei millään tahtone viilentää näitä suhteitaan Puolaan, on ymmärrettävissä, että Puolan painostus Tallinnassa teki toisenlaisen vaikutuksen kuin Riiassa ja siten myöskin kaikesta päättäen jossain määrin johti toisenlaiseen kannanottoon Liettuan memorandumiin annettavaan vastaukseen nähden.

Varmana voitaneen kuitenkin, ymmärtääkseni, pitää, että Latvia ja Viro aivan lähipäivinä kaikesta huolimatta pääsevät yhteisymmärrykseen siitä vastauksesta, joka niiden on annettava Liettuan memorandumiin.

Mitä Puolan ylläsanottuun demarcheen vielä tulee, näyttää se minusta selvästi osoittavan, että Puola - kuten otaksuin Kaunasin lähetystön raportissa n:o 1, huhtikuun 17 p:ltä, - nyt todella pyrkii saamaan Vilnan kysymyksen niin pian kuin mahdollista lopullisesti likvidoiduksi status qu'on pohjalla ilman sanottavia kompensatioita, käyttämällä hyväkseen Liettuan nykyistä eristyhyttä asemaa

ja tämän aiheuttamaa levottomuutta sekä pyrkimystä päästä eristy-
neisyydestä sovinnon kautta Puolan kanssa. Näin ollen Puola tie-
tenkään ei mielellään näe, että Liettua pääsee vahvistamaan ase-
mansa lähentymisellä Latviaan ja Viroon, koska Liettua sen kautta
luonnollisesti tulee vähemmän "pehmeäksi".

Kaikki tämä osoittaa mielestäni myöskin oikeaksi arveluni
raportissani No.8, että pääsyynä siihen, että Liettua nyt esitti
memoranduminsa, on Liettuassa yhä voimakkaammaksi käyneen eristy-
neisyyden tunteen synnyttämä toivo voida päästä Vilnan kysymyksen
poistamiseen päiväjärjestyksestä ja ulos nykyisestä eristyneisyy-
destä lähentymisen kautta Latviaan ja Viroon - mieluisammalla
tavalla kuin suoraan Puolan kanssa tehdyn, enemmän tai vähemmän
nöyryyttävän sovinnon kautta.

Tämän ollessa pääsyynä memorandumien esittämiseen nyt, oli
epäilemättä myöskin suuressa määrin siihen myötävaikuttamassa se,
Neuvostoliiton ja Liettuan väliseen nonaggressiosopimukseen liittyy-
vän, Liettuan rajoja koskevan nootin tulkinta, josta Neuvostoliit-
to ja Puola, kuten tunnettua, sopivat niiden välisen hyökkäämättö-
myyssopimuksen pidentämisen yhteydessä, ja josta jo kauan edeltä-
päin poliittisissa piireissä puhuttiin.

Sitä vastoin olen edelleen taipuvainen uskomaan ministeri
Urbschysin vakuutukseen, ettei Saksan kielteinen vastaus Neuvosto-
liiton takuuu ehdotukseen todellisuudessa ollut se syy, joka aiheutti
memorandumien esittämisen - niin luonnollista kuin tämä olisikin
ollut. Olen näet toiseltakin taholta saanut vahvistuksen siihen,
että memorandumien sisältö jo oli vahvistettu ja sen jättäminen pää-
tetty ennenkuin takuuu hankkeesta Kaunasissa mitään tiedettiin. Silti
tieto siitä luonnollisesti saattoi antaa n.s. viimeisen sysäyksen
memorandumien esittämiseen.

Kuten ylläolevasta huomaa, on edelleen mahdotonta lausua mitään varmuudella siitä, tuleeko Liettuan memorandumi todella johtamaan positiivisiin tuloksiin - siis Baltianmaiden poliittiseen yhteenliittymiseen muodossa tahi toisessa. Pääasiassa tulee tämä, kuten lausuin useimmainitussa raportissani No.8, riippumaan siitä, pitääkö Liettua kiinni esittämiensä teesien 100-prosenttisesta hyväksymisestä vai ei.

Edvard G. Paasik

J.K. Ylläolevan tultua puhtaaksikirjoitetuksi ja juuri ennen postin sinetöimistä soitti minulle ministeri Munters että Latvian ja Viron vastaus Liettuan memorandumiin on tänään annettu. Molempien maiden vastaus oli identtinen ja suullinen, mutta jätettiin samalla aide-memoire, jonka tekstin huomenna saan ja sitten heti Ministeriölle lähettän. Se on ylimalkainen ja Latvian ylläselostetun kannan mukainen ja päättyy ehdotukseen ryhtyä neuvotteluihin.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: ..... 5.

OSASTO: ..... 616.

ASIA: .....

Piassa olevan lähetystön rap. n:o 11.

Ministeri Palin.

15/5-34.

R i i a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 409.

R i i a S S A 16 P:NÄ touko KUUTA 19 34.

VIITTAUS: ..... N

P:NÄ ..... KUUTA 19 ..... P:TTY ..... n:o .....

VIITTAUS: ..... D. U. M. ..... / ..... 19 .....

SÄÄNTÖ		
22	244 Sal	34
18/5-34	2 -	1
PÄÄTÖ		
5	C16	

ULKOASIAINMINISTERIÖ

LLE

ASIA: Baltianmaiden turvallisuustakeet.

/Jatkoa raporttiin no.9/.

Oheisena kunnioittaen Ministeriölle lähetän Riassa olevan Lähetytstön kuluvan vuoden raportin No.11 otsakeasiassa.

Edvard H. Paim

5 liitettä.

R I I A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 11.

R i i a s s a 15 p:nä touko kuuta 1934.

Asia: Baltianmaiden turvallisuus-
takeet. /Jatkoa raporttiin
no.9/.

22/244 Sal	34
18/5-34	5 -
5	C16

Kuten aikaisemmissa raporteissa olen maininnut, on Viron vara-ulkoministeri Laretei ollut täällä neuvottelemassa pääsihteeri Munters'in kanssa eräistä nykytärkeistä, Baltianmaita koskevista ulkopolittisista asioista. Näiden neuvottelujen kohteena on m.m. ollut Latvian ja Viron suhtautuminen kysymykseen Baltianmaiden turvallisuustakeista. Latvian alkuperäisestä kannasta tässä asiassa tein seikka-peräisesti selkoa raportissani No.9, kuluvan kuun 7 p:ltä. Kysyessäni toissapäivänä Muntersilta, miten hänen neuvottelunsa Laretein kanssa olivat sujuneet, olivatko ne johtaneet siihen selvyyteen ja yhteiseen kannanottoon p.o. asiassa, jota hän viime keskustelussaan kanssani piti niin suotavana /kts.rap.No.9/, hän vastasi, että täydellisen yksimielisyyden oli todettu vallitsevan Latvian ja Viron välillä siinä mielessä että molemmat valtiot

toiselta puolen suhtautuvat kielteisesti kaikkiin riippumattomuutensa takuuhankkeisiin, joissa ne ainoastaan saavat näytellä passiivisen objektin osaa diplomaattisessa pelissä, jonka todellisena tarkoituksiperänä ei suinkaan ole niiden itsenäisyyden turvaaminen vaan niiden suurten naapurivaltioittensa itsekkäisten etujen ajaminen, toiselta puolen tyytyväisyydellä tervehtisivät sopimusta tahi

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

deklaratiota, joka turvaisi status quo'n ja rauhan säilyttämisen Baltikumissa, edellyttäen että ne itse tasavertaisina sopimuspuolina saavat olla mukana sen valmistamisessa, ja ettei ole kysymystä mistään sellaisesta "neutralisoinnista" tai "takaamisesta" kuin Neuvostoliiton viime aloitteissa, niihin liittyvine protektoriaattipyrkimyksineen ja tarkoituksineen luoda mahdollisuuksia sekaantua "taattujen" valtioiden ulko- ja sisäpoliittisiin asioihin.

Kysyessäni Muntersilta eivätkö hän ja Laretei neuvotteluissaan päässeet konkreettisempiin tuloksiin kuin näihin teoreettisiin toteamisiin, Munters vastasi kielteisesti. Hänen vastauksensa mukaan he eivät siis päässeet selvyyteen siitä, minkämuotoinen ja minkäsisältöinen toivottavana pidetyn sopimuksen tai deklaration olisi oltava, eivätkä myöskään siitä, mihin toimenpiteisiin olisi ryhdyttävä tällaisen sopimuksen tai deklaration aikaansaamiseksi - mikä kaikki kuitenkin juuri oli heidän neuvottelunsa tarkoituksena. Tiedustellessani syitä neuvottelujen täten käytännöllisesti katsoen täydelliseen tuloksettomuuteen - minkä Viron lähettiläskin minulle vahvisti -, sain sen käsityksen, että pääsyyinä siihen on Latvian taholla syntynyt epävarmuus, skeptisismi, joka on aiheuttanut muutoksen sen alkuperäiseen kantaan. Latvia lienee kyllä edelleen pääasiassa sillä kannalla, josta tein selkoa raportissani no.9, sikäli että se, vakavasti huolestuneena niiden syiden johdosta, joiden täällä pelätään aiheuttaneen Saksan kielteisen vastauksen Neuvostoliiton takuuehdotukseen, enemmän kuin mielellään näkisi, että jokin sopimus saataisiin tehdyksi Saksan kanssa, joka sitoisi tämän **valtian** status quo'n suhteen Baltikumissa, tai että jokin toinen sopimus tai jokin deklaratio saataisiin aikaan, joka turvaisi sanotun status quo'n. Mutta ehdittyään nyt tarkoin harkitta olemassa olevat mahdollisuudet, Latvian hallitus lienee ruvennut vakavasti

epäilemään hahmoteltujen sopimusten tahi julkilausumien aikaansaamismahdollisuuksia, ja pelkäämään, että ryhtyminen yrityksiin niiden aikaansaamiseksi vain veisi diplomaattiseen tappioon sekä tilanteen ja suhteiden kärjistymiseen. Selvyyteen asiantilasta tällaisten yritysten tekemisen kautta kyllä päästäisiin, mutta ulkopoliittisten suhteiden saattamista tiukimmilleen Latvia nyt ei pidä tarkoituksenmukaisena. Täten syntynyt pidättyväisyys Latvian taholla esti nyt pääsemisen konkreettisiin tuloksiin Muntersin ja Laretein neuvotteluissa.

Virolle tämä epäilemättä oli pettymys. Muntersin sanoista sain sen käsityksen, että Viron hallitus arvioi mahdollisuuksia melko optimistisemmin kuin Latvian hallitus. Viron hallitus uskonee siihen, että ainakin muutamat suurvallat voidaan taivuttaa antamaan deklaration status quo'n säilyttämisen välttämättömyydestä Baltikumissa. Tällaisella olisi, Viron mielestä, vaaran hetkellä suuri arvo. Sain myöskin sen käsityksen, että Viron hallituspiireissä pidetään kiinni ajatuksesta yrittää päästä välitystuomio- tahi ehkä nonaggressiosopimukseenkin Saksan kanssa. Katsottaneen, että joskin tietysti nämä yritykset voivat epäonnistua, niihin kuitenkin on ryhdyttävä periaatteen mukaan "väga vinna, väga tappa." Joka tapauksessa päästäisiin niiden kautta selvyyteen siitä, missä ollaan, jota Virossa pidettäneen parempana kuin nykyistä epävarmuutta.

Yhteisymmärrykseen ei näissä suhteissa päästy Muntersin ja Laretein keskusteluissa. Muntersin sanojen mukaan päättyivät hänen neuvottelunsa Laretein kanssa Baltianmaiden turvallisuustakeita koskevassa asiassa ylläsanottuihin osaksi yksimielisyyttä, osaksi eroavia mielipiteitä osoittaviin toteamisiin. Ainoa "päätös", mikä tehtiin, oli, että ajatusta jonkinlaisen, status quo'n

turvaamista tarkoittavan sopimuksen tahi julkilausuman aikaansaamisesta ei pantaisi ad acta, vaan että kansainvälisen tilanteen kehitystä tarkoin seurattaisiin silrälläpitäen tämän ajatuksen toteuttamismahdollisuuksia.

Mikäli Muntersin ilmoitukset pitävät paikkansa, - ja syitä epäilyksiin tässä suhteessa ei liene - pitäisi siis voida otaksua, että Latvia ainakin lähiaikoina pysyy passiivisena Baltianmaiden turvallisuustakeita koskevassa asiassa.

Mitä Viroon tulee sain sitä vastoin Viron tšekäläisen lähettilään kanssa eilen käymästäni keskustelusta käsityksen, että sen taholta aijotaan - tosin täysin epävirallisesti - ryhtyä tunnusteluihin suurvaltojen pääkaupungeissa. Jos nämä, vastoin odotuksia, johtaisivat positiivisiin tuloksiin, Latvia tietysti heti luopuu nykyisestä pidättyväisestä asenteestaan.

Edvard H. Fanni

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C^o 16.

ASIA: _____

Ruissa olevan lähetysraportin n:o 12.

Ministeri Paltin.

20/5 1934.

R i i a SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 426.

R i i a SSA 23 P:NÄ touko KUUTA 19 34.25/5.34

VIITTAUS:

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. 19

Ulkoasiainministeriö

LLE

ASIA: Diktatuuri Latviassa.

Oheisena kunnioittaen Ministeriölle lähetän Riian
Lähetystön tämän vuoden raportin N:o 12, otsakeasiassa.
Helluntaipäivien johdosta - joita täällä on
kolme - on tämän raportin lähettäminen hiukan myöhästynyt.

Edvard Ly Paim

5 liitettä.

R I I A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 12.

R i i a s s a 20 p:nä touko kuuta 1934.

Asia: Diktatuuri Latviassa.

Ryhtyessäni tänään laatimaan raportin niistä, muutamia päiviä sitten sattuneista, puhelin- ja sähketiedoituksieni sekä sanomalehtiutisten kautta jo tunnetuista tapahtumista, jotka kumosivat Latviassa tähän saakka voimassa olleen valtiojärjestyksen ja liittivät tämän maan muitten diktatoorisesti hallittujen valtioiden joukkoon, ei ole helppoa orientoitua lukuisten tapahtumien ja vaikutelmien edessä. Ne ovat kaikki vielä niin likellä, ettei selvästi näe niiden oikeita mittasuhteita. Näin ollen ei ole vältettävissä, että ehkä jonkin tosiseikan merkitys ei tule aivan oikein arvostelluksi. Mutta tällä varauksella katson velvollisuudekseni nyt jo yrittää antaa kuvan viime tapahtumien taustasta, sekä tiedoittaa eräitä seikkoja, jotka eivät liene tunnettuja. Siinä määrin kuin se tänään on mahdollista, olen myöskin koettava analysoida tapahtumien merkitystä ja toimenpiteiden tarkoituksperiä.

Tapahtumien tausta: Latvian sisäpoliittinen kehitys toukokuun 15 p:ään saakka.

Voidakseen oikein käsittää ja arvostella tapahtunutta valtiollista mullistusta Latviassa, on välttämätöntä selvittää itselleen sen tausta s. t. s. maan sisäpoliittisen tilanteen kehitys kuluvan tou-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kokoon puoliväliin saakka.

Ensiksi on tällöin konstatoitava, että Latvian siirtyminen n.s. "autoritääriseen" hallitusjärjestelmään ei tullut odottamatta; tämä lieneekin selvillekäynyt tiedoitustoiminnastani aina tänne saapumisestani alkaen viime vuoden elokuussa. Se oli yhä nopeammassa vauhdissa käyneen kehityksen loogillinen tulos. Niissä raporteissani, joissa olen käsitellyt Latvian sisäpoliittisia oloja, on minulla usein ollut syytä kosketella täällä voimassa olleen hallitusjärjestelmän epäkohtia ja kasvannaisia, sekä alleviivata niiden aiheuttamaa, yhä kasvavaa ja yhä hillittömämmäksi käyvää tyytymättömyyttä vallitseviin oloihin. Jo Latvian valtiosääntöä, perustavassa kansalliskokouksessa, luotaessa, tehtiin kohtalokas virhe keskittämällä valtiiovallan painopisteen parlamentille. Saeiman 100 jäsentä tuli maan todellisiksi hallitsijoiksi, joitten kaikkivallalle ei pantu minkäänlaisia rajoituksia Tasavallan Presidentille tahi hallitukselle annettujen valtuuksien muodossa. Tämän hallitusmuodon mukaan Tasavallan Presidentin asema on yksinomaan koristeellinen, hänen vaikutusvaltansa valtioasioiden hoitoon on mitätön; hän ei nimitä hallitusta, hän ei ole oikeutettu ottamaan osaa hallituksen istuntoihin ja päätöksen-tekoihin; hänen teoreettinen oikeutensa vaatia saeiman hajottamista kansanäänestyksen toimeenpanemisen kautta on illusorinen; sitä vastoin voi saeima - joka hänet valitseekin - panna hänet viralta kahdenkolmanneksen enemmistöllä; hänen veto-oikeutensa saeiman hyväksymiä lakeja vastaan on käytännössä ilman merkitystä j.n.e. - Hallitus taas oli, tämän valtiosäännön mukaan, täydellisesti saeiman käskynalainen; saeima nimitti sen; ministerit toimivat puolueittensa valtuutettuina; saeima ei vain säättänyt lakeja, vaan puhtaasti hallinnollisissakin asioissa, se lausui toivomuksia ja teki päätöksiä, jotka hallituksen oli toteutettava. - Saeimassa,

jonka, kuten sanottu, muodosti 100 kansanedustajaa, eli viimein 26 puoluetta edustettuna. Näistä oli kolmellatoista vain 1 & 3 edustajaa, ja ainoastaan kahdella /sosialidemokraattisella puolueella ja talonpoikaisliitolla/ oli enemmän kuin 10 edustajaa. Itsenäisiä poliittisia ohjelmia useimmilla pienillä puolueilla ei ollut; ne olivat syntyneet vain yksityisten henkilöiden, johtaja-aseman saavuttamista tarkoittavien pyrkimysten tyydyttämiseksi, ja näiden henkilöiden takana olevien pienten ryhmien erikoisetujen ajamiseksi. Viime vuoden raportissani No.24, lokakuun 24 p:ltä, kirjoitin: "Näin ollen ymmärrettäneen, että saeiman positiivinen työ kokonaisuuden hyväksi on käynyt verrattain vähäarvoiseksi, ja että puolue- ja ryhmäetujen valvominen erittäin pitkälle kehittyneen "lehmäkauppa"-järjestelmän avulla on muodostunut kansanedustajain päätehtäväksi. - Nämä tosiseikat ovat, kuten luonnollista on, synnyttäneet sangen laajalle levinneen tyytymättömyyden voimassa olevaan valtiojärjestykseen. Tämä tyytymättömyys on jo silloin tällöin eri tavoin puhjennut ilmi, ja se olisi, ymmärtääkseni, epäilemättä - kuten jo raportissani No.18, elokuun 26 p:ltä huomautin - ennen pitkää vienyt yrityksiin aikaansaada, tavalla tahi toisella, muutoksia valtiojärjestykseen - aivan riippumatta Viron kansanäänestyksen tuloksesta. Nyt on tietenkin tämä tulos antanut vahvan sysäyksen Latviainkin valtiösäännön uudistuspyrkimyksiin. Lähinnä fatalismia muistuttavan mielialan valtaamina kansanvaltaisimmatkin piirit pitävät selviönä, ettei kestä kauan ennenkuin Latviassakin tapahtuu oikealle menevä hallitusmuodon muutos. Kuinka pitkälle oikealle se tulee menemään, missä määrin diktaaturimaiseksi se tulee muodustumaan, siitä on vielä mahdotonta lausua mitään täsmällistä. Eräissä piireissä pidetään riittävänä, jos päästään siihen, että kansa suoraan valitsee Presidentin, että Presidentti saa oikeuden nimittää ministerit ja hajoit-

taa saeiman, että Presidentin veto-oikeutta laajennetaan, että kääpiö-puolueiden mahdollisuutta lähettää edustajia saeimaan rajoitetaan j.n.e. Muutamissa piireissä katsotaan jo tällaisetkin muutokset liioitelluiksi. Toisissa taas pidetään melko pitemmälle meneviä uudistuksia välttämättöminä; saeima olisi täydellisesti syrjäytettävä; Presidentille ja hallitukselle annettava ainakin yhtä laajat valtuudet kuin nyt Virossa, j.n.e.

Mitään konkreettisia ehdotuksia ei vielä ole esitetty. Tois-
taiseksi voi ainostaan todeta, että laajalle levinnyt tyytymättömyys nykyiseen valtiojärjestykseen on olemassa, ja että epäilemättä piakkoin tullaan tekemään vakavia yrityksiä enemmän tahi vähemmän pitkälle menevien muutosten aikaansaamiseksi.

Mutta ken vähänkin tuntee Latvian sisäpoliittisia oloja tulee ehdottomasti kysyneeksi itseltään: Onko valtiomuodon muuttaminen "laillista" tietä - käytännöllisesti katsoen - mahdollinen Latviassa nykyolojen vallitessa". - - - Tulin tässä raportissa siihen tulokseen, että lukuunotettava oli sekin mahdollisuus, että turvauttaisiin ei-parlamentaarisiin, väkivaltaisiin keinoihin. - Tietoni olivat silloin vielä siksi epämääräisiä, etten voinut lausua mitään täsmällisempää.

Silloin valmisteltiin kuitenkin jo määrätietoisesti sitä radikaalista mullistusta Latvian valtioelämässä, mikä nyt on toteutettu. Muutamat puolueiden ulkopuolella olevat henkilöt, - pääasiassa suojeluskunta= ja armeijaupseereita, korkeampia siviilivirkamiehiä ja ylioppolaskorporatioiden n.s. "filistereitä" - olivat liittyneet yhteen ja laatineet ohjelman Latvian valtioelämän perinpohjaiseen muuttamiseen. Useimmat heistä olivat kuitenkin suurelle yleisölle tuntemattomia - he tarvitsivat suunnitelmien sa toteuttamiseksi johtomiestä, jonka nimi oli yleisesti tunnettu.

He kääntyivät tässä tarkoituksessa maan suurimman porvarillisen puolueen, talonpoikaisliiton, johtajan Karlis Ulmaniksen puoleen, joka oli ollut yksi itsenäisen Latvian perustajia ja maan ensimmäinen pääministeri, sekä jonka nimellä epäilemättä tätä nykyä on suurin isänmaallinen sointu. Ulmanis suhtautui kuitenkin ensin - pääasiallisesti terveydellisistä syistä - kielteisesti asiaan. Mutta hänen tultuaan terveemmäksi hoidon jälkeen Nauheimissa viime syksynä ja - kuten väitetään - hänen saatuaan, tämän Saksassa olonsa aikana, voimakkaita vaikutelmia kansallis-sosialistisen järjestelmän positiivisista puolista, saatiin Ulmanis kokonaan p.o. ryhmän puolelle. Ensimmäinen rynnäkkö vallitsevia oloja vastaan tehtiin, kun Ulmanis viime vuoden lokakuun lopulla esitti ehdotuksena hallitusmuodon uudistamiseksi, yrityksenä saada valtiotodistelmän uudistus toteutetuksi saeiman myötävaikutuksella. Tämän ehdotuksen tarkoituksena oli poistaa valtiosäännön pahimmat epäkohdat Presidentin ja hallituksen vallan lisäämisellä ja puolueolojen rikkiniisyyden poistamisella. /Ehdotuksen sisällöstä olen aikaisemmin tehnyt tarkemmin selkoa/. Saeimassa kohtasi tämä ehdotus kuitenkin suuren vastarinnan. Sosialidemokraatit vastustivat sitä suorastaan fanaattisesti. Valtiomuodon uudistuksen läpivieminen laillista tietä näytti täten käyvän epätodennäköiseksi. Silloin Ulmanis astui seuraavan askeleensa suunnitelmiansa toteuttamisessa; Hän kaatoi viime maaliskuussa Blodnieksin hallituksen ja otti hallitusohjaket omiin vahvoin käsiinsä. Tämän hallitusvaihdon merkityksestä kirjoitin raportissani No.7, maaliskuun 24 p:ltä; "Tämän hallituksen valtaantulo tietää jotakin muuta kuin aika-ajoin säännöllisesti uusiutuivat tavalliset hallitusvaihdokset. Arvellaan suorastaan, että nyt tapahtuneessa hallitusvaihdoksessa voidaan nähdä järjestelmävaihdoskin, uuden ajanjakson alku Latvian sisäpoliittisessä elämässä, hallitusvallan lujittamisen merkeissä.

Syrjästäkatsojankin täytyy myöntää, että Ulmaniksen taktiikka viime kuukausien aikana on ollut selvästi määrätietoinen. Talonpoikaisliiton kaataessa Blodnieksin hallituksen tämän kuun alussa ilman mitään aktuaalista syytä ja etenkin uuden hallituksen muodostamisen tultua uskotuksi Ulmanikselle, ilmeni selvästi, että Ulmanis, hinnalla millä hyvänsä, juuri nyt tahtoi temmata itselleen hallituksenohjokset. Lähtien Ulmaniksen luonteenominaisuuksista voitaneen pitää selvänä, ettei hän tehnyt tätä ainoastaan päästäkseen vielä kerran pääministeriksi ilman mitään määrättyjä päämääriä. Päinvastoin varmasti ei erehdyttäne otaksuttaessa, että hänellä on aivan selvät sisäpoliittiset päämääränsä, joiden toteuttamiseen hän nyt aikoo panna kaikki voimansa. Mutta mitkä nämä päämäärät ovat? ---- On huomioonotettava, että Ulmanis ja kaikki hänen puhutorvensa viime aikoina ovat peittelemättä toistamistaan toistaneet olevansa "Träger des autoritären Staatsgedankens" ja ankarasti arvostelleet Latvian nykyistä sisäpoliittista järjestelmää - mikä todella, kuten eri yhteyksissä olen tiedoittanut, monessa suhteessa jättää toivomisen varaa -, ja selittäneet aikovansa tehdä kaikki voitavansa ~~sen~~ valtiomuodon muuttamiseksi. ----- Näin ollen voitaneen otaksua, että Ulmanis nyt pitää tärkeimpänä tehtävänä Latvian parlamentaarisen järjestelmän onnettoman pitkälle kehittyneiden kasvannaisten poistamista ja lujan, arvovaltaisen hallitusjärjestelmän luomista hänen esittämässä valtiomuodon muutosehdotuksen sisältämien periaatteiden mukaan, katsoen tämän Latvian onnellisen tulevaisuuden välttämättömäksi ehdoksi. Mutta millä keinoilla aikoo Ulmanis toteuttaa nämä päämääränsä, kysytään suurella mielenkiinnolla!" Aluksi Ulmanis koetti painostaa saaimaa. Mutta tuloksetta. Esitys valtiomuodon muuttamisesta harvennettiin eduskunnan asianomaisessa valiokunnassa täy-

sin merkityksettömäksi. Samanaikaisesti huonontui maan taloudellinen ja finanssi-asema yhä enemmän, mutta saeima osoittautui kykenemättömäksi pääsemään yksimielisyyteen toimenpiteistä tilanteen parantamiseksi, ja hallituksen näytti käyvän mahdottomaksi saada saeimalta ne taloudelliset valtuudet, joita se piti välttämättöminä. Tyytymättömyys, mielenkuohu ja rauhattomuus kasvoivat maassa kaikilla tahoilla. Oikeistotaholla oli kyllästyneisyys saeimaan nousut purkautumisen partaalle, aivan avoimesti puhuttiin välttämättömyydestä turvautua antiparlamentaarisiin keinoihin. Sosialidemokraattisella taholla vastattiin peittelemättömillä uhkauksilla tehdä oikeiston hankkeet tyhjiksi "lähettämällä aseistettuja joukkoja kadulle". x/ Joskin voi asettaa kyseenalaisiksi Ulmaniksen väitteet, että maan äärimmäisten puoluesuuntien taholta haudottiin aseellisen vallankaappauksen toimeenpanemista aivan lähiaikoina, on kuitenkin todettava, että nämä ainekset viime aikoina olivat osoittaneet vaarallisia kihtymyksen merkkejä ja usein julkisestikin uhkailleet toteuttaa pyrkimyksensä aktiivisella toiminnalla. xx/ Sisäpoliittinen tilanne oli näin ollen käynyt äärettömän pingoitetuksi ja aseellinen yhteenotto äärimmäisyys-suuntien välillä aikaisemmin tahi myöhemmin oli pelättävissä. Tämän välttämiseksi oli hallitusvallan ajoissa radikaalisesti tartuttava asioiden kehitykseen. Täysin oivaltaen tämän Ulmanis vain odotti oikeata hetkeä.

x/ Esimerkkinä siitä, kuinka pitkälle sosialidemokraattiset kansanedustajat katsoivat voivansa mennä julkisessa esiintymisessään, mainittakoon seuraavat lausunnot: Bruno Kalnins: "Arbeiter, vergesst nicht, dass vor Euch die Aufgabe steht, mit der Waffe in der Hand für die Rechte der Arbeiter zu kämpfen." / Samudorov: "Wir rufen die Arbeiter auf mit der Waffe in der Hand im blutigen Kampf für die Rechte des Proletariats gegen die Unterdrücker, gegen die Bourgeoisie, zu kämpfen!"

xx/ Sosialidemokraattisten johtajien pidätyksen yhteydessä tapahtuneet runsaat aselöydöt todistavatkin, miten pitkälle jo oli ehditty varustautumisessa.

Vielä toukokuun alussa hän ei kuitenkaan liene ollut selvillä siitä, milloin tämä hetki koituisi. Tämän osoittanee n.m. se seikka, että Ruotsin ulkoministerin vierailu vahvistettiin toukokuun 16 päiväksi, ja että vielä niin myöhään kuin toukokuun 9 päivänä kutsukortit Ulmaniksen herra Sandlerin kunniaksi järjestämiin juhlapäivällisiin jaettiin. Toukokuun 10 ja 12 päivän välillä tapahtui kaikesta päättäen se, mikä sai Ulmaniksen päättämään toimeenpanna kaappauksen sa viipymättä. Mitkä nämä syyt olivat, ei varmuudella tiedetä. Voidaan otaksua, että ainakin myötävaikuttamassa oli se seikka, että Ulmaniksen toukokuun 11 p:nä tekemä viimeinen yritys taivuttaa porvarilliset puolueet hyväksymään hänen valtiomuodon muutosehdotuksensa ~~kyyn~~ epäonnistui. Pääsyyinä lienee kuitenkin ollut se seikka, että poliittinen poliisi juuri p.o. päivinä saattoi hänelle esittää kouraantuntuvia todistuksia aseellisen esiintymisen valmisteluista eritoten n.s. "legionäärien" taholla x/. Luultavasté toukokuun 12 p:nä Ulmanis lopullisesti päätti ehtiä uhkaajien edelle ja torjua mahdolliset väkivaltaisuuDET. Kun Latvian hallituksen pyynnöstä Ruotsin ulkoministerin vierailu sunnuntaina toukokuun 13 p:nä yht'äkkiä lykättiin kesäkuuhun, kävi syrjästäkatsojallekin selväksi, että tilanne oli käynyt kriittilliseksi ja että ratkaisun hetki oli lähellä. Sen mukaisesti lähetinkin maanantaina toukokuun 14 p:nä sähkeeni No.41, tilanteen kärjistymisestä ja ei-parlamentaristen keinojen mahdollisuudesta. Että niihin ryhdyttäisiin jo 48 tunnin kuluessa, en kuitenkaan uskonut. Paitsi niitä, erittäin harvoja henkilöitä, joiden tiedossa asia oli, en usko, että kukaan

x/ "Legionäärit" muodostavat aika hämäräperäisen, kaikenlaisten epäonnistuneiden ja tyytymättömien aineksien kokoonpaneman järjestön, jolla on osaksi fascistinen, osaksi kommunistinen ohjelma.

sitä aavisti.

Tapahtumat toukokuun 15 ja 16 p:n
välisenä yönä.

Nämä tapahtumat ovat kaikki pääasiassa jo tunnetut sähkö- ja puhelintiedoituksieni sekä sanomalehti uutisten kautta. Tahdon tässä vain tehostaa muutamia seikkoja, jotka olivat ominaisia kaappauksen läpiviemiselle.

Huomattava on ensiksi se yleinen tietämättömyys, se sala-peräisyys, johon kaappauksen valmistelut onnistuttiin verhoamaan, aina viimeiseen hetkeen saakka. Mitä luotettavimmasta lähteestä saamieni tietojen mukaan, ei tiistaiiltana kaappauksen edessä olevasta toteuttamisesta tietänyt mitään Presidentti Kviesis, ei suurin osa hallituksen jäsenistä, ei armeijan, eikä yleisesikunnan päällikkö! Kaappauksen valmistelivat ja sen toimeenpanivat Ulmanis ja hänen kaksi uskottua miestänsä hallituksessa, sotaministeri kenraali Balodis /vapaussodan ylipäällikkö eversti Kalpakin kaaduttua/ ja sisäministeri Gulbis, 1 divisioonan ja Riian varusjoukkojen päällikkö kenraali Berkis, suojeluskuntien päällikkö eversti Prauls ja hänen läheisimmät miehensä, Riian poliisipäällikkö, poliittisen poliisin v.t. päällikkö, yleisesikunnan tiedusteluosaston päällikkö, posti- ja lennätinhallituksen päällikkö /nykyinen kulkulaitosministeri/ ja ~~ja~~ ne muut henkilöt, jotka syksystä saakka olivat valmistelleet asiaa. Nämä olivat ainoat, jotka tiesivät, mistä todella oli kysymys, kun suojeluskunnat ja poliisivoimat koko maassa sekä Riian varusjoukot äkkiä hälytettiin tiistaina klo 18. x/. Kaikki

x/ Sotilaalliset toimenpiteet 15 ja 16 p:n välisenä yönä suorittivat yhdessä suojeluskunta ja poliisi, sotaväen pysyessä vain valmiina antamaan apua. Ainoastaan työväentaloa piiritettäessä oli sotaväki mukana.

muut korkeammassa tahi alhaisemmassa asemassa olevat henkilöt, joita nämä toimenpiteet koskivat, pidettiin viimeiseen saakka tietämättöminä toimenpiteitten todellisista syistä ja tarkoituksista. Omin päin ja omalla vastuullaan Ulmanis ja miehet hänen ympärillään toimeenpanivat kaappauksensa.

Merkille pantava on myös se päättäväisyys ja nopeus, jolla kaappaus suoritettiin. Tämä pitää paikkansa sekä "oikeudellisiin" toimenpiteisiin nähden/:Maan julistaminen poikkeustilaan, kaikkien poliittisten puolueiden toiminnan ja kaikkien kokousten pitämisen kieltäminen, saeiman toiminnan "keskeyttäminen", j.n.e./ että myöskin "käytännöllisten" toimenpiteiden suhteen /:Kaupungin kaikkien tärkeiden paikkojen miehittäminen suojeluskuntajoukoilla ja aseestetuilla poliisivoimilla, työväentalon "valloittaminen", sosialistien ja legionäärien johtohenkilöiden luona toimeenpannut kotitarkastukset ja näiden henkilöiden pidättäminen, asevarastojen takavarikoiminen, puhelinyhteyksien katkaiseminen j.n.e./. Vasta kun kaikki tämä oli tehty, Ulmanis kello 2 aikaan yöllä ilmoitti kaappauksesta Presidentti Kviesisille. Yleensä riikalaiset saivat vasta keskiviikkonaamuna, nukuttuaan rauhassa koko yön, tietää siitä mullistuksesta, joka yön kuluessa yhdellä iskulla oli suoritettu.

Sen salaperäisyyden johdosta, jolla kaappaus oli valmistettu, tuli vastapuoli täysin yllätetyksi, ja sen päättäväisyyden kautta, jolla kaappaus toimeenpantiin, tuli se täysin paralysoiduksi. Täten kävi todella niin, että - sitä pientä vastarintaa lukuunottamatta, jota muutamat henkilöt tekivät tullessaan pidätetyksi - ei ainotakaan kättä kohotettu vanhan järjestelmän puolustamiseksi, eikä mitään yrityksiä yleislakkoon tahi muuhun vastustukseen tehty. Ainakin tämän mukaan voitaisiin siis sanoa, että vanha järjestelmä putosi kypsä omena puusta.

Sopuoinnussa tämän toteamisen kanssa oli myöskin se va-

pautuksen tunne, joka epäilemättä vallitsi Riiasä toukokuun 16 p:nä. Kaduilla nähtiin iloisia ihmisiä, jotka onnittelivat toisiaan. Useimmat talot olivat lipputettuja. Ainoastaan aseistetut poliisit virastotalojen edustalla ja kaduilla kiertelevät lukuisat suojeluskuntapartiot sekä tärkeisiin paikkoihin sijoitetut joukko-osastot konekivääreineen muistuttivat siitä, että yöllä oli tapahtunut kumous.

Tapahtumien analysointi ja arvostelu

/siinä määrin kuin se tänään on mahdollista/.

Joskin toukokuun 15 ja 16 p:n kumous suoritettiin ilman verenvuodatusta ja ilman vastarintaa yleensä, on kuitenkin kaikkein ensimmäiseksi todettava, että se oliselvä vallankaappaus, toimeenpantu rikkomalla ja kumoamalla voimassa olevan valtiosäännön. Poikkeustilan julistaminen oli sellaisenaan tietenkin lainmukainen - mutta 24 tunnin kuluessa olisi siitä ollut ilmoitettava saeimalle. Poliittisten puolueiden toiminnan lakkauttaminen poikkeustilan perusteella pysyi kai myöskin vielä lakien puitteissa. Mutta saeimatoiminnan "keskeyttäminen" siihen asti kunnes perustuslain uudistus on pantu toimeen, ja saeimatoimintien ja valtuuksien "siirtäminen" hallitukselle täksi ajaksi - se oli selvää "omankädenoikeutta". Tämä myönnetäänkin esim. uuden oikeusministerin lausunnossa, että oikeusministeriön ensimmäisenä tehtävänä tulee olemaan hallituksen, viime tapahtumien yhteydessä suorittamien toimenpiteiden saattaminen oikeudelliseen muotoon.

Uusi regime Latviassa on selvä diktatuuri. Mutta sitä ei voida sanoa minkään puolueen diktatuuriksi. X/ Se on Ulmaniksen

X/ Kun minä, ministeri Muntersin ilmoittaessa minulle uuden hallituksen kokoonpanon, tulin kysyneeksi, mihin puolueeseen oikeusministeri, jota en tuntenut, kuului, vastasi Munters: "Latviassa ei enää ole puolueita!"

ja hänen ympärillään olevien, eri puolueisiin kuuluneiden miesten diktatuuri.

Kaappauksen ensi toimenpiteet kohdistuivat epäilemättä ensisijassa sosialidemokraatteihin /ja kommunisteihin, mikäli niistä voidaan puhua jonakin sosialidemokraateista selvästi erillään olevana ryhmänä/: kaikki heidän johtajansa ja koko heidän eduskuntaryhmänsä on vangittu, kaikki valtion tahi kuntien palveluksessa olleet sosialistit ovat pidätetyt virantoimituksesta, kaikkien sosialististen lehtien ilmestyminen on kielletty, upeasta työväentalosta on tehty suojeluskuntatalo, j.n.e. Sosialidemokraattisen puolueen likvidointi ja hajoittaminen tuntuu täten olleen yhtenä kaappauksen päämääränä. Kieltää ei myöskään voine, ettei tämä vuosi vuodelta yhä radikalisoitunut puolue kantaisi suurinta vastuuta siitä tilasta, johon Latvian valtiolämässä oli jouduttu. Eksinomaan sen taholta pelättiin vanhan järjestelmän aktiivista puolustamista.

Äärimmäisiin oikeistojärjestöihin Ulmaniksen toimenpiteet eivät kohdistuneet samassa määrin. Legionäärien johtajat ovat kyllä vangittu, ja niinkään heitä lähellä oleva kansanedustaja Leikart. Saksankielinen natsi-lehti "Rigaer Tageszeitung" on myöskin kielletty. Mutta tunnettuun fascistiseen, "Perkonkrusts"-nimiseen järjestöön ei ole koskettu. Päinvastoin voitaneen havaita pyrkimyksiä Ulmaniksen taholta voittaa tämä järjestö puolelleen. Siten lienee esim. tahallisesti niin järjestetty, että eräät tunnetut perkonkrustilaiset "valloittivat" työväentalon. Professori Adamovitschin kutsuminen hallituksen jäseneksi riippuneekin ainakin osaksi siitä, että hän nauttii perkonkrustilaisten ylioppilaskorporatioiden luottamusta. Sopusoinnussa Perkonkrustsin toivomusten kanssa on myöskin uuden regimen juutalais-vihamielinen kannanotto. Esimerkkinä tästä kan-

nasta voi mainita, että kaikkien juutalaisten lehtien ilmestyminen kiellettiin, katsomatta siihen, olivatko ne sosialistisia vai ei. Syyt uuden regimen juutalaisvihamieliseen kannanottoon ovat kuitenkin luultavasti useat. Niin voitaneen esim. otaksua, että se tulee pyrkimään juutalaisten vallan kukistamiseen liike-elämän alalla.

Ulmanis ei näytä koettavan voittoa puolelleen ainoastaan oikeistoaineiksia. Edistysmielisen puolueen johtajan Skujenieksin astuminen hallitukseen varapääministerinä, ja "Jaunakas Sinas"ta lähellä olevan Ekisin tulo valtiovarainministeriksi osoittavat, että Ulmanis tahtoo laajentaa hallituspohjaansa keskustaankin päin - ja että hän näissä pyrkimyksissään onkin onnistunut.

Ulmaniksen julistuksessa toukokuun 16 p:ltä määrätään poikkeustila kestämään 6 kuukautta ja keskeytetään saeiman toiminta kunnes valtiosäännön uudistus on toteutettu. Mikäli tällä hetkellä uskaltaa ennustaa, haluaisin lausua luulonani, että kiirettä tuskin tullaan pitämään mitä uuden valtiomuodon toteuttamiseen tulee, ja että tämä, kun se kerran saatetaan voimaan, tulee olemaan melko radikaalisempi kuin Ulmaniksen lokakuussa tekemä ehdotus. Mahdotto- malta ei ollenkaan tunnu, että nyt 6 kuukaudeksi julistettua poikkeustila tullaan vielä pidentämään, ja että hallitus, käyttäen hyväkseen sen vallitessa sille keskitettyä lainsäätämistä ja täytäntöönpanovaltaa, tulee pyrkimään maan valtiollisen ja yhteiskunnallisen elämän uudistamiseen varsin laajassa mittakaavassa, ennen uuden valtiosäännön voimaansaattamista. x/.

x/ Uuden hallituksen tähänastisilla toimenpiteillä on pääasiallisesti ollut vain taktillinen merkitys. Niistä mainittakoon leivänhinnan alentaminen, käynnissä olevien lakkojen lopettaminen, ja vastaisten kieltäminen, päätös vähemmistökansallisuuksien koulutushallintooikeuksien supistamisesta ja päätös valtioneuvojen jakamisesta vapaussotureille j.n.e.

Koko valta on nyt Ulmaniksen ja niiden miesten käsissä, jotka hän on kutsunut hallituksensa jäseniksi. x/. Vapaina kaikista puolueohjelmista ja puoluetaktillisista propagandavaatimuksista, voivat he noudattaa yksinomaan järkensä ja omatuntonsa käskyjä. Isot ovat heidän mahdollisuutensa. Iso myöskin heidän vastuunsa. Missä määrin he tulevat onnistumaan tehtävässään on tietenkin vielä mahdotonta sanoa. Vaikeuksia tulevat he luonnollisesti kohtaamaan. Vaikkei mitään vastarintaa toistaiseksi ole ollut huomattavissa, kytee tietysti vasemmistotaholla katkeruus ja viha uutta järjestelmää vastaan ja tulee se tietenkin etsimään ilmenemismuotoja, jotka ehkä muodostuvat vakaviksikin. x/. Mutta hallituksen käsissä ovat suojeluskunta ja poliisi täydellisesti, sekä armeija, ainakin suurimmaksi osaksi yhäälttämättömien "pühdistusten" tultua suoritetuksi. Näin ollen inhimillisesti katsoen sitä voimaa ei liene olemassa, joka tällä hetkellä voisi menestyksellisesti asettua nykyistä järjestelmää vastaan.

Eduard H. Pää

x/ Uuden hallituksen kokoonpano on seuraava: pää- ja ulkoministeri: Ulmanis, varapääministeri: Skujenieks, sotaministeri: kentaali Balodis, sisäministeri: Gulbis, kulkulaitosministeri: Einbergs, valtiovarainministeri: Ekis, oikeusministeri: Apsita, opetusministeri: professori Adamovitsch, sosialiministeri: Rubuls, maatalousministeri: Kaulins. Sitä paitsi on 3 apulaisministeriä nimetty. - He ovat kaikki ottaneet osaa Latvian vapaus-sotaan. Useilla heistä on "Lacplesis" in kunniamerkki. Alallaan ovat he yleensä eteviä - heikoin lienee Ekis valtiovarainministerinä -. Puolestani tunnen heidät kaikki henkilökohtaisesti, paitsi oikeusministeriä. Sinuttelenkin muutamia heistä.

x/ Huhujen mukaan - joiden todenperäisyyttä tosin kielletään - pidettäisiin edelleen muutamia jalkaväkijoukkoosastoja interneerattuna ja aseistariisuttuna kasarmeissaan epäluotettavuutensa takia.

J.K. Kaikkiaan on n. 400 henkilöä vangittuna tahi kotiarestissa, ja n. 45 sanomalehteä ja aikakausilehteä kielletty ilmestymästä.

E. H. Pää

Koko valta on nyt Ulmaniksen ja niiden miesten käsissä, jotka hän on kutsunut hallituksensa jäseniksi. x/. Vapaina kaikista puolueohjelmista ja puoluetaktillisista propagandavaatimuksista, voivat he noudattaa yksinomaan järkensä ja omatuntonsa käskyjä. Isot ovat heidän mahdollisuutensa. Iso myöskin heidän vastuunsa. Missä määrin he tulevat onnistumaan tehtävässään on tietenkin vielä mahdotonta sanoa. Vaikeuksia tulevat he luonnollisesti kohtaamaan. Vaikkei mitään vastarintaa toistaiseksi ole ollut huomattavissa, kytee tietysti vasemmistotaholla katkeruus ja viha uutta järjestelmää vastaan ja tulee se tietenkin etsimään ilmenemismuotoja, jotka ehkä muodostuvat vakaviksikin. X/. Mutta hallituksen käsissä ovat suojeluskunta ja poliisi täydellisesti, sekä armeija, ainakin suurimmaksi osaksi ~~nyältämättömien~~ "puhdistusten" tulua suoritetuiksi. Näin ollen inhimillisesti katsoen sitä voimaa ei liene olemassa, joka tällä hetkellä voisi menestyksellisesti asettua nykyistä järjestelmää vastaan.

Edvard G. Pää

x/ Uuden hallituksen kokoonpano on seuraava: pää- ja ulkoministeri: Ulmanis, varapääministeri: Skujenieks, sotaministeri: kentaali Balodis, sisäministeri: Gulbis, kulkulaitosministeri: Einbergs, valtiovarainministeri: Ekis, oikeusministeri: Apsits, opetusministeri: professori Adamovitsch, sosialiministeri: Rubuls, maatalousministeri: Kaulins. Sitä paitsi on 3 apulaisministeriä nimetty. - He ovat kaikki ottaneet osaa Latvian vapaus-sotaan. Useilla heistä on "Lacplešis" in kunniamerkki. Alallaan ovat he yleensä eteviä - heikoin lienee Ekis valtiovarainministerinä -. Puolestani tunnen heidät kaikki henkilökohtaisesti, paitsi oikeusministeriä. Sinuttelenkin muutamia heistä.

X/ Huhujen mukaan - joiden todenperäisyyttä tosin kielletään - pidettäisiin edelleen muutamia jalkaväkijoukkoosastoja interneerattuihin ja aseistariisuttuihin kasarmeissaan epäluotettavuutensa takia.

J.K. Kaikkiaan on n.400 henkilöä vangittuna tahikotiarestissa, ja n. 45 sanomalehteä ja aikakausilehteä kielletty ilmestymästä.

E. G. Pää

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 616.

ASIA: _____

Piassa olevan lähetysten rap. n:o 13.

Ministeriö.

31/5-54.

R i i a   S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .   23 244/2al - 34
KIRJELMÄ n:o 473.   5/6-34   -   1
R i i a S S A   2   P:NÄ   kesä   K U U T A 19   34.
VIITTAUS: N   5.   416.
P:NÄ   K U U T A 19   P:TTY   n:o
VIITTAUS: D. U. M.   /   19

Ulkoasiainministeriö   LLE

ASIA: Latvian ulkomaankauppa kuluvan vuoden
ensi neljänneksellä ja Suomen osuus
siiinä.

Oheisena kunnioittaen Ministeriölle lähetän Riian
Lähetystön tämän vuoden raportin N:o 13, otsakeasiassa.

Edvard Hj. Paim

5 liitettä.

R i i a SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 23 244 Sal Sa39inen.
 RAPORTTI n:o 13.
 R i i a ssa 31 p:nä touko kuuta 1954.

Asia: Latvian ulkomaankauppa kulu-
 van vuoden ensineljänneksellä ja
 Suomen osuus siinä.

Latvian ulkomaankaupasta kuluvan vuoden maaliskuussa ja ensi vuo-
 sineljänneksellä antaa seuraava asetelma kuvan:

	Maalisk. 1934.		Tammi-maalisk. 1934.		Tammi-maalisk. 1933.	
	Tonn.	Milj. ls.	Tonn.	Milj. ls.	Tonn.	Milj. ls.
Tuonti	45,420	8,2	157910	24,6	144637	17,8
Vienti	49,706	5,0	143478	14,2	144802	14,3
Tuonti- ylijäämä		-3,2		- 10,4		- 3,5

Kuten tästä huomataan, on Latvian ulkomaankaupan epäsuotuisa ke-
 hitys yhä vain jatkunut maaliskuussakin. Vaikka vienti määrältään olikin
 tuontia huomattavasti suurempi, päättyi kuukauden kauppataase 3,2 milj.
 lattiin nousevaan tuontiylijäämään. Helmikuussa oli tuontiylijäämä 2,7
 milj. lattia ja viime vuoden maaliskuussa vain 1,3 milj. lattia.

Verrattuna viime vuoden vastaavaan aikaan, oli vienti tämän vuo-
 den ensi neljänneksellä vain 0,1 milj. lattia pienempi, mutta tuonti oli
 nyt huomattavasti - 6,8 milj. lattia - suurempi. Näin ollen päättyikin ku-
 luvan vuoden ensi neljänneksen kauppataase 10,4 milj. latin suuruiseen
 tuontiylijäämään. Viime vuonna oli vastaava summa vain 3,5 milj. lattia.

Suomen osuus Latvian ulkomaankaupassa kuluvan vuoden ensi nel-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-
 tuksiin.

R i i a
SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 23 244 Sal Sa~~39~~inen.
I3.
RAPORTTI n:o
R i i a ssa 31 p:nä touko kuuta 19^{5/6-34}34.

Asia: Latvian ulkomaankauppa kulu-
van vuoden ensineljänneksellä ja
Suomen osuus siinä.

Latvian ulkomaankaupasta kuluvan vuoden maaliskuussa ja ensi vuosineljänneksellä antaa seuraava asetelma kuvan:

	Maalisk. 1934.		Tammi-maalisk. 1934.		Tammi-maalisk. 1933.	
	Tonn.	Milj. ls.	Tonn.	Milj. ls.	Tonn.	Milj. ls.
Tuonti	45,420	8,2	157910	24,6	144637	17,8
Vienti	49,706	5,0	143478	14,2	144802	14,3
Tuontiylijäämä		-3,2		- 10,4		- 3,5

Kuten tästä huomataan, on Latvian ulkomaankaupan epäsuotuisa kehitys yhä vain jatkunut maaliskuussakin. Vaikka vienti määrältään olikin tuontia huomattavasti suurempi, päättyi kuukauden kauppataase 3,2 milj. lattiin nousevaan tuontiylijäämään. Helmikuussa oli tuontiylijäämä 2,7 milj. lattia ja viime vuoden maaliskuussa vain 1,3 milj. lattia.

Verrattuna viime vuoden vastaavaan aikaan, oli vienti tämän vuoden ensi neljänneksellä vain 0,1 milj. lattia pienempi, mutta tuonti oli nyt huomattavasti - 6,8 milj. lattia - suurempi. Näin ollen päättyikin kuluvan vuoden ensi neljänneksen kauppataase 10,4 milj. lattiin suuruiseen tuontiylijäämään. Viime vuonna oli vastaava summa vain 3,5 milj. lattia.

Suomen osuus Latvian ulkomaankaupassa kuluvan vuoden ensi nel-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

jänneksellä oli seuraava:

	Maalisk. 1934.	Tammii-maalisk. 1934.	Tammii-maalisk. 1933.
Tuonti Suomesta	II,000 ls.	40,000 ls.	II3,000 ls.
Vienti Suomeen	35,000 "	85,000 "	45,000 "

Näiden numeroiden mukaan on siis Suomen ja Latvian kauppavaihto myöskin maaliskuussa pysynyt Latvialle huomattavasti aktiivisena, nousten tämä aktiivisuus kuluvaan vuoden ensi neljänneksellä yhteensä 45,000 lattiin.

Suomen tilastolliset numerot osoittavat, mitä tämän vuoden ensi neljännekseen tulee, suhteellisesti samaa kuin latvialaiset numerot. Suomen tilaston mukaan on Suomi vienyt Latviaan kuluvaan vuoden kolmena ensimmäisenä kuukautena I,010,774;- Smk:n edestä ja tuonut täältä I,389,177;- Smk:n arvosta, joten Suomen tuontilyijäämä tämän mukaan nousee 378,403;- Smk:aan. Absoluuttisesti tämä määrä kuitenkin on pienempi kuin Latvian tilaston osoittama.

Viime vuoden suomalaiset numerot eivät sitä vastoin ole edes suhteellisesti yhtäpitäviä Latvian tilastollisten numeroiden kanssa. Sillä sen sijaan että Suomen ja Latvian kauppavaihto latvialaisten numeroiden mukaan silloin oli Suomelle aktiivinen - nousten tämä aktiivisuus 68,000;- lattiin - oli se suomalaisten numeroiden mukaan Suomelle aika lailla passiivinen, nousten tämä passiivisuus niin isoon määrään kuin I,III,079;- Smk:aan.

Suomen tilaston mukaan olisi siis Suomen kauppavaihto Latvian kanssa kuluvaan vuoden ensi neljänneksellä kehittynyt Suomelle

^{1/} Näistä tilastollisista eroavaisuuksista ja niiden mahdollisista syistä olen aikaisemmin seikkaperäisesti kirjoittanut.

edulliseen suuntaan, verrattuna viime vuoden vastaavaan aikaan. Suomen tuontilyijäämä olisi sen mukaan laskenut I, III, 079;- Smk; sta 378,403;- Smk;aan, jota - sikäli kuin se pitää paikkansa - tietenkin olisi tyytyväisyydellä tervehdittävä. - Latvialaiset numerot antavat kuitenkin, kuten sanottu, vastakkaisen ja sangen epätyydyttävän kuvan.

Latvian tilaston mukaan nousi Suomen ja Latvian välinen kokonaiskauppavaihto tämän vuoden ensi neljänneksellä 125,000;- lattiin, oltuaan viime vuonna samaan aikaan 158,000;- lattia. Suomen tilaston vastaavat numerot ovat 2,399,951;- Smk. ja 2,462,105;- Smk.

Edvard Hj. Paim

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 816.

ASIA: _____

Riassa olevan lähetystön raportti n:o 14.

Ministeri Pöytä.

5/6-34.

R i i a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 495.

R i i a S S A 7 P : N Ä k e s ä K U U T A 19 34 .

VIITTAUS: N

P : N Ä K U U T A 19 P : T T Y n : o

VIITTAUS: D . U . M . 1 19

24/244.Sal - 34
9/6-34 - 1
5. 816.
Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Baltianmaiden viimeaikaiset

yhteenliittymishankkeet.

Oheisena kunnioittaen Ministeriölle lähetän Riassa olevan Lähetytön kuluvaan vuoden raportin N:o 14 otsakeasiassa.

Eduard G. Pavin

Liite.

R I I A - SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 14.

R i i a s s a 5 p:nä kesä kuuta 1934.

Salainen.

24 244 Sal - 34

9/6-34

5. 816.

Asia: Baltianmaiden viimeaikaiset
yhteenliittymishankkeet.

Kuluvan kuun 1 p:nä päivätyn kirjelmäni No.472 ohella toimitin Ministeriölle Liettuan hallituksen vastauksen siihen aide-mémoire'en, jonka Latvian ja Viron lähettiläät Kaunasissa toukokuun 14 p:nä olivat jättäneet Liettuan ulkoministerille vastauksena Liettuan hallituksen huhtikuun 25 p:nä Latvialle ja Virolle esittämään memorandumiin kolmen Itämerenmaan läheisemmän ulkopoliittisen yhteistoiminnan suotavuudesta ja tämän yhteistoiminnan edellytyksistä Liettuan kannalta katsoen. Tämä Liettuan toukokuun 29 p:nä päivätty vastaus käsitti aide-mémoire'n ja siihen liittyvän pöytäkirjaehdotuksen. Koska näiden asiakirjojen teksti, yllämainitun kirjelmäni kautta, jo on Ministeriön tiedossa, on turha tässä tehdä tarkemmin selkoa niistä. Rajoitun toistamaan, että aide-mémoire asiallisesti ei sisällä muuta kuin kutsun Latvialle ja Virolle ryhtyä välittömiin neuvotteluihin Liettuan kanssa aide-mémoire'en oheenliitetyn pöytäkirjaehdotuksen pohjalla, ja että tässä asiakirjassa vain yleisin lauseparsin esitetään ne höllät muodot, joissa Liettuan mielestä kolmen Baltianmaan ulkopoliittikan ko-ordinoiminen olisi toteutettava "en attendant la réalisation d'une liaison plus étroite" - kuten sanat kuuluvat aide-mémoire'ssa, tahi "en attendant le resserrement plus étroit de

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

de la collaboration entre les trois Etats Baltiques" - niinkuin pöytäkirjaehdotuksessa sanotaan.

Näistä kahdesta asiakirjasta ei toistaiseksi voi sanoa mitään sen positiivisempaa kuin etteivät ne ainakaan sellaisinaan katkaise Baltianmaiden yhteenliittymiseen vievää tietä. Mitä pöytäkirjaehdotukseen tulee - mikä on tärkein näistä asiakirjoista - on lisäksi todettava, että se on laadittu siksi epämääräisin lausetavoin, että se joka tapauksessa vaatii huomattavaa uudestaanmuovailua, ennenkuin siitä tulee kelvollinen diplomaattinen instrumentti.

Viime päivinä pääministeri Ulmaniksen ja ministeri Muntersin kanssa käymissäni keskusteluissa p.o. asiasta olen todennut, että Latvian virallisten piirien taholla tätä nykyä ollaan vielä skeptillisempiä kuin aikaisemmin, mahdollisuuksiin nähden päästä positiivisiin tuloksiin kolmen Baltianmaan edessä olevissa neuvotteluissa.

Mitä Liettuaan tulee, ei täällä vielä tunnu oltavan varmoja siitä, että Liettuan hallituksen huhtikuun 25 p:nä tekemä lähentymisaloite todella on vilpiton. Latvian ulkoministeriö ei näytä päässeen epäluulostaan, että kysymyksessä voi olla vain taktiikka ja manöövereita Liettuan taholta, tarkoituksessa demonstrearata maailmalle, nota bene Ranskalle ja Neuvostoliitolle, Liettuan hyvää tahtoa päästä yhteisymmärrykseen ja yhteistoimintaan muitten Baltianmaiden kanssa, ja saada vastuu Baltianmaiden yhteenliittymisaatteen mahdollisesta haaksirikosta maailman silmissä siirretyksi Latvian ja Viron niskoille. Näitä epäluuloja onkin peittelemättä esitetty Liettuan tšekäläiselle lähettiläälle - loppuuhkauksella: "Varokaa, jos niin on asian laita!"

Myös Viroon suhteen ollaan täällä jossain määrin epäluuloisia ja pelätään Viron tulevan - Puolan painostuksesta - ratkaisuissa neuvotteluissa suhtautumaan Liettuan lähentymisyritykseen taval-

la, joka lievästi sanoen ei tule edistämään sen toteuttamista. Kuten raportissani No.10 tiedoitin, on Puola sekä Riiassa että Tallinnassa antanut selvästi ymmärtää, ettei se tällä haavaa mielellään näe Liettuan lähentymistä muihin Itämerenmaihiin, ja sitä paitsi nimenomaan huomauttanut, että Latvian ja Viron liittoutuminen Liettuan kanssa ei voi jäädä vaikuttamatta haitallisesti niiden suhteisiin Puolaan, sen vastakohtaisuussuhteen johdosta, mikä vielä vallitsee Puolan ja Liettuan välillä.

Näillä huomautuksilla lienee - kuten jo raportissani No.10 mainitsin kuulleen - Virossa ollut tarkoitettu vaikutuksensa ja, mikäli Rumanian täkäläinen lähettiläs väitti tietävänsä, olisi sitä paitsi ulkoministeri Seljamaa viime käynnillään Varsovassa joutunut ^{täällä/} ankaran lisäpainostuksen alaiseksi. Näin ollen pelätään - ainakin jossain määrin - että Viro ehkä vielä antautuu Puolan "kätyriksi" sen pyrkimyksissä estää Liettuan lähentyminen muihin Baltianmaihiin.

Syynä näihin Puolan pyrkimyksiin saattaa tietysti olla, että Puola laskee voivansa saada Vilnan kysymyksen poistetuksi päiväjärjestyksestä edullisemmalla tavalla, jos se pääsee sopimaan siitä täysin eristetyn Liettuan kanssa kuin Latviaa ja Viroon liittyneen ja siten itsensä turvattumaksi tuntevan Liettuan kanssa. Onko tämä laskelma oikea, ei kuitenkaan ole varmaa. Voi olla niinkin, että - kuinka eristettyinä Liettuassa tiedetäänkin oltavan, kuinka levottomia siellä saatetaankin tämän johdosta olla, ja kuinka selvästi siellä nähdäänkin Liettuan ja Puolan välisten suhteiden parantamisen suotavuus - Liettuan nykyisten johtomiesten kuitenkin on edelleenkin mahdotonta tehdä täyskäänös suhtautumisessaan Puolaan sopimalla suoraan sen kanssa "Vilnan kustannuksella". Tässä tapauksessa jäänee nykyinen tilanne kaikkine epäkohtineen jatkumaan vielä epämääräisen ajan. Sitä vastoin

la, joka lievästi sanoen ei tule edistämään sen toteuttamista. Kuten raportissani No.10 tiedoitin, on Puola sekä Riiassa että Tallinnassa antanut selvästi ymmärtää, ettei se tällä haavaa mielellään näe Liettuan lähentymistä muihin Itämerenmaihiin, ja sitä paitsi nimenomaan huomauttanut, että Latvian ja Viron liittoutuminen Liettuan kanssa ei voi jäädä vaikuttamatta haitallisesti niiden suhteisiin Puolaan, sen vastakohtaisuussuhteen johdosta, mikä vielä vallitsee Puolan ja Liettuan välillä.

Näillä huomautuksilla lienee - kuten jo raportissani No.10 mainitsin kuulleeni - Virossa ollut tarkoitettu vaikutuksensa ja, mikäli Rumanian ~~täällä~~ lähettiläs väitti tietävänsä, olisi sitä paitsi ulkoministeri Seljamaa viime käynnillään Varsovassa joutunut ankaran lisäpainostuksen alaiseksi. Näin ollen pelätään - ainakin jos-
sain määrin - että Viro ehkä vielä antautuu Puolan "kätyriksi" sen pyrkimyksissä estää Liettuan lähentyminen muihin Baltianmaihiin.

Syynä näihin Puolan pyrkimyksiin saattaa tietysti olla, että Puola laskee voitonsa saada Vilnan kysymyksen poistetuksi päiväjärjestyksestä edullisemmalla tavalla, jos se pääsee sopimaan siitä täysin eristetyn Liettuan kanssa kuin Latvian ja Viroon liittyneen ja siten itsensä turvattumaksi tuntevan Liettuan kanssa. Onko tämä laskelma oikea, ei kuitenkaan ole varmaa. Voi olla niinkin, että - kuinka eristettyinä Liettuassa tiedetäänkin oltavan, kuinka levottomia siellä saatetaankin tämän johdosta olla, ja kuinka selvästi siellä nähdäänkin Liettuan ja Puolan välisten suhteiden parantamisen suotavuus - Liettuan nykyisten johtomiesten kuitenkin on edelleenkin mahdotonta tehdä täyskäännös suhtautumisessaan Puolaan sopimalla suoraan sen kanssa "Vilnan kustannuksella". Tässä tapauksessa jäänee nykyinen tilanne kaikkine epäkohtineen jatkumaan vielä epämääräisen ajan. Sitä vastoin

voitaneen otaksua, että, jos jonkinlainen ulkopoliittinen yhteistoiminta todella aikaansaadaan Liettuan ja muiden Baltianmaiden välillä, Latvia ja Viro, jotka molemmat ehdottomasti pitävät hyvien suhteittensa säilyttämistä ja kehittämistä Puolan kanssa erittäin tähdellisenä, tulevat käyttämään vastakohtaisuussuhteen poistamiseksi Liettuan ja Puolan välillä koko sen vaikutusvallan, jonka ne saattavat saavuttaa Liettuaan sen lähennyttyä niihin, ja että Liettuan johtohenkilöille myöskin tulee käymään helpommaksi sopia Puolan kanssa ystävävaltioiden Latvian ja Viron painostuksesta — pyhän yhteistoiminnan nimessä. Jos näin on asian laita, tuntuu siltä, että Puolallekin Vilnan kysymyksen poistamisen päiväjärjestyksestä sillä tavoin, kuin se ehkä on mahdollista Latvian ja Viron välityksellä, pitäisi olla edullisempaa, kuin antaa nykyisen tilan jatkua. Näin ollen onkin ehkä ajateltavissa, että Puolan painostuksen tarkoituksena ei niin paljon olekaan ollut Liettuan ja muiden Baltianmaiden lähentymisen estäminen, kuin ehkä enemmän viimeainittujen opettaminen, mitä Puola niiltä odottaa, jos niiden ja Liettuan välillä syntyy liittoutuma jossakin muodossa. Joka tapauksessa voitaneen pitää varmana, että Puola nyt ehdottomasti tahtoo saada Vilnan kysymyksen lopullisesti poistetuksi päiväjärjestyksestä ja nykyistä tyydyttävämmät suhteet aikaan Liettuan kanssa. Sanotaanpa marsalkka Pilsudskin "antaneen määräyksen" että Vilnan kysymys tämän vuoden kuluessa on "likvidoitava".

Otaksuuko Puola faktillisesti pääsevänsä parhaiten tähän päämäärään niin kauan kuin Liettua on täysin isoloituna, ja aikooko se, tämän mukaisesti, todenteolla koettaa estää Liettuan lähentymistä muihin Baltianmaihin, sekä tuleeeko se siinä määrin onnistumaan Viron hallituksen painostuksessa tässä tarkoituksessa, että tämä antautuu Puolan välikappaleeksi, esimerkiksi asettamalla Baltianmaiden yhteistoi-

minnalle sellaisia ehtoja, ettei Liettua voi niihin suostua - sitä minun tietenkkin on mahdotonta täältäkäsin arvostella, eikä se kuulukaan minulle. Olen ainoastaan, korostamalla ylläkosketeltuja seikkoja, tahtonut antaa kuvan tilanteesta, sellaisena ^{se/} kuin tällä haavaa näyttää Riian näköpiiristä katsottuna.

Mitä Latviaan itseensä tulee, on se ainakin tähän saakka suhtautunut melko kylmästi Puolan painostusyrityksiin, ja tullee se, näistä painostus- ja muista mahdollisista "saboteeraus"-yrityksistä huolimatta, tekemään voitavansa päästäkseen, nykytilannetta hyväksienkäytämällä, mahdollisimman pitkälle Baltianmaiden liittoaatteen toteuttamisessa. Onhan aina Meierovic'in ajoista saakka Latvia ollut se maa, joka tarmokkaimmin ja innokkaimmin on ajanut tätä aatetta, uskoen että muodostettavan liiton johtavan jäsenen asema tulee lankeamaan sille tuottaen sille mahdollisuuksia kansainvälisellä näyttämöllä näytellä sitä "suurvalta"-osaa, millä täällä on niin suuri viehätys.

Edvard G. Paim.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 616.

ASIA: _____

Riassa olevan lähetystön raportti n:o 15.

Ministeri Palin.

23/6-34.

R i i a SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 27 244 Sal 34
KIRJELMÄ n:o 545. 27/6-34 - Liit 1
R i i a SSA 23 P.NÄ kesä KUUTA 1934.
VIITTAUS: N 5- 216.
P.NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o
VIITTAUS: D. U. M. 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Ulmanin ja oikeistolaiset äärimmäisyy-
sainekset.

Oheisena kunnioittaen Ministeriölle lä-
hetän Riiassa olevan lähetyksen kuluva vuoden raportin N:o 15 ot-
sakeasiassa.

Eduard Hj. Pääle

5 liitettä.

R i i a . . . . . SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 15.

Riia ssa 23 p:nä kesä kuuta 1934.

27 244 Sal 34
27/6-34 - -

Asia: Ulmanis ja oikeistolaiset.

Äärimmäisyysaineokset.

5. 816.

Sosialidemokraattisen puolueen musertaminen oli epäilemättä yksi Ulmaniksen vallankaappauksen ensisijaisista päämääristä, kuten jo raportissani N:o 12 korostin. Kiellettävissä ei lieneäkään, etteikö Latvian, viime vuosien kuluessa sangen radikalisoitunut sosialidemokraattinen puolue kantanut suurinta vastuuta siitä onnettomasta tilanteesta, johon Latvia valtiolämässään oli joutunut. Nyt alinomaa toivotettua lausepartta, "marxismi on ikuisiksi ajoiksi pannaanjulistettu Latviassa", voitaneenkin pitää Latvian uuden valtiollisen järjestelmän yhtenä tunnuslauseena.

Äärimmäisiin oikeistojärjestöihin uuden järjestelmän voimanilmaukset sitä vastoin eivät alussa kohdistuneet ollenkaan samassa määrin kuin vasemmistoaineksia vastaan. Päinvastoin oli Ulmaniksen taholta havaittavissa selviä pyrkimyksiä voittaa n. s. "perkonkrustilaiset" puolelleen^{x/}. Aluksi tuntuivatkin

^{x/} Itse "Perkonkrust"-järjestö on, kuten tiedetään, semmoisenaan ollut kiellettyinä aina viime joulukuusta saakka, mutta siihen kuuluvat aineokset ovat silti jatkaneet toimintaansa uusien erinimisten järjestöjen muodossa, mutta aina samojen henkilöiden johdolla, mikä täällä voimassa olleen yhdistyslain mukaan on ollut mahdollista. Yksinkertaisuuden vuoksi kutsutaan näin ollen edelleen perkonkrustilaisiksi maan eri fascististen ja kansallissosialististen järjestöjen jäseniä.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.
.....
.....
.....

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustukseen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

nämä pyrkimykset onnistuvan. Maltillisempien perkonkrustipiirien keskuudessa oltiin täysin tyytyväisiä Ulmanikseen ja hänen toimenpiteisiinsä - hänen todettiin pääasiassa toteuttavan ne päämäärät, jotka perkonkrustilaiset olivat itselleen asettaneet; puoluevallan lopettaminen sekä lujan, arvovaltaisen hallitusvallan ja kansallisen Latvian luominen. Seurauksena tästä oli, että maltillisten perkonkrustilaitten keskuudessa kiinnostus omiin järjestöihin suuressa määrin väheni. Ruvettiin olemaan sitä mieltä, ettei niillä oikeastaan enää ollut mitään "raison d'être". Järjestöjen toimintaan lakattiin ottamasta osaa, niiden jäsenyydestäkin alettiin luopua. Tämä ei kuitenkaan ollut niiden kunnian- ja vallanhimoisten henkilöiden mieleen, jotka olivat päässeet johtoasemiin p.o. järjestöissä, koska täten heidän henkilökohtaiset esiintymis- ja vaikutusmahdollisuutensa tietenkin hävisivät. Kun lisäksi tuli, että Ulmanis määrätietoisesti noudatti omia linjojaan, välittämättä niistä äärimmäisyysainesten taholta esitetystä toivomuksista, jotka poikkesivat hänen omista suunnitelmistaan, voitti tyytymättömyys asioiden kehitykseen yleensä ja Ulmanikseen henkilökohtaisesti yhä enemmän alaa äärimmäisten oikeistolaisjärjestöjen johtajanpaikoilla olevien henkilöiden keskuudessa, ja siten kävi niin, etteivät nämä kestäneet koettelemuksessa hetkeä. Täyttääkseen rivejään niistä poistuneiden maltillisten ainesten jälkeen ja voittaakseen sillä tavoin takaisin vaikutusvaltaansa, alkoivat perkonkrustilaiset johtajat - kieltäen alkuperäiset Perkonkrust-aatteet - pyrkiä yhteyteen sekä entisten kommunististen n. s. urheiluliittojen että lakkautettujen legioonalaissäjärjestöjen jäsenten kanssa, yhteisrintaman muodostamiseksi Ulmaniksen diktatuuria vastaan. Näin tuli perkonkrustijärjestöistä uuteen järjestelmään tyytymättömien ainesten

tyyssijoja, joissa suunnitelmia Ulmaniksen kukistamiseksi hahmoteltiin. Mutta perkonkrustjärjestöihin viime aikoina liittyneiden erilaisten ainesten kautta olivat nämä järjestöt käyneet sisäisesti sangen hajanaisiksi, ja kokeneempien ja kypsyneempien ainesten erottu- niistä, oli johtajiksi todella kelpaavien henkilöiden puute käynyt silmiinpistäväksi. Näin ollen voidaan erehtymättä väittää, ettei min- käänlainen todellinen vaara niiden taholta uhannut uutta järjestelmää. Mutta niissä olivat kuitenkin ilmautuneet ensimmäiset avoimet oppo- sitio-oireet Ulmaniksen diktatuuria vastaan. Näin ollen tämä päät- ti - perkonkrustilaisille rangaistukseksi ja muille varoitukseksi - häikäilemättömästi ja perusteellisesti musertaa nämä tyytymättö- myyden pesäkkeet. Kun muutamia päiviä sitten satakunta ensi rivin perkonkrustilaista koko maasta ja heidän uusia kumppaneitaan oli kokoontunut salaiseen kokoukseen Riikaan/ muka päättämään kunnioi- tustervehdyksen lähettämisestä Ulmanikselle/, ilmestyi poliisi ja vangitsi kaikki läsnäolijat. Johtohenkilöt joutuvat sota-oikeuden eteen ja heitä odottaa epäilemättä ankara rangaistus. Kaikkia mui- ta on jo hallinnollista tietä rangaisttu korkeilla sakkorangaistuk- silla /aina 1.500 lattiin eli n.20.000 Smk:aan/. Kaikki ne henkilöt, jotka olivat valtion palveluksessa, on armotta eroitettu viroistaan j.n.e. Voitaneen sanoa, että tämän voimakkaan iskun kautta oikeis- toradikaaliset oppositiojärjestöt on nyt samassa määrin muserrettu kuin sosialidemokraatit. Ulmanis ja hänen miehensä istuvat tämän jälkeen vielä varmemmin satulassa kuin aikaisemmin. Samalla on, Ul- maniksen selvän kannanoton jälkeen oikeistoäärimmäisyysaineiksia vas- taan, uuden järjestelmän yleislinja käynyt selvemmäksi kuin ennen; se on terveen talonpoikaisvaiston saneleman, maltillisen oikeiston ja keskustan oikean siiven muodostaman kokoomuksen diktatuuri, josta äärimmäisyyspyyteet on selvästi eliminoitu.

Eduard M. Paim

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 816.

ASIA: _____

Riassa olevan lähetystön raportti n:o 16.

Ministeriö.

27/6-54.

Kangas

R i i a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

28 245 Sal 11 34

KIRJELMÄ n:o 556.

30/6-34 1 - 1

R i i a S S A 27 P:NÄ kesä KUUTA 19 34.

VIITTAUS:

N 5. 416.

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Ulkomaankaupan ja valuuttakaupan
undestisäännöstely Latviassa.

Oheisena kunnioittaen Ministeriölle lähetän Riiassa olevan lähetystön kuluvaan vuoden raportin N:o 16 ot-sakeasiassa.

Eduard Hj. Paim

5 liitettä.

R i i a . . . . . SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 16.

R i i a ssa 27 p:nä kesä kuuta 19.34. 28 245 Sal 34'

Asia: Ulkomaankaupan ja valuutta-
kaupan uudestisäännöstely Latviassa.
30/6-34
5. 8/16.

Jo viime vuoden kuluessa antoi Latvian ulkomaankaupan ja taloudellisen tilanteen epäsuotuisa kehitys aiheutta levottomuuteen vastuunalaisilla tahoilla. Ulkomaankaupan kokonaisarvo pieneni pienenemistään, vienti supistui yhä enemmän, kauppataseen passiivisuus kävi yhä suuremmaksi, valtion tulot vähenivät huolestuttavasti, työttömyys kasvoi pelottavassa määrin j.n.e. Kuten luonnollista on, esitettiin näin ollen viime talven kuluessa lukuisia eri ehdotuksia tilanteen parantamiseksi. Laivanvarustajapiirien ja vientiteollisuuden taholta koetettiin innokkaasti hankkia kannatusta latin avoimelle devalvatiolle. Toisilta tahoilta taas suositeltiin toimenpiteitä, jotka tosin eivät muodollisesti tietäneet latin devalvatiota, mutta jotka kuitenkin käytännössä olisivat ajan pitkään siihen vieneet. Näistä mainittakoon tuontivero- ja vientipalkkiojärjestelmä teollisuustuotteiden viennin edistämiseksi, valuuttaveron lisäämaksi valuuttaa ostettaessa j.n.e.

Ennen järjestelmän muutosta toukokuun 15 p:nä ei kuitenkaan voitu päästä yksimielisyyteen mistään toimenpiteistä, vaan kaikki sai jatkua ilman minkäänlaisia yrityksiäkään parannuksen aikaansaamiseksi. Yhdeksi uuden régimen tärkeimmistä ja

JAKELUOHJE:
Tavallinen.
.....
.....
.....

Jakeluohjelmalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

vaikkeimmista tehtävistä tuli niin ollen käännöksen aikaansaaminen parempaan päin myöskin taloudellisella alalla. Missä määrin uusi hallitus tässä tehtävässään tulee onnistumaan, on tietenkin vielä ennenaikaista sanoa - se tulee luultavasti enemmän riippumaan maailman taloudellisen tilanteen kehityksestä yleensä kuin tšekiläisen hallituksen omista toimenpiteistä. Joka tapauksessa on uusi valtiovarainministeri innolla ja tarmolla tarttunut tehtävänsä.

Kaikkiin latin devalvatiota suoraan tahi epäsuoraan tarkoitaviin suunnitelmiin nähden valtiovarainministeri Ekis on asettunut selvästi vastustavalle kannalle. Pääsyyt tähän hänen kannanottoonsa ovat arvattavasti olleet samat kuin ne, jotka kolme vuotta sitten aiheuttivat, ettei Latvia luopunut kultakannasta, kuten pohjoismaat tekivät, ja joista syistä aikaisemmin olen tehnyt selkoa. Niiden laadun takia Ekis kuitenkin ei ole voinut julkklausua tätä, vaan on hän kantansa perustelemiseksi vain korostanut, että ne edut, jotka latin devalvatio nyt tuottaisi viennille, eivät vastaisi tällaisen toimenpiteen aiheuttamia epäkohtia kokomaan kannalta katsoen, koska toiselta puolen ainoastaan 1/5 maan koko tuotannosta viedään ulkomaille, toiselta puolen kaikkien tuontitavaroiden hinnat devalvation kautta kohoaisivat. Vain verrattain pieni ryhmä laivanvarustajia ja viejiä - joita hallitus uskoo voitavansa auttaa toisella tavoin - hyötyisi latin devalvatiosta, sillä välin kuin kaikki maanviljelijät ja kansan suuri massa yleensä siitä kärsisivät. Ekis on myös väittänyt, että joskin Latvian Pankin kulta- ja valuuttavarasto on huolestuttavassa määrin vähentynyt, niin riittävät varat latin stabiliteetin ylläpitämiseksi kuitenkin ovat

---

^{x/}Maanviljelystuotteille on, kuten tunnettua, vahvistettu kiinteät hinnat, jotka ovat siksi huomattavasti korkeammat kuin markkinahinnat, että latti olisi devalvoitava enemmän kuin 50 %:lla, ennenkuin maanviljelijät siitä hyötyisivät.

sen käytettävissä.

Maan taloudellisen tilan parantamiseen ja ulkomaankaupan elvyttämiseen tahtoo nykyinen hallitus, ainakin valtiovarainministerin julkilausumien mukaan, päästä toisia teitä kuin latin devalvoimisella. Esimerkkeinä tässä tarkoituksessa suunnittelemistaan toimenpiteistä Ekis on maininnut sekä valtion menoarvion saattamisen tasapainoon menoja supistamalla, että koko joukon kauppataaseen parantamista tavoittelevia toimenpiteitä. Esimerkkeinä viimemainituista Ekis on esittänyt ei vain negatiivista laatua olevia keinoja, kuten tuonnin tähänastista vielä jyrkempää säännöstelyä ja supistamista - joskin hän on lausunut tämänkin käyvän välttämättömäksi - vaan myöskin positiivisia keinoja viennin suoranaiseksi elvyttämiseksi ja tuotannon ~~tuonnin~~ ^{tuotannon} rationalisoimiseksi. Sellaisina hän on maininnut keskusviraston perustamisen, johon keskitettäisiin kaikki toiminta viennin edistämiseksi, teollisuus- ja maanviljelysneuvoston perustamisen tuotannon edistämiseksi, komitean asettamisen teollisuustuotannon ja maataloustuotannon saattamiseksi keskinäiseen sopusointuun ja tasapainoon sekä hintojen kontrolloimiseksi j.n.e. Ryhtyminen toimenpiteisiin tuotantokustannusten alentamiseksi ja tuotettujen tavaroiden laadun parantamiseksi kuuluu myös uuden valtiovarainministerin ohjelmaan. Tehokkaana keinona ulkomaankaupan auttamiseksi hän pitää vastikekauppasopimusten solmimista do ut des-periaatteen pohjalla.

Näistä suunnitelluista toimenpiteistä on toistaiseksi toteutettu valtion menoarvion saattaminen tasapainoon, kaikkien tuontitavaroiden kiintiöiminen ^{x/} sekä tuonnin ja valuuttakaupan uudestisäännöstely uudella lailla. Tämän, kuluvan kuun 9 p:nä annetun lain tekstin olen saksannettuna tänään Ministeriölle

---

^{x/} Kts. Lähetystön kirjelmä N:o 476 kesäkuun 1 p:ltä.

lähettänyt kirjelmäni N:o 555 ohella. Tässä tahdon lyhyesti selostaa sanotun lain pääasiallista sisältöä, koska sen määräykset ovat merkityksellisiä Suomenkin kaupalle.

Uusi laki sisältää joukon määräyksiä, jotka tietävät huomattavia muutoksia tähän saakka voimassa olleeseen järjestelmään. Suurin muutos on siinä, että tuontia ja tuontia varten tarvittavan valuutan saantia säännöstelee nykyään vain yksi ainoa komissioni, valuuttakomissioni, jonka antama lisenssi oikeuttaa sekä tavaran tuontiin että sen maksamiseksi välttämättömän valuutan saantiin. Tähän saakka oli, kuten tiedetään, olemassa kaksi itsenäistä komissionia: tuontikomissioni, jonka antama lupa vain oikeutti tavaran tuontiin, ja valuuttakomissioni, jonka lisenssi vasta takasi valuutan saannin. Näin ollen oli tuojan aina käännyttävä molempien komissionien puoleen, mikä tietenkin aiheutti ajanhukkaa ja kustannuksia. Sitä paitsi nämä kaksi komissionia eivät suinkaan toimineet yhteisymmärryksessä, joten tähänastisesta järjestelmästä oli seurauksena paljon hankaluuksia ja erilaisia väärinkäytöksiä. Muutos tietää siten ehdotonta parannusta.

Lain 1:n osa käsittelee valuuttaoperatioita. Huomattavampia uutuuksia tämä osa ei sisällä. Kuten aikaisemminkin, on periaatteessa vain Latvian Pankki oikeutettu ulkomaanvaluutan kauppaan /1 §/. 2 §:ssä määritellään, mitä on pidettävä "ulkomaanvaluuttana". 3 §:n mukaan Latvian Pankki voi oikeuttaa yksityisiä luotto- ja muita laitoksia ostamaan ja myymään ulkomaanvaluuttaa sekä suorittamaan erinäisiä, 5 §:ssä tarkemmin määrättyjä operatioita Latvian Pankin vahvistamissa rajoissa. 3 §:ssä mainitut laitokset saavat myydä ulkomaanvaluuttaa ainoastaan henkilöille, toiminimille j.n.e., jotka voivat esittää asianmukaisen ostoluvan /4 §/. Latvian

Pankin vaatimuksesta täytyy 3 §:ssä mainittujen laitosten myydä sille niiden käytettävissä oleva ulkomaanvaluutta, 7 §/. 10. § sisältää määräyksiä velvollisuudesta ilmoittaa ulkomaanvaluutan saannista ja hallussa pitämisestä.

Lain 2:n osa sisältää osaksi vanhoja, osaksi uusia ja jyrkempiä määräyksiä velvollisuudesta luovuttaa Latvian Pankille tai sen valtuuttamille laitoksille kaikki tavalla tai toisella hankittu ulkomaanvaluutta. 12 §:ään on sisällytetty määräykset viennillä ansaidun valuutan luovuttamisesta, 13 §:ään taasen merenkulun, vakuutuksen, speditсионin, kauttakulkukaupan avulla tai muulla tavoin hankitun valuutan luovuttamisesta. 14 §:n mukaan on saatu valuutta säännöllisesti luovutettava kolmen päivän kuluessa saannin jälkeen. 15 § sisältää määräyksiä 5 §:ssä mainittujen operatioiden kautta saadun valuutan luovuttamisvelvollisuudesta. 16 §:n mukaan vaaditaan Latvian Pankin suostumus myös jonkin ulkomaanvaluutan vaihtamiseen johonkin toiseen. 17 § sisältää määräyksiä lateissa tehdyistä ulkomaankaupoista. 18-23 §:iin on sisällytetty detaljimääräyksiä edelläolevien §:ien sisältämien määräysten soveltamisesta.

Lain 3:nnessa osassa annetaan määräyksiä siitä uudesta komissionista, jonka tehtävänä on säännöstellä ulkomaalaisten tavaroiden tuontia ja ulkomaanvaluutan saantia sekä valvoa valuuttakauppoja yleensä ja etenkin valuutan luovuttamista koskevien säännösten noudattamista. 26 §:ään on sisällytetty määräykset komissionin kokoonpanosta. 27 §:ssä luetellaan komissionin yleiset tehtävät ja 35 §:ssä eräät sen tärkeät oikeudet. 31 § sisältää perusmääräyksen, että ulkomaalaisia tavaroita saadaan tuoda maahan vain valuuttakomissionin antaman luvan nojalla, ja että vain valuut-

takomissionin antama lisenssi oikeuttaa tuotujen tavaroiden maksamiseksi välttämättömän valuutan saantiin. Valtiovarainministeri voi kuitenkin päättää, että määrättyjä tavaroita saa tuoda ilman valuuttakomissionin antamaa tuontilupaa. Näiden tavaroiden maksamiseksi välttämätön valuutta on kuitenkin saatavissa vain "auf allgemeiner Grundlage" / 32 § 2 mom. / 34 §:ssä luetellaan joukko lainmäärämiä poikkeuksia valuuttakomissionin antaman tuontiluvan välttämättömyydestä. 30 ja 25 §:ien mukaan valuuttakomissioni määrää, kuinka paljon tavaroita saadaan tuoda kutakin kaupan- ja teollisuudenhaaraa kohti sekä niinkään näiden tavaroiden ja yleensä kaikkien työsuoritusten maksamiseksi tarvittavat valuuttamäärät. Tämän jakelun lähtökohtana on pidettävä vuoden 1933 tuontia ja sinä vuonna jaettuvaluuttamääriä. 30 §:n 2. mom. sisältää seuraavan tärkeän määräyksen: "Die Valutakommission berücksichtigt auch die den einzelnen ausländischen Staaten auf Grund von Handels- und Kompensationsverträgen bewilligten Kontingente und, soweit importierende Firmen in Betracht kommen, die Umsätze ihrer Importgeschäfte in früheren Jahren". Myöntäessään lisensoijään ei valuuttakomissionilla kuitenkaan ollenkaan ole vapaata harkintaoikeutta; 24 § sisältää näet sen tärkeän määräyksen, että valtiovarainministeri yhteisymmärryksessä Latvian Pankin kanssa ennakolta, mikäli mahdollista vuosineljännestä, mutta joka tapauksessa yhtä kuukautta kohti vahvistaa sen määrän ulkomaalaista valuuttaa, minkä sanottuna aikana saa käyttää ulkomaalaisten tavaroiden tuontiin tahi ulkomaan rahassa maksettaviin työsuorituksiin. Vain täten vahvistetun määrän puitteissa valuuttakomissioni siis voi jakaa lisensoijään, mutta näissä rajoissa se saattaa, 28 §:n mukaan, määrätä, kuinka paljon sen käytettävissä olevasta valuutasta on käytettävä tavaroiden tuontiin, kuinka paljon

työsuoritusten maksamiseen ja kuinka paljon valtion, kuntien ja yksityishenkilöiden maksuihin ulkomaille, ulkomaanmatkoihin ja muihin tarkoituksiin.

29 §:ssä määrätään tarkemmin ne valuuttaoperaatiot, joihin vaaditaan valuuttakomissionin lupa. 33 § sisältää määräyksen, että jos Latviassa on passiivinen kauppataase sen maan kanssa, josta jotakin tavaraa halutaan tuoda, voidaan tuontilupa antaa sillä ehdolla, että tuonti tulee maksetuksi viennillä p.o. maahan. 38 §:ään on sisällytetty määräys, että valuuttakomissioni voi pidentää sellaisille, viime joulukuun 14 p:ään saakka voimassa olleiden määräysten perusteella myönnetyille vaihtokaupoille asetettua määräaika, joita ei vielä ole loppuun suoritettu. - Lain muut pykälät sisältävät detaljimääräyksiä, jotka eivät tässä vaatine käsittelyä.

Edvard A. Paav

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C16.

ASIA:

Riassa olevan lähetystön raportti n:o 17.

V.a. Asioidenhoitaja Pallekinen.

21/8 1937.

R i i a ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 681.

R i i a ..... SSA 21 P:NÄ elo ..... KUUTA 1934.

VIITTAUS: ..... N

P:NÄ ..... KUUTA 19 ..... P:TTY ..... n:o .....

VIITTAUS: ..... D.U.M. .... / ..... 19 .....

30	246	34
24/8	34	3
5	08.00	ASIA
	C16.	

Ulkoasiainministeriö ..... LLE

ASIA: Raportti n:o 17.

Ohellisena kunnioittaen Ministeriölle lähetän
Riassa olevan Lähetystön kuluva vuoden raportin n:o 17

Latvian ulkomaankauppa v:n 1934 ensi puoliskolla.

Paavo Puukkinen

V.a. Asioidenhoitaja.

5 liitettä.

R i i a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 17

R i i a s s a 21 p:nä e l o k u u t a 19 34.

Asia: Latvian ulkomaankauppa
v:n 1934 ensi puoliskolla.

30 246 l. 34
24/4.34
5 16

Tarmokasta taloudellista udestirakennus-
työtä suorittavalle Latvian hallitukselle ei ole suinkaan mieluista
sen tosiseikan toteaminen, että maan ulkomainen kauppataase kuluva vuoen
alkupuoliskolla on muodostunut huomattavasti passiivisemmaksi
kuin viime vuonna samaan aikaan. Kun tuonnin arvo v:n 1933 alkupuol-
liskolla ylitti viennin arvon vain 3.6 milj. latilla, oli tuontienem-
myys kuluva vuoden tammi-kesäkuussa 16.3 milj. lattia eli n. 5 ker-
taa suurempi viime vuotista. Tonnimäärältäänkin tuonti on lisäänty-
nyt viime vuotisesta neljänneksellä, kun taas vienti on jäänyt jonkun
verran viime vuotista pienemmäksi. Allaolevasta taulukosta nähdään
Latvian ulkomaankaupan tuonti- ja vientinumerot tämän vuoden kesäkuus-
sa sekä vuoden ensi puoliskolla ja viime vuoden vastaavana aikana;

	Kesäkuu 1934.		Tammi-kesäkuu 1934.		Tammi-kesäkuu 1933.	
	Tonn.	Miljls.	Tonn.	Miljls.	Tonn.	Miljls.
Tuonti	67.288	6.6	388.839	48.9	292.903	38.7
Vienti	88.111	7.2	375.177	32.6	405.316	35.1
Tuontiylijäämä		+ 0.6		-16.3		-3.6

Tuontiylijäämä, joka kuluva vuonna kuukau-
si kuukaudelta on kasvanut, on viime kesäkuun aikana kuitenkin 0.6
milj. latilla pienentynyt, mikä seikka lienee luettava uuden hallituk-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-
tuksiin.

sen radikaalisten tuonninrajoitustoimenpiteitten ansioksi. Kesäkuuhan oli ensimmäinen kuukausi, jolloin uuden järjestelmän vaikutus ulkomaankauppaankin saattoi näkyä. Toukokuuhun verrattuna kesäkuussa tuonti on huomattavasti pienentynyt /toukokuun tuonti oli 9.5 milj. lattia, kesäkuun vain 6.6 milj./, kun taas viennin arvo on tuntuvasti kasvanut /toukokuussa 5.9 milj. lattia, kesäkuussa 7.2 milj. lattia/. Kun toukokuun tuontiylijäämä vielä oli 3.6 milj. lattia, osoitti kesäkuun kauppa sen sijaan 0.6 milj. latin vientivoittoisuutta. Lienee odotettavissa, että Ulmaniksen hallitus edelleenkin määrätietoisesti ja tarmokkaasti pyrkii tuonnin supistamiseen, koettaen samalla tehokkaasti edistää vientiä.

V i e n t i .

Viennin suhteen on edellisen vuoden ensi puoliskoon nähden havaittavissa seuraavanlaista kehitystä:

	Tammiki-kesäkuu 1934. 1000 ls.	Tammiki-kesäkuu 1933. 1000 ls.
Eläviä eläimiä	4	1
Ravintoaineita	8.394	10.694
Raaka-aineita ja puolivalmisteita	16.771	16.184
Teollisuustuotteita	7.465	8.218

Edelliseen vuoteen verrattuna on vain raaka-aineiden ja puolivalmisteiden vienti kertomusaikana kohonnut /n. 3.7 %/, kun taas valmiiden teollisuustuotteiden vienti on vähentynyt 8.5 % ja ravintoaineiden kokonaista 21.5 %. Suurimpana syynä viimeksimainitun vientitavararyhmän arvon laskuun on voinhinnan aleneminen, sillä viime vuoden ensi puoliskolla voista saatujen 8.55 milj. latin sijasta on tänä vuonna saatu vain 6.32 milj. lattia, vaikka voinvienti määrältään on kasvanut viime vuoden 7028 tonnista 7089 tonniin tänä vuonna.

Viime vuoteen verrattuna on suklaa- ja makeisvalmisteitten viennin arvo jonkun verran kohonnut, samoin kalojen, mutta kalasäilykkeiden vienti on pienentynyt 316.000 latista 238.000 lattiin. Pekonin vienti on kasvanut 1.1 milj. latista 1.2 milj. lattiin.

Muista vientitavaroista on m.m. seuraavien viennin arvo ollut viime vuotista suurempi:

	Tammi-kesäkuu 1934.		Tammi-kesäkuu 1933.	
	Tonn.	Milj. l.s.	Tonn.	Milj. l.s.
Puutavara	308.123	12.0	349.752	11.5
Faneeri	16.168	3.57	15.057	3.10
Pellava	3.677	2.58	2.134	1.76
Tekstiilituotteet	603	1.25	481	0.87
Selluloosa	2.300	0.263	1.521	0.176

Viime vuotista pienempi on ollut seuraavien tärkeimpien artikkeleiden viennin arvo:

Nahat ja vuodat	373	0.865	553	1.216
Paperi ja pahvi	3.576	0.771	3.095	0.841
Apilansiemenet	433	0.419	1.160	0.783
Pellavan "	1.258	0.363	1.359	0.391
Talitikkujen puuaines	1.298	0.327	2.579	0.689
Värit	508	0.259	675	0.383
Kumijalkineet	58	0.229	178	0.696

Ylläolevista taulukoista selviää, että Latvia on onnistunut lisäämään kuluvan vuoden ensi puoliskolla tärkeimpien vientitavaroittensa, kuten pekonin, pellavan, puutavaran, faneerin ja tekstiilituotteiden viennin arvoa /voinvienti on määrältään myös lisääntynyt/, mutta vähemmän tärkeissä vientiartikkeleissa on huomattavissa laskua.

Latvian viennin jakautuminen eri maiden

osalle kuluva ja edellisen vuoden alkupuoliskolla selviää alla-
olevasta:

	Tammi-kesäkuu 1934. 1000 ls.	Tammi-kesäkuu 1933. 1000 ls.
Iso-Britannia	14.489	14.039
Saksa	6.453	8.365
Hollanti	1.917	1.026
Belgia - Luxemburg	1.377	2.856
Ranska	1.190	2.188
Viro	943	901
Liettua	734	1.458
Ruotsi	584	347
Neuvostoliitto	555	632
Tshekkoslovakia	486	302
Pohj.-Amerikan Yhdysvallat	481	737
Italia	328	334
Tanska	233	342
S u o m i	189	101
Sveitsi	166	198
Rumania	164	98
Norja	87	76
Puola ja Danzig	70	324
Itävalta	6	7
Muut maat	2.182	768

Kuluva vuoden ensi puoliskolla on siis

Latvian vienti - viime vuoden vastaavaan aikaan verrattuna - li-
sääntynyt seuraaviin maihin; Iso-Britannia, Hollanti, Viro, Tshekko-
slovakia, S u o m i, Rumania ja Norja /sekä joihinkin tässä mai-
nitsemattomiin/. Latvian vienti Suomeen on lisääntynyt viime vuo-
teen verrattuna n. 87 %, Ruotsiin 68 %, Hollantiin 87 %, Rumaniaan 67%.

Huomattava on toisaalta Latvian viennin väheneminen esim. Puolaan ja Danzigiin vähempään kuin neljännekseen entisestään, Liettuaan noin puoleen entisestään ja Saksaan n. 29 %lla. Moniin muihinkin maihin Latvian vienti on viime vuotisesta huomattavasti pienentynyt.

T u o n t i .

Viime vuoden tammi-kesäkuuhun verrattuna kuluvan vuoden ensi puoliskon tuonti oli eri ryhmissä seuraavanlainen:

	Tammi-kesäkuu 1934. 1000 ls.	Tammi-kesäkuu 1933. 1000 ls.
Eläviä eläimiä	1.053	704
Ravintoaineita	2.461	2.424
Raaka-aineita ja puolivalmisteita	19.444	16.457
Valmiita teollisuustuotteita	25.868	18.949

Tuonnin arvo on siis kohonnut joka ryhmässä. Eläviä eläimiä on tuotu 43 %, raaka-aineita ja puolivalmisteita 18,3 % ja valmiita teollisuustuotteita 36,5 % enemmän arvosta kuin edellisen vuoden ensi puoliskolla. Ravintoaineiden tuonnin arvo on myös hieman lisääntynyt.

Seuraavassa mainitaan huomattavimmat tuontiartikkelit, joiden tuonnin arvo on kohonnut viime vuoden alkupuoliskoon verrattuna:

	Tammi-kesäkuu 1934.		Tammi-kesäkuu 1933.	
	Tonn.	Milj. ls.	Tonn.	Milj. ls.
Tekstiilitavaroita	1.589	7.400	951	5.200
Teollisuuskoneita	2.228	3.400	808	1.600
Metallivalmisteita	16.725	3.100	9.960	1.800
Kivihiiltä	188.708	2.680	150.044	2.200

	Tammi-kesäkuu 1934.		Tammi-kesäkuu 1933.	
	Tonn.	Milj.l.s.	Tonn.	Milj.l.s.
Puuvillaa	2,341	2,510	2,368	2,460
Erilaisia teollisuus- tuotteita	5,231	2,300	1,431	1,500
Lannoitusaineita	21,115	2,060	13,617	1,840
Tupakkaa	517	1,400	419	1,200
Hevosia /kpl/	4,976	0,966	3,202	0,686
Villaa	266	0,936	250	0,695
Maatalouskoneita	729	0,811	358	0,558
Fosforiittia	24,431	0,792	15,739	0,472
Bensiiniä	2,816	0,542	1,618	0,313

Tuonnin kasvun suhteen on otettava huomioon, että paitsi kohonnutta raaka-aineiden ja puolivalmisteiden tuontia, myös erilaisten valmiiden teollisuustuotteiden maahantuonti, kuten koneiden, metallivalmisteiden y. m. s. on merkinä kotimaisen teollisuustuotannon vilkastumisesta, joten tuonnin kasvua erikoisesti täältä osaltaan on pidettävä tuntuvana taloudellisen tervehtymisen oireena.

Eräitten tavararyhmäin kohdalla on merkittävä myös tuonnin arvon alemmistä;

	Tammi-kesäkuu 1934.		Tammi-kesäkuu 1933.	
	Tonn.	Milj.l.s.	Tonn.	Milj.l.s.
Värejä	359	0,899	468	1,057
Nahkoja ja vuotia	316	0,885	436	0,941
Lääkkeitä	6	0,311	6	0,334
Hedelmiä ja marjoja	788	0,308	987	0,489
Sähkökoneita ja -kojeita	91	0,283	222	0,765
Paperia ja pahvia	155	0,277	318	0,363

Latvian tuonti eri maista kuluvan vuoden ensi puoliskolla muodostui seuraavanlaisiksi:

	Tammi-kesäkuu 1934. 1000 ls.	Tammi-kesäkuu 1933. 1000 ls.
Saksa	11.505	11.534
Iso-Britannia	9.237	6.426
Pohj.-Amerikan Yhdysvallat	3.530	2.414
Ranska	3.329	1.623
Belgia - Luxemburg	2.875	2.250
Puola ja Danzig	2.473	725
Viro	1.632	689
Liettua	1.569	1.303
Neuvostoliitto	1.567	2.103
Hollanti	1.104	634
Ruotsi	809	892
Norja	677	576
Tanska	577	398
Italia	560	353
Sveitsi	419	455
Itävalta	382	166
Tshekkoslovakia	369	606
Rumania	256	137
S u o m i	237	154
Muut maat	5.823	5.237

Latvian tuontitilastossa on kuluvan vuoden ensi puoliskolla tapahtunut viime vuoteen verrattuna huomattavia muutoksia, kuten ylläolevasta taulukosta selviää. Niinpä on tuonti Puolasta ja Danzigista lisääntynyt yli 300 %:lla, Ranskasta ja Virosta yli 100 %:lla, Hollannista lähes 100 %:lla ja Iso-Britanniasta n. 44 %:lla. Tuonti Suomesta on lisääntynyt viime vuo-

den ensi puoliskoon verrattuna 54 %:lla eli suhteellisesti vähemmän kuin Latvian vienti Suomeen. Merkillepantava on myöskin tuonnin väheneminen Neuvostoliitosta - jonka kanssa tämän vuoden alusta Latviassa on kauppasopimus - noin kolmanneksella viime vuotisesta. Saksa on Latvian tuontitilastossa vielä pysynyt ensi sijalla, mutta Iso-Britannia on saavuttanut sitä uhkaavasti. Lähiaikoina lienee edelleen odotettavissa tuonnin lisääntymistä Iso-Britanniasta äskettäin solmitun kauppasopimuksen ansiosta.

Paavo Pulkkinen

V.a. Asioidenhoitaja.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 57

OSASTO: C 16

ASIA:

Piiassa olevan lähetyksen raportti n:o 18

v. a. Siivastaja Parkkinen

6/9. 37

R i i a ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 719.

R i i a ..... SSA 6 P:NÄ syys ..... KUUTA 1934.

VIITTAUS: ..... N

..... P:NÄ ..... KUUTA 19 ..... P:TTY ..... n:o

VIITTAUS: ..... D. U. M. ..... / ..... 19 .....

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
31 / 246 Sal. D. 1934		
10/9. 34		
5	C 16	

..... Ulkoasiainministeriö ..... LLE

ASIA: Raportti n:o 18.

Ohellisena kunnioittaen Ministeriölle lähetän
Riiaassa olevan Lähetystön kuluvan vuoden raportin n:o 18

Baltianmaiden yhteisymmärrys- ja yhteistyösopimus.

Paavo Puhelainen
V. a. Asioidenhoitaja.

5 liitettä.

R i i a ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 18.

R i i a ssa 6 p:nä syys kuuta 1934.

Asia: Baltianmaiden yhteisymmärrys-
ja yhteistyösopimus.

10/9.34		31 1246 Sal. D. 1934
5	C 16	ASIA

Riiassa heinäkuun 29 p:nä pidetty kolmen Baltianmaan ulkoministeriöiden edustajain konferenssi oli näiden maiden kannalta mitä ensiluokkaisin, voi sanoa, suorastaan historiallinen poliittinen tapahtuma. Eikä suinkaan syyttä, sillä saatiinhan tässä yhden päivän konferenssissa vihdoinkin alulle kolmen reunavaltion, Latvian, Viron ja Liettuan yhteistyö, jolle on katsottu olevan luonnollisia edellytyksiä aina siitä alkaen, kun sanotut pienet valtiot saavuttivat itsenäisyytensä. Olihan näiden, suurin piirtein samanlaisessa geopoliittisessa asemassa olevien pikku valtioiden liiton aikaansaaminen Latvian nuoren tasavallan ensimmäisen, etevän ulkoministerin Meierowizin suuri unelma, joka velvoittavana oli siirtynyt hänen työnsä jatkajille. Vaikkakaan nyt solmittu yhteistyösopimus ei varsinaista liittoajatusta toteuta, on sen merkitys tälläkin hetkellä huomattava, ja tulevaisuudessa yhteistyö varmaankin on saapa yhä kiinteämmän ja läheisemmän luonteen.

Riian Lähetystön kuluva vuoden raporteissa n:o 8 /28.4/, n:o 10 /12.5/ ja n:o 14 /5.6/ ministeri Palin on jo tehnyt selkoa Baltianmaiden konferenssin valmisteluista sen jälkeen kuin Liettua kuluva vuoden huhtikuun 25 p:nä lähetti naapureilleen tunnetun memoranduminsa. Valmistelut johtivatkin Maunasin konferens-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

siin heinäkuun 7-9 p:nä. Silloisissa neuvotteluissa päästiinkin yksimielisyyteen monista tulevan sopimuksen kohdista, joista jo luonnoskin lienee laadittu, mutta lopullisen sopimuksen aikaansaaminen lykkääntyi kuitenkin jo edeltäkäsien tiedossa olevien vaikeuksien takia. Tärkein näistä vaikeuksista oli epäilemättä Liettuan itsepäinen kanta Vilnan kysymyksessä. Liettua ei nähtävästi silloin vielä ollut kypsä tinkimään kannastaan niin paljoa, että nimenomaan Vilnan kysymys olisi saatu eliminoiduksi suunnitellun sopimuksen puitteista toisia sopimuspuolia tyydyttävällä tavalla. Latvia ja Viro, etenkin viimeksimainittu, katsoivat hyvien suhteittensa säilymisen Puolaan niin tärkeäksi, että ne eivät millään tavoin tahtoneet sitoa käsiään Liettuan selvittämättömiksi katsomiin alueriitoihin.

Kuluneen kesän aikana tilanne kuitenkin on selvinnyt. Tässä yhteydessä on muistettava myös Puolan ulkoministerin Beckin vierailut Tallinnassa ja Riassa, joiden aikana epäilemättä oli puhetta myös Baltianmaiden sopimussuunnitelmasta. Tietymätöntä on, mitä tuloksia Beck tässä suhteessa kummassakin paikassa saavutti, mutta todennäköiseltä tuntuu, että ne supistuivat verraten vähiin. Mahdollisesti Viro olisi enemmän ollut taipuvainen kulkemaan Puolan vannedessä, mutta sen liittokumppani Latvia lienee jälleen osoittanut kylmän kohteliaista suhtautumistaan Puolaan ja saanut hälvennetyksi virolaisten mahdolliset epäilykset solmittavan paktin suhteen. Niinpä saattoivatkin kolmen reunavaltion edustajat elokuun 29 p:nä kokoontua Riikaan, ja neuvottelujen pikainen päättyminen osoittaa, että valmistellut Kaunasin konferenssin jälkeen eivät olleet tuloksettomia.

---

x/ Tässä yhteydessä tulokoon mainituksi, että Viron hallituksen taholta annetut lämpimät puolalaisyhtävälliset lausunnot Beckin Tallinnan vierailun aikana lienevät aiheuttaneet Latvian tekemään kyselyitä Tallinnassa niiden tarkoituksesta.

Konferenssiin osallistuivat, kuten tunnettua, Latvian puolelta ulkoasiainministeriön kansliapäällikkö W. Munters, Virosta apulaisulkoministeri H. Laretei ja Liettuasta ulkoasiainministeriön poliittisen osaston päällikkö, entinen Riian lähettiläs J. Urbachys. Jo saman päivän iltana voitiin konferenssi lopettaa ja sen tuloksista antaa virallinen tiedoitus. Kun sopimuksen tekstiä ei vielä ^{ole} julaiistu eikä sellaista myöskään Latvian ulkoasiainministeriöstä allekirjoittaneelle vielä katsottu voitavan antaa, teen seuraavassa sen sisällöstä pääpiirteittäin selkoa etupäässä annetun virallisen tiedoituksen nojalla siitakin huolimatta, että sen sisältö suurin piirtein jo on tunnettu.

Sopimusta voidaan nimittää "yhteisymmärrys- ja yhteistyösopimukseksi" /traité d'entente et de collaboration/. Se ja kaantuu 9 artiklaan ja on suurimmaksi osaksi samanlainen kuin Latvian ja Viron välillä kuluvan vuoden helmikuun 17 p:nä tehty "sopimus liiton järjestämisestä" /viimeksimainitussa on vain 7 artiklaa/. Sopimuksessa edellytetään ensinnäkin kolmen sopimuspuolen ulkoministerien ajoittaisia yhteisiä konferensseja, joiden tehtävänä on koettaa saavuttaa yksimielisyys kaikissa niissä ulkopoliittisissa kysymyksissä, joilla on yhteistä merkitystä kaikille kolmelle valtiolle. Yhtäpitävän kannan periaate ei kuitenkaan koske sellaisia erikoiskysymyksiä, joihin joku näistä valtioista voi omaksua erikoisen kannan.

Sopimuksessa edellytetään myös kaikkien kolmen valtion diplomaattisten ja konsuliedustustojen yhteistyötä. Hallitusten velvollisuus on keskenään informoida kaikista tulevaisuudessa tehtävistä kansainvälisistä sopimuksista. Sopimus sisältää myös mahdollisuuden, että toisetkin valtiot voivat siihen liittyä. Sitäpaitsi

on muovailtu deklaratio, jonka mukaan sopimuspuolet ottavat tehtäväkseen levittää yhteistyön henkeä ja edistää kaikkien kolmen valtion ystävyyttä käyttämällä ja tukemalla kaikkia tähän tarkoitukseen sopivia keinoja.

Jo ylläoleva lyhyt selostus osoittaa, että nyt aikaansaatu sopimus oikeastaan on Latvian ja Viron tämän vuoden helmikuussa tekemän sopimuksen laajennus käsittämään kaikki kolme Baltian valtiota, huomioonottamalla kuitenkin Liettuan erikoisprobleemien aiheuttamat välttämättömät muutokset ja lisäykset. Ulkoministerien neuvottelukokoukset sopimuspuolten ulkopoliittikan yhdenmukaistamista varten, ulkomaisten edustustojen yhteistyö ja neljänsien valtojen mahdollisuus liittyä sopimukseen ovat molemmissa yhteistyösopimuksissa samat. Tätä samanlaisuutta korosti allekirjoittaneelle erikoisesti myös tšekäläisen ulkoasiainministeriön Baltianmaiden jaoston päällikkö, lähetystöneuvos E. Vigrabs, jonka kanssa tänään olin keskustelussa sopimuksesta. Samaan seikkaan viittaa riikalainen "Jaunakas Zinas"-lehti elokuun viimeisen päivän numerossaan. Pääasiallisin eroavaisuus molemmissa sopimuksissa on n. s. erikoiskysymyksissä, jollaisia ei Latvian ja Viron välisessä sopimuksessa edellytetä. Yllämainittu "Jaunakas Zinas" kirjoittaa tästä m. m. : "Latvialla ja Virolla sellaisia erikoiskysymyksiä ei ole; sellainen on Liettulla vain yksi - Vilnan kysymys. Hyvien suhteiden takia Puolaan Latvia ja Viro noudattavat puolueettomuutta Vilnan kysymyksessä ja uskovat sen aikaisemmin tai myöhemmin järjestyvän rauhallisoin keinoin." Tämä kuvastanee myös tšekäläistä virallista kantaa näiden "erikoiskysymysten" suhteen, joskin toisena sellaisena tunnutaan pitävän mahdollisesti Memelin kysymystä, jonka suhteen Liettuan aseman katsotaan olevan paljon vankemman kuin Vilnan kysymyksessä.

Tiedusteluuni, onko sopimukseen sisällytetty mitään määräyksiä sotaisten selkkausten varalle vieraiden valtioiden kanssa, vastasi lähetystöneuvos Vigrabs kieltävästi. Samasta seikasta kirjoittaa uusi aamulehti "Rits" - jota lienee pidettävä hallituksen äänenkannattajana iltalehti "Briva Zemen" ohella - 31.8. seuraavasti: "Latvian, Viron ja Liettuan yhteisymmärrys- ja yhteistoimintasopimus koskee ainoastaan näiden maiden diplomaattista ja poliittista yhteistoimintaa. Niin kauan kuin yksikin maa katsoo rajakysymyksensä olevan avonaisina, sotilaallinen liitto on mahdoton. Myöskin niissä tapauksissa, jolloin jonkun sopimusmaan kimppuun hyökättäisiin, sopimus edellyttää ainoastaan diplomaattista ja poliittista tukea."

Kuten edellä jo mainittiin, on sopimuksessa varattu toisille valtioille tilaisuus yhtyä siihen. Kysyessäni hra Vigrabsilta, ketä tässä lähinnä on saatettu ajatella, sanoi hän sen todennäköisesti ensi sijassa tarkoittavan Suomea, joskin lausui arvelunaan, että Suomen puolelta tuskin ainakaan toistaiseksi lienee sellaista askelta odotettavissa. Kysymykseeni, voisiko Puola tulla kysymykseen, hän vastasi "tuskin". "Ritsin" yllälainatussa artikkelissa kirjoitetaan tästä: "Koska sopimus edellyttää muidenkin maiden yhtymistä siihen, niin täytyy ottaa huomioon, että ne voivat olla ainoastaan Itämerenmaita, mikä käytännössä tarkoittaa, että sellainen maa voi olla ainoastaa Suomi, joka voisi yhtyä sopimukseen".

Sopimuksen allekirjoittaminen tapahtuneen aivan lähitulevaisuudessa, todennäköisesti Genevessä. Viron ja Liettuan hallitukset lienevät sen jo hyväksyneet ja Latvian hyväksyminen tapahtuneen jänään.

Sopimus on ainakin Latviassa saanut kaikista päättäen hyvin suopean vastaanoton ja hallitus lienee tyytyväinen aikaansaannokseensa. Kansliapäällikkö Munter onkin "Briva Zeme'lle"

antamassaan haastattelussa korostanut, että "uusi sopimus saa arvokkaan sijan tehtyjen poliittisten sopimusten joukossa, jotka viime vuosina on solmittu Europassa. Latvian ja Viron liiton perustamisesta sen laajentamiseen on kulunut jo 12 vuotta, josta syystä saamme olla varmoja, että tämä sopimus vastaa meidän todellisia tarpeitamme sekä antaa muodon kypsyneelle poliittiselle tietoisuudellemme". Ainakin Latvian harras toivomus lienee, että nyt toteutunut yhteistyösopimus tulevaisuudessa johtaisi Baltianmaat yhä läheisempään kosketukseen ja kehittyisi mahdollisimman kiinteäksi liitoksi niin pian kuin olosuhteet sen suinkin sallivat.

Paavo Puukkunen

V. a. Asioidenhoitaja.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16

ASIA: _____

Riassa olevan lähetystön raportti n:o 19.

v. a. Asiamies. Fulkhiner

20/9. 37.

R i i a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 745.

R i i a S S A 20 P . N Ä S Y Y S K U U T A 19 34 .

VIITTAUS: N

P . N Ä K U U T A 19 P . T T Y n:o

VIITTAUS: D . U . M . 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ
33 / 246 Sal. O. : 37
22/9.34 3
5 C16

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 19.

Oheisena kunnioittaen Ministeriölle läh-
etän Riiaassa olevan Lähetystön kulu-
van vuoden raportin n:o 19

Latvian ulkomaankaupasta ja sen viimeaikaisesta järjestelystä.

Paavo Pulkkinen

V.a. Asioidenhoitaja.

5 liitettä.

R i i a ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 19.

R i i a ssa 20 p:nä ..... syys kuuta 19 34. 33 246 Sak. S.: 34

Asia: Latvian ulkomaankaupasta ja
sen viimeaikaisesta järjestelystä.

229.34
5 C16

Latvian hallitus on viimeaikoina ahkerasti työskennellyt ulkomaankaupan kehittämiseksi entistä suotuisammaksi, koettaen supistaa tuontia ja lisätä vientiä. Viimeksimainitussa tarkoituksessa on finanssiministeriön yhteyteen parhaillaan perustettavana erikoinen vientikeskusvirasto, jonka tehtäväksi tulee yrittää hankkia uusia menekialueita latvialaisille tuotteille sekä kaikin tavoin muutenkin avustaa vientiliikkeitä. Latvia koettaa erikoisesti hankkia uusia ostajia tuotteilleen ja lienee viime aikoina siinä onnistunutkin, koskapa esim. latvialaista puutavaraa vietiin äskettäin ensi keran Uuteen Seelantiin ja Egyptiin. Maailman markkinoilla vallitseva ankara kilpailu sekä verrattain alhaiset hinnat tuottavat Latviallekin suuria vaikeuksia, jotka ilmenevät täällä m.m. vientiteollisuuden altaassa asemassa /erikoisesti faneeriteollisuuden vaikeuksia valitetaan/ ja tšekäläisten laivanvarustajien rahtimarkkinoilla kokemista menetyksistä.

Suuria toiveita hallitus näyttää kohdistavan Latvian viljanvientiin ulkomaille. Tähän mennessä lienee viljaa saatu myydyksi noin 30.000 tonnia, etupäässä Amerikkaan. Valtiolla on kuitenkin vielä suuret varastot viimevuotista satoa, ja nyt on uusi sato

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

jonka suuruus arvioidaan n. 300.000 tonniksi ruista ja vehnää, odotamassa ostajaansa. Kun vuotuinen kotimainen kulutus lasketaan noin 120.000 tonniksi, pitäisi Latvian saada lähiaikoina viedyksi huomattavat määrät viljaa ulkomaille. Finanssiministeri Ehkis onkin julkisuudessa maininnut, että hallituksella on mahdollisuudet lähitulevaisuudessa saada viedyksi 100.000 tonnia viljaa. Tästä viennistä toivotaan niin paljon, että lasketaan sen tuovan vähintään 1 milj. lattia valuuttaa kuukaudessa maahan. Onpa esitetty sellainenkin mahdollisuus, että sen avulla saataisiin ulkomainen kauppataase, joka elokuun lopussa oscitti 15.1 milj. latin passiivisuutta, jälleen tasapainoon. Tähän mennessä lienee viljasta saatu n. 2 milj. lattia. Viljanvienti on mahdollinen kuitenkin vain valtion suorittamien huomattavien lisämaksujen tukemana, sillä valtion viljamonopoli maksaa talonpojille kaksinkertaisesti sen määrän, mitä viljasta saadaan ulkomaisilta ostajilta.

Tuonnin alalla on nyt voimassa kuluvan vuoden elokuussa annettu laki tuontiluvista, jonka mukaan tuontia saavat harjoittaa vain sellaiset toiminimet, jotka ovat saaneet tuontilisenssin. Näitä taas on jaettu vain määrätynsuuruisen liikeveron maksaville liikkeille. Elokuun viimeisen päivän jälkeen eivät muut enää saa tuontilupia. - Valuutta-anomuksia saavat muutkin jättää, jotta esim. aikaisempi tuonti saadaan maksetuksi. - Tuonti- ja valuuttalupien myöntäminen on nyt yhden ainoan elimen, valuuttakomissionin tehtävänä. Sen toiminnassa noudatetuista periaatteista on finanssiministeri Ehkis - esitettyjen valitusten johdosta - lausunut, että jokainen toiminimi, joka on oikeutettu saamaan tuontilisenssin, sellaisen myös saa, eikä yhtään tällaista toiminimeä tulla estämään tuotamasta maahan välttämättä tarvittavia hyödykkeitä. Kuluvan vuoden pian päättyvän kolmannen neljänneksen aikana ei komissioni kuitenkaan

enää myönnä valmiiden tuotteiden maahantuontilupia, vaan sallii ainoastaan raaka-aineiden ja puolivalmisteiden tuonnin. Hallituksen tuontipolitiikka tulevaisuudessakin tarkoittaa etupäässä vain teollisuudelle välttämättömien tarveaineiden maahantuonnin suosimista, varsinkin kun teollisuuden tuotantokyky viimeaikoina huomattavasti on noussut ja raaka-aineiden kulutus siten kasvanut. Tätä nykyä teollisuuden palveluksessa onkin 13.000 työläistä enemmän kuin vuoden alkupuoliskolla.

Finanssiministeri Enkis on äskettäin huomauttanut, että valuuttakomissioni ei tällä hetkellä voi runsaskätisesti jakaa valuuttaa, koska edessä on pitkä talvi, jolloin valuutan maahantulo on vähäistä, joten sitä on saatava varastoon. Jos vienti lähitulevaisuudessa kasvaa ja valuuttavarastot suurenevat, tullaan tuontilupia kuitenkin lisäämään, tällöinkin tietysti ensi sijassa silmäläpitiäen teollisuuden raaka-ainetarpeen tyydyttämistä.

Kuten Lähetystön kirjeessä n:o 574 /1.7.-34/ tiedoitettiin, vahvistettiin vuoden kolmatta neljännestä, heinä-syyskuuta varten ulkomaisiin suorituksiin käytettävä valuuttamäärä 10 milj. latiksi, lukuunottamatta clearing-suorituksia. Nytemmin ilmoitetaan loka-joulukuuksi eli vuoden viimeiseksi neljännekseksi myönnetyn tuontilupia noin 24 milj. latin arvosta. Niihin tarvittava valuuttamäärä 10 milj. lattia maksuosoituksina, on sama kuin vuoden kolmannen neljänneksen ajaksi myönnetty. Noin 7 milj. lattia on clearing-suorituksia, ja loput tuonnista, noin 7 milj. lattia, on joko jo maksettu tai tulee maksettavaksi suoranaisena vaihtokauppana. Viimeksimainituista n. s. kompensatiokaupoista on päätetty, että latvialaisia tavaroita vastaan saadaan ulkomailta tuoda ainoastaan kansantaloudellisesti välttämättömiä hyödykkeitä. Tällaisia kauppoja on jo päätetty koko joukko. Niinpä esim. saksalaiset tänne tuomistaan koneista ja

rautat tuotteista saavat latvialaista selluloosaa, tsekkoslovakialaiset teräksestään Latvian voita j.n.e.

Hallituksen tarkoituksena on, että mahdollisimman monet yritykset autonomisoidaan, s.o. että jokainen yritys viennillään voisi maksaa tuotantaan varten tuottamansa raaka-aineet. Edelleen on mainittava n.s. vientiklausulin määräys, että maahantuottajien on lopullisesti sovittava maksuehdoista ulkolaisen myyjän kanssa, ennen kuin tavara on Latviassa vastaanotettu. Valuuttakomissioni ei sen jälkeen myönnä muutoksia maksuehtoihin. Lopuksi tulkoon mainituksi, että hallitus on lähiaikoina luvannut muutoksia voimassaoleviin lakeihin valuutta- ja ulkomaankaupasta, joita siis nyt on jäätävä odottamaan.

Paavo Pullikainen

V.a. Asioidenhoitaja.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16.

ASIA:

Riassa olevan lähetystön raportti n:o 20.

v. a. Asainhoitaja Pulkkinen

11/10.1934

2

R i i a ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 811.

R i i a ..... SSA 11 P:NÄ loka KUUTA 19 34.

VIITTAUS: ..... N

P:NÄ ..... KUUTA 19 ..... P:TTY ..... n:o .....

VIITTAUS: ..... D. U. M. .... / ..... 19 .....

ULKOASIAINMINISTERIÖN
34 246 Sal.D. 37.
15/10.37
5 @16

Ulkoasiainministeriö ..... LLE

ASIA: Latvian sisäpoliittisesta tilanteesta.

Oheisena kunnioittaen Ministeriölle lähettän Riiaassa olevan lähetystön kuluvan vuoden raportin n:o 20

Latvian sisäpoliittisesta tilanteesta.

Paavo Puukkinen

V.a. Asioidenhoitaja.

5 liitettä.

R i i a

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 20.

R i i a ssa 11 p:nä loka kuuta 1934.

34 246 Sal. O. 34.

Asia: Latvian sisäpoliittisesta
tilanteesta.

15/10.34

5 C16

Uuden järjestelmän voimaantultua on Latvias-
sa toteutettu myös samalehtisensuuri. Hallituksen lehdet "Brīvā Ze-
me" ja uusi aamulehti "Rīts" ovat tietenkin "varmoja", mutta muihin näh-
den toimeenpannaan sensuuri edeltäkäsän. Sitä paitsi on lehdistölle
annettu ohjeet siitä, miten sen on kuvattava tapahtumat, miten julkais-
tava hallituksen taholta tulevat uutiset j.n.e. Esim. hallituksen jä-
senten vierailut maaseudulla, heidän - varsinkin Ulmaniksen - pitämät
puheet on yleensä selostettava, mikäli mahdollista kuvien kanssa, etu-
sivulla ja huomattavalla tavalla. Ne lehdet, jotka ovat saaneet ilmes-
tyä, ovat tunnollisesti koettaneet noudattaa näitä määräyksiä. Jonkin-
laisessa poikkeusasemassa on koko uuden "régimen" ajan ollut oikeisto-
lainen "Latvis" - levikiltään alun toistakymmentätuhatta -, joka on ol-
lut Latvian sivistyneistön ja yleensä yhteiskunnan varakkaampien ker-
rosten pääasiallisin äänenkannattaja. Alussa sen ei tarvinnut alistua
ennakkosensuuriin, mutta jonkin verran vallanpitäjien mielipiteis-
tä poikkeava asenne aiheutti sillekin sensuurin elokuun alussa. Olisi
luullut, että näin "varmistettuna" lehden ilmestyminen olisi voinut
edelleen jatkua. Muutamia päiviä takaperin sisäministeri Gulbis on kui-
tenkin antanut määräyksen lehden lakkauttamisesta sotatilan ajaksi, ja

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkossainministeriön tiedoi-
tuksiin.

on hallitus perustellut kieltoaan sillä, että lehti "in ihrer Richtung und in ihrer Artikeln über Innen- und Aussenpolitik ständig und unablässig bestrebt war, die Handlungsweise und die Tätigkeit der Regierung zu diskreditieren".

Lehden lakkauttamiseen lienee löydettävissä useita välittömiä syitä. Sensuurille on nähtävästi tarjottu artikkeleita ja kirjoituksia, joiden henki ja sisältö eivät tarkalleen ole vastanneet hallituksen kantaa ja toivomuksia. Toisaalta taas lehti, julkaisessaan selostuksia hallitusmiesten matkoista ja puheista, on antanut niille liiankin usein vaatimattoman asun ja paikan sekä lisäksi lyhennellyt niitä, joten tällainen "bagatellisoiminen" ei ole voinut olla tekemättä määrättyä vaikutusta hallitukseen. Mahdollisesti lehden rivien välistä on silloin tällöin kuulunut kritiikin henkeä sekä esiintynyt sopimattomia lausekänteitä. Kaiken kaikkiaan on oikeistoväriäinen, intelligentti ja korkeakansallinen Latvia menettänyt lehtensä, eikä tämä tietysti ole voinut olla herättämättä näiden piirien keskuudessa hiljaista tyytymättömyyden nurinaa, ilmiö, jonka ei tarvitse merkitä mitään mullistavaa, mutta johon kyllä voi kätkeytyä tulevaisuudessa mahdollisesti vielä hyvinkin huomioonotettava tekijä maan sisäisen vallankehityksen kannalta katsottuna. Sillä tässä ei ole lopultaakaan kysymys vain jostakin lehdestä, vaan hyvinkin huomattavan, ja tarpeen tullen vaikutusvaltaisen kansanosan asenteesta ja suhtautumisesta Ulmaniksen diktatuuriin.

Tässä yhteydessä on muistettava, että Ulmaniset consortes edustavat entisen saeman keskustalaisen talonpoikaismielisen perinteitä, ja tämän latvialaiset kyllä helposti huomaavat hallituksen otteita ja toimenpiteitä seurattaessaan. Joakin Ulmanis toimii

---

X/ Lehden taholta on hallituksen luona käynyt lähetystö pyytämässä ilmentymikiellon peruuttamista, mutta vallanpitäjät ovat päättäväisesti, joakin kohteliaasti lausuneet, että toimenpiteen peruutus nykyoloissa on mahdotonta.

nallaan ja tarmokkaalla uudestirakennus- ja lainsäädäntötyöllään on saavuttanut hyväksymistä laajoissa piireissä, vieläpä tämän suuntaisia uudistuksia vaatineitten oikeistopiirienkin enemmän tai vähemmän jakamatonta myötätuntoa, on kuitenkin hallituksen virkanimityksissä sekä muissakin toimenpiteissä silloin tällöin oltu huomaavinaan erikoisesti vanhan talonpoikaispuolueen perinnön vaalimista ja omien miesten usein vähemmän paikallaan olevaa suosimista.

Eritoten lienee kaupunkilais- ja virkamiespiireissä herättänyt pahaa verta hallituksen maatalous- ja viljanostopolitiikka, jossa valtion varoja katsotaan ehkä liiaksi käytetyn maatalouselinkeinon ja talonpoikaisväestön hyväksi. Kun joku aika sitten talonpoikien keskuudessa oli levinnyt huhuja, että valtio ei lupauksistaan huolimatta tulisikaan ostamaan kaikkea tarjolla olevaa viljaa - jonkinlaisia rajoituksia lieneekin suunniteltu - katsoi hallitus parhaaksi dementoida nämä huhut vakuuttamalla pian sen jälkeen, että viljaa tullaan ostamaan niin paljon kuin sitä tarjottaneenkin, vaikkakin valtion viljanostot tulevat tapahtumaan vähitellen ja sitä mukaa, kuin suuret varastoissa olevat entiset viljamäärät saadaan myydyiksi. Samalla hallitus ilmoitti pitävänsä hinnan kiinteänä ja - tosiasiallisesti niin korkeana, että viljasta ulkomaille myytäessä saadaan vain puolet siitä, mitä valtio talonpojille maksaa. Näin Ulmanis kiirehti rauhoittamaan maalaisväestöä, entisen puolueensa äänestäjämassoja, sitä kansanosaa, joka kylläkin on Latvian kaltaisessa maatalousmaassa prosentuaalisesti tärkein ja jonka kannatukseen nykyisen järjestelmän on pakko suurimmalta osalta nojata, puhtaitten voimatekijöitten, siis puolustusvoimien lisäksi. Sekävin tuntein seurattaneen kuitenkin, kuten sanottu, muissa piireissä hallituksen maatalouspolitiikkaa ja sen mahdollisesti aiheuttamia huonoja valtiotaloudellisia seurauksia. Monet muutkin hallituksen sisäpolitiikan otteet lienevät omiaan herättämään

joissakin piireissä vakavia epäilyksiä. Latviassa tällä haavaa yleisen mielipiteen keskuudessa aktuaalinen juutalaiskysymys ei myöskään liene hallituksen taholta saanut kyllin radikaalisiksi katsottuja toimenpiteitä osakseen poistuaan päiväjärjestyksestä. Juutalaisten osuus ja vaikutus Latvian talouselämässä on tosiaan huomattavan suuri.

Mitä sitten tulee entisiin vasemmistopiireihin, niin toukokuun vallankaappaus oli pääasiallisesti tarkoitettu juuri näiden piirien vaikutuksen lopettamiseksi valtiollisessa elämässä. Tämä on onnistunut. Mitä ulkonaisesti tyynen pinnan alla sillä taholla ajatellaan ja mahdollisesti toimitaan, sitä on luonnollisesti mahdoton sanoa. Työväen aseman turvaamiseksi hallitus on julistanut tekevänsä kaiken mahdollisen ja lieneekin eräissä palkkasekkauksissa puuttunut asiaan, estäen työnantajia liiallisista palkkojen alennuksista. Aktiiviset vasemmistopiirit eivät sentään liene kokonaan heittäneet kirvestään järveen siitäkään päättäen, että Riian kaduilla on silloin tällöin jaettu yleisölle hallitusta parjaavia lentolehtisiä. Niiden levittäjinä voidaan myös otaksua olevan äärimmäisten oikeistopiirien, n. s. perkonkrustilaisten. Toistaiseksi Ulmanin asema sentään lienee hyvinkin vahva, eikä mitään yllätyksiä ainakaan lähitulevaisuudessa voida otaksua tapahtuvan. Tilanteen kehitys jää lopultakin riippuvaiseksi hallituksen tekemisistä ja tekemättäjättämisistä, eli toisin sanoen siitä, miten sen onnistuu ohjata valtiolaiva turvallisesti ohimien vaikeuksien, enemmistön tyydytykseksi. Puolustusvoimien asenne ja osuus on tietysti tulevaisuudessakin laskettava huomioonotettavimpien tekijöiden joukkoon.

Pasvo Pulkkinen
V. a. Asioidenhoitaja.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16

ASIA: _____

Riassa olevan lähetystön raportti n:o 21.

v. a. Asiamies Edman

17/10. 1937

R i i a SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 833.

R i i a SSA 17 P:NÄ loka- KUUTA 19 34.

VIITTAUS: ..... N

P:NÄ ..... KUUTA 19 ..... P:TTY ..... n:o .....

VIITTAUS: ..... D. U. M. ..... / ..... 19 .....

ULK
35/246 Sal. D. 57.
22/10.34
5 16

ULKOASIAINMINISTERIO

LLE

ASIA: Keskustelu Latvian pääministerin
kanssa.

Oheisena kunnioittaen Ministeriölle lähetän Riiaassa olevan Lähetystön kuluvan vuoden raportin No.21 otsakeasiassa.

v.a. Asiainhoitaja: *Milo / Luoma*

5 liitettä.

R i i a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 21.

R i i a s s a 17 p:nä loka kuuta 19 34.

Asia: Keskustelu Latvian pääminis-
terin kanssa.

ASIA
35 / 246 Sal. O. 34.

22/10.34

5 0/16

Saavuvin Riikaan perjantaina t.k. 12 päivänä, ja lauantaina klo 12 kävin, sitten kuin asiasta oli puhelimitse sovittu, ulkoministeriössä v.t. protokollapäällikön Kampen puheilla /hänet nimettiin eilen vakinaiseksi/. Hetkisen juteltuamme otin esille pääministeri Ulmanikselle osoittamani kirjelmän, jossa ilmoitan, että Tasavallan Presidentti on määrännyt minut toimimaan v.a.asiainhoitajana Riian lähetystössä ministeri Palinin poissaollessa, kysyen saisinko jättää sen hänelle, edelleen määräpaikkaansa toimitettavaksi. Luettuaan kirjelmän tarkkaavasti herra Kampe lausui, että minun olisi heidän protokollansa mukaan jätettävä se pääministerin omiin käsiin, luvaten samalla koettaa hankkia audienssin jo maanantaiksi. Ymmärsin, että minun ei ollut ryhdyttävä minkäänlaisiin virallisiin tekoihin ennenkuin pääministeri olisi ottanut minut vastaan. Ennen poistumistani kysyin kuitenkin, olisiko minun mahdollista nyt jo käydä tervehtimässä kansliapäällikkö Muntersia, mihin herra Kampe - hiukan epäröiden, kuten minusta tuntui - vastasi, että sekin olisi puolittain protokollan vastaista, ja että, jollei minulla ollut mitään erikoisen tärkeätä tai kiiteellistä neuvoteltavaa kansliapäällikön kanssa, olisi parempi lykätä asia kunnes käyntini pääministerin

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

luona oli tapahtunut.

Kun audienssia ei voitukaan järjestää ennenkuin täksi päiväksi /keskiviikoksi/, sain kuitenkin maanantaina käydä herra Muntersin luona, mutta silloinkaan en tavannut muita, ministerin yksityissihteeriä lukuunottamatta. Näin ollen ei minulla vielä ole ollut tilaisuutta tutustua tšekäläisiin ulkomaalaisiin diplomaatteihin eikä muihinkaan virallisiin henkilöihin; en ole halunnut etsiäkään heidän seuraansa, kun tälle seikalle kerran näyttään pantavan niin paljon painoa.

Tänään klo 11 pääministeri Ulmanis sitten otti minut vastaan ulkoministeriössä. Hän näytti olevan loistavalla tuulella ja keskusteli kanssani täysin tuttavallisesti; hänen perin "gemyytelisestä" olemuksestaan häntä tuskin voisi arvata siksi voimamieheksi mikä hän on. Tiedusteltuaan ensin ministeri Palinin tilaa ja tehtyään pari kysymystä minun aikaisemmista vaiheistani hän kehoitti minua kaikissa asioissa kääntymään herra Muntersin puoleen, valittaen että hänellä itsellään on niin niukasti aikaa syventyä ulkoministeriön tehtäviin - lisäten heti iloisesti nauraen: "mutta nythän tässä kuitenkin saa kunnolla tehdä työtä kun eivät puolue ryhmät enää ole vastuksena; ennen minulla oli ainaista selittelemistä, rauhoittelemista ja lirikuttelemista niiden kanssa, mutta nyt ne onneksi ovat poissa ja asiat rupeavat luistamaan." Sitten hän käänsi keskustelun Suomeen, puhuen suurella ihastuksella taloudellisen asemamme vakiintumisesta ja mainiten juuri lukeneensa lehdistä Suomen hallituksen pari päivää sitten ottamasta 15 miljoonan kruunun lainasta - : "kyllähän teidän kelpaa, kun noin vaan voitte saada tuollaisia lainoja" - myöntäen tosin, että Latviassakin on pulakausi ruvennut helpottamaan, valaisten tätä

joillakin esimerkeillä. Hänen viimeiset sanansa olivat: "niin, niin, työtä meidän kaikkien on tekeminen."

Varsinaista ulkopolitiikkaa ei herra Ulmanis tänä lyhyenä hetkenä kosketellut, mutta voinee kuitenkin olla syytä viitata erääseen hänen lausumaansa. Keskustellessamme Latvian oloista sanoin kuulleen, että Latviassa ei nykyään ole ensinkään työttömyyttä. Herra Ulmanis vastasi: "Niin, meillä on tosiaankin niin vähän työttömyyttä, että meillä päinvastoin alkaa olla puute työstävästä; tänäkin talvena, kun metsätyöt olisi saatava käyntiin, en tiedä mistä otamme tarpeellisen määrän työläisiä." Tästä johtui mieleeni eräältä henkilöltä saamani tieto, että Latvian ja Liettuan väliseen uuteen kauppasopimukseen ^{x/} olisi aikomuksena ottaa klausuli, jonka mukaan parillekymmenelle tuhannelle liettualaiselle maatyöläiselle järjestettäisiin vuosittain työtä Latviassa. Tämä tapahtuisi lähinnä korvaukseksi Liettualle siitä, että Latvia ei voi ostaa Liettuasta, joka ei tuota muuta kuin maataloustuotteita, niin paljon että maiden välinen vienti ja tuonti tasaantuisi. Neuvottelujen ohjelmaa ei ole annettu julkisuuteen, mutta jos yllämainittu tieto pitää paikkansa, tulee olemaan mielenkiintoista nähdä, miten tämä kokeilu onnistuu. Ainakin se edellyttää mitä läheisimpiä suhteita asianomaisten maiden välillä.

v.a. Asiainhoitaja:

Milo Ulmanis

---

x/ nykyinen menee Latvian irtisanomana umpeen marraskuun lopulla, mutta neuvottelut uuden tekemisestä alkanevat jo tässä kuussa.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 57

OSASTO: C16

ASIA:

Piassa olevan lähetyksen raportti n:o 22

v. a. Asainhoitaja Edman

29/10. 1934.

R i i a SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 862.

R i i a SSA 29 P:NÄ loka KUUTA 19 34.

VIITTAUS: _____ N

P:NÄ _____ KUUTA 19 P:TTY _____ n:o _____

VIITTAUS: _____ D. U. M. _____ / _____ 19 _____

36 247 Sal. D. 34.
31/10. 34
5 C16
ULKOASIAINMINISTERIO LLE

ASIA: Huomioita Liettuan ulkopoliitti-

sesta orientoinnista.

Oheisena kunnioittaen Ministeriölle lähetään Riiasa olevan Lähetystön kuluvan vuoden raportin No. 22 otsakeasiassa.

v.a. Asiainhoitaja: *Milo/Blum*

5 liitettä.

R I I A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 22.

R i i a ssa 29 p:nä loka kuuta 1934.

36 242 Sal. S. 34.

Asia: Huomioita Liettuan ulkopo-
liittisestä orientoinnista.

31/10.34

5 C16.

Liettuan ulkopoliittisesti eristetty asema ja sen kireät välit suuriin naapureihinsa on epäilemättä niitä seikkoja, joiden voi päätellä tulevan jossakin määrin vaikeuttamaan Baltian maiden yhteisymmärryssopimuksen tehokasta toteuttamista. Mitä tulee Liettuan ja Latvian suhteisiin, ovat ne kyllä virallisesti mitä parhaimmat, mutta todellisuudessa latvialaisten kuulee valittavan, että liettualaisten kanssa on vaikea tuloksellisesti neuvotella, että he ovat hitaita, haluttomia ja epäröiviä, ja mielellään tekevät vaikeuksia pikkuasioissakin. Eräs latvialainen sanoi minulle, että tokkopa liettualaiset rakastavat heitä lämpimämmin kuin puolalaisia. Tässä hän kai keti meni liian pitkälle, sillä Liettuan ja Puolan välit eivät näytä mitään valkenemisen merkkejä. Puolivirallinen "Lietuvos Aidas" sisälsi äskettäin mietelmiä Puolan ja Ranskan välien rikkoutumisesta, osoittaen tunteitaan Puolaa kohtaan seuraavasti/"Rigasche Rundschau"n selostus 23/10/:

Besonders grosse Verurteilung habe in Litauen das Verhalten Polens zu den eifrigen und unermüdlichen Schritten Frankreichs, den Frieden zu sichern, gefunden. Trotzdem Frankreich alles für Polen getan habe, habe Polen zusammen mit Deutschland die französischen

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Pläne zu zerstören versucht. Der Verrat Polens an Frankreich wäre der grösste Schlag, den die französische Politik in der Nachkriegszeit erlitten hätte. Solch Verhalten Polens komme für Litauen nicht überraschend, da doch Litauen am eigenen Leibe erlebt habe, dass Polen niemals Verträge einzuhalten bereit sei. Es wundere Litauen nur, dass man in Frankreich immer noch der Ansicht ist, das Polen "noch einmal den rechten Weg finden werde". Frankreich, das Verträge nie verletzt habe, könne schlecht mit Polen zusammengehen.

Kuten olen Ministerijölle tiedoittanut kirjelmässäni no.837 t.k. 18 päivästä, on Latvian ja Puolan välillä ryhdytty neuvotteluihin taloudellisten suhteiden järjestämiseksi. Aina ennen, milloin tällaista on yritetty, on Liettuan lehdistössä ollut kiukkuisia hyökkäyksiä Latviaa vastaan ja puhuttu siitä, miten Latvia muka alkaa käydä Puolan vanavedessä. Täällä on herättänyt huomiota - m.m. Ruotsin lähettiläs piti sitä varteenotettavana ajan merkkinä - että tällä kertaa ei näitä hyökkäyksiä ole näkynyt, ja tehty se johtopäätös, että Liettua nyt haluaa todenteolla ylläpitää ainakin ulkonaisesti ystävällisiä suhteita Latviaan ja välttää loukkaavia lausuntoja. Siitä huolimatta voi Latvian /ja Viron/ Puolan-ystävyyttä vaikuttaa ärsyttävästi Liettuan yleiseen mielipiteeseen ja aikaansaada, että Liettua tuntee itsensä enemmän tai vähemmän isooiduksi Baltian liitossa.

Liettuan ja Saksan suhteet taas on Memelin kysymys kärjistänyt siihen määrin, että Saksa on kääntynyt Memelin hallitusmuodon takaajien, Englannin, Ranskan, Italian ja Japanin puoleen, pyytäen näiden väliintuloa olojen järjestämiseksi. ^{x/} Ratkaisun ei odo-

---

x/ Latvialainen "Jaunakas Sinas" lehti 25/10 selostaa erästä "Times"i-
tätä koskevaa kirjoitusta, jota minulla valitettavasti ei ole käytettävissä.

teta olevan Liettualle mieleen.

Yllämainitun "Lietuvos Aidas" lehden mielestä Liettua ja Ranska ovat nyttemmin luonnollisia liittolaisia;

Nicht nur die gemeinsamen Friedensbestrebungen, sondern auch die Einstellung zum Völkerbund geben für die litauisch-französische Freundschaft einen festen Grund. Selbst die litauische Öffentlichkeit zeige durch das Interesse für die französische Sprache eine Zuneigung zu Frankreich. Zum Schluss drückt das Blatt die Hoffnung aus, dass tatsächlich eine neue Aera in den Beziehungen zwischen Litauen und Frankreich beginnen werde,

Ranska on kuitenkin kaukana Liettuasta, mutta lähempänä on Ranskan nykyinen ystävä Neuvostoliitto, jonka kanssa Liettuala ei ole mitään yhteisiä rajoja eikä akuuttisia kiistakysymyksiä. Liettuan kallistuminen itään päin on jo kauan ollut havaittavissa ja voitaneen sitä nykyään pitää ilmeisenä tosiasiana. Täällä kerrotaan, että Litvinoff ensi kuussa Geneve'iin lähtiessään matkustaa Liettuan kautta, viiptyen kolmisen päivää Kaunaksessa, mikä tapahtuu Liettuan alotteesta. Liettua lienee niitä maita, joissa kommunismin leviämisellä ei ole suuriakaan edellytyksiä, joten sen ei siltä kannalta tarvitse pelätä lähentymistä Neuvostoliittoon, kun taas vanha venäläinen vaikutus on Liettuassa melkoista voimakkaampi kuin Latviassa ja Virossa. Liettuan tšekäläinen lähettiläs sanoi minulle pitävänsä erittäin tärkeänä, että venäjänkielen taito säilyy Liettuassa, perustellen tätä mielipidettään sillä, että jos joillekin sivistyneille liettualaisille joskus käy vaikeaksi löytää toimeentuloa omassa maassaan, on luonnollisinta, että he etsivät sitä Venäjältä. Tällöin hän ei tarkoittanut bolscheviki-Venäjä, vaan jonkinlaista uutta Venäjää, jota

hän ei tarkemmin määritellyt, mutta jonka tuloon hän näyttää uskovan. Nähtäväksi jää, eikö tässäkin piile konfliktin siemen Lietuan ja muiden Baltian maiden välillä.

Niilo Idman

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16

ASIA:

Riassa olevan lähetystön raportti n:o 23.

v. a. Asianhoitaja Edman

33/10. 1984.

R i i a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

37 / 277 Sal. D. 34.

KIRJELMÄ n:o 868.

9/11.34

R i i a S S A 31 P: NÄ loka KUUTA 19 34.

VIITTAUS: ..... N

5 C/16

P: NÄ ..... KUUTA 19 ..... P: TTY ..... n:o .....

VIITTAUS: ..... D. U. M. / ..... 19 .....

ULKOASIAINMINISTERIÖ LLE

ASIA: Pääministeri Ulmaniksen puhe
sanomalehtimiehille.

Oheisena kunnioittaen Ministeriölle lähetän
Riiasa olevan Lähetytön kuluva vuoden raportin No.23 otsake-
asiassa.

v.ä. Asiainhoitaja: *Milo / Murry*

5 liitettä.

R I I A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 23.

R i i a s s a 31 p:nä l o k a k u u t a 19 34.

37 272 Sal. 8. 34.

Asia: Pääministeri Ulmanin puhe
sanomalehtimiehille.

7/11.34

5 C16

Pääministeri Ulmanin oli t. k. 29 päivänä kutsunut vieraikseen suuren joukon sanomalehdistön edustajia, pitäen tilaisuudessa puheen, jossa hän lausui m. m. seuraavaa:

"Minun ja koko hallituksen toivomus on, että hallituksen ja sanomalehdistön - näiden molempien valtiomahtien - välillä aikaansaataisiin entistä kiinteämpi yhteys. Hallituksen valta on nyt toisenlainen kuin ennen, se on nyt suurempi, ja myöskin sanomalehdistön valta on muuttunut. Kummallakin on nyt entistä suurempi edesvastuu kannettavanaan. Tästä syystä niiden täytyy olla läheisessä, hyvin läheisessä ja hyvin ystävällisessä suhteessa toisiinsa, jotta niihin voisi liittyä vielä kolmas valtiomahti - kansamme, kaikki maamme asukkaat. -

-- -- --

Puolueiden aika on ohi. Mutta valtiollisten puolueitten ajan jälkiä on vielä siellä täällä havaittavissa. Siellä täällä voimme vielä nähdä vanhan pyrkimyksen voimien hajoittamiseen yrittäytyvän pinnalle, samoin kaiken ihanteellisuuden mustaamisen, kansallistunnon häpäisemisen ja kaikkien kansamme ihanteiden pilkkaamisen, olkoonpa se sitten taiteen, kulttuurin, jokapäiväisen elämän, koulun tai uskonnon alalla. Puolueiden aikana hävisi käsitys siitä, mikä kansal-

JAKELUOHJE:

Tavallinen

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi 1 ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin. p

le on välttämätöntä, mitä merkitsee työ, mitä kansan hyväksi tulee tehdä ja miten se on tehtävä. Ennen eräs sanomalehdistön osa ei palvelut valtiota, ei meitä, vaan aivan muita voimia. Oli lehtiä, jotka palvelivat yksityisiä henkilöitä, ryhmiä ja puolueita. Joka oli niiden puolella oli hyvä, joka oli niitä vastaan oli paha, ja häntä täytyi mustata. Puolueita meillä oli paljon - voi melkein sanoa, että niin paljon kuin oli puolueita, niin paljon oli totuuksia. Meillä oli valtiomme - Latvia. Mutta kukin puolue pyrki esittämään käsityksiään tästä valtiosta, sen laadusta ja sen tehtävistä. Voidaan sanoa että niin monta kuin oli puoluetta, niin monta oli Latviaa. Usein oli niinkin, että oli puolueita, mutta ei ensinkään Latviaa. Mutta nyt tämä kaikki on loppunut.

Minun on sanottava, että suurin osa lehdistöämme on tervehtinyt toukokuun 15 päivän tapahtumia kauan odotettuna ilosanomana, intomielin ja syvästi ymmärtäen. Vain harvoja poikkeuksia lukuunottamatta omaksuivat lehdet sen kannan, jota valtion tärkeimmät edut vaativat. Minun on sanottava, että ottamalla tämän asenteen lehdistömme on osoittanut, että siinä elää valtiotietoisuus ja lämmin isänmaallisuus. Lehdistömme on osoittanut todella ymmärtävänsä nykyään usein kuullun lauseen: Itsekukin työhönsä, mutta kaikki työhön valtion hyväksi.

-- -- --

On kuultu väitettävän, että sanomalehdistön merkitys on vähentynyt, että lehdet eivät enää kirjoita yhtä ponnekkaasti kuin ennen. Niillä ei enää ole mahdollisuutta kirjoittaa yhtä paljon kuin aikaisemmin, ei yhtä laajassa mitassa arvostella kaikkea ja repiä kaikkea. Tässä yhteydessä haluaisin lukea pari riviä eräästä viime kesänä ilmestyneestä sanomalehtikirjoituksesta, jossa loistavalla tavalla esitetään se, mitä juuri tahdon tässä selittää:

"Jotkut sanovat, että sanomalehdistö on muuttunut pitkäveteiseksi. Se joka kaipaa rumuutta ja toisten työn alinomaista parjaamista - se todella tuntee olonsa pitkäveteiseksi. Ja se olkoon hänelle kernaasti sallittu. Se lehdistön osa, joka oli sairastunut, on nyt parantolassa, ja siellähän aika todella käy pitkäksi. Mutta terve sanomalehdistö voi nykyään puhua paljon. Elämä kukoo jälkeä, laki toisensa jälkeen laaditaan - niin paljon puhumisen aiheettahan ei ole ollut pitkään aikaan. Vallitsee uusi henki, syntyy uusi valtio. Voimattomille invaliideille, jotka eivät käsitä uutta aikaa, on erittäin terveellistä joutua hoidon alaiseksi. Mutta satojentuhansien ihmisten nimessä minä lausun sydämellisimmän kiitokseni siitä, että ikuiset kieltäjät nyt tuntevat olonsa pitkäveteiseksi."

Mitä tulee arvosteluun ja arvostelun mahdollisuuteen, on tällainen mahdollisuus yhä vielä olemassa. Mutta yhdestä seikasta tahdon huomauttaa. Kuten ennenkin ovat arvostelijat sitä mieltä, että kaikkea saa arvostella paitsi heidän omaa arvosteluaan. Olemme nähneet tapauksia, joilloin yksityinen henkilö, joka oli johonkin tyytymätön, tai jostain syystä katkeroitunut, kirjoitti siitä kaksi sanomalehteä täyteen. Mutta oliko se todella koko kansan käsitys? Muutamille on vaikeata tulla siihen, että sananvapautteen täytyy liittyä velvollisuuden- ja edesvastuuntunto.

-- ~~~ --

Me tiedämme, että hallituksella on nykyään kannettavanaan suurempi edesvastuu kuin milloinkaan ennen. Tästä syystä on myönnettävä, että hallituksen täytyy saada ratkaista, kuka edistää sen työtä ja kuka sitä ehkäisee. Tämä oikeus täytyy hallituksellamme olla, sillä on se ja sillä tulee se olemaan.

-- -- --

Huudetaan, että kaikki sanomalehtemme ovat tulleet samanlaisiksi, että yksityisillä lehdillä ei enää ole omia kasvoja. Tähän tahdon sanoa, että kullakin sanomalehdellä täytyy olla omat kasvopiirteensä. Se jolla niitä ei ole, hankkikoon ne ensi tilassa. Sanomalehtiä ei ole missään kielletty olemasta itsenäisiä ja kulkemasta omia teitään.

Mutta samalla tahdon sanoa, ettei ole jälleen otettava käyttöön niitä naamioita, joilla sanomalehdet ennen peittivät kasvonsa. Näiden naamioiden on kadottava, ja sitä parempi mitä pikemmin tämä tapahtuu ja sanomalehdet näyttävät todelliset kasvonsa. Tahtoisin sanoa: sitä parempi mitä pikemmin meidän onnistuu pestä toukokuun 15 päivän puhtaalla lähdevedellä ihomaali sanomalehdistön kasvoilta.

-- -- --
Latvian pääministeri ei ole ensimmäinen eurooppalainen valtiomies, joka viime aikoina on esittänyt ylläolevanlaisia mielipiteitä hallituksen ja sanomalehdistön keskinäisestä suhteesta. Ulmaniksen mainitsemasta arvostelun mahdollisuudesta huolimatta jää kiistämättömäksi tosiasiaksi, että sananvapautta ei nykyään ole Latviassa; se näkyy jo siitakin, että ennakkosensuuri on saatettu voimaan, ja että siis hallitus, kuten puheessa sanotaan, ratkaisee kuka edistää sen tarkoitusperiä ja kuka niitä ehkäisee. Että ehkäisijöiltä voidaan yksinkertaisesti tukkia suu, todistaa "Latvis"-lehden äskeinen, huomiota herättänyt lakkauttaminen, johon maisteri Pulkkinen on viitanut Riian-lähetystön raportissa no. 20. Erään ulkovallan tšekäläinen lähettiläs on minulle kertonut lakkauttamisen syynä olleen, että lehdessä oli julaistuna seuraava eläinsatu:

Eläinten valtakunnassa neuvoteltiin hallitusmuodon muuttamisesta, ja jotkut ehdottivat diktaturia. Kukaan ei kuitenkaan osan-

nut tarkemmin selittää mitä diktatuurilla ymmärretään, mutta kun tiedettiin, että Latviassa vallitsee diktatuuri, päätettiin lähettää tarkkailija Riikaan tutkimaan asiaa. Ensin lähetettiin lehti, joka palatessaan selitti, ettei diktatuuri miellyttänyt sitä, se kun oli siellä lypsetty putipuhtaaksi. Sitten lähetettiin koira, joka myöskin asettui kriitilliselle kannalle, selittäen ettei sen ollut sallittu kertaakaan haukkua. Kolmanneksi lähetettiin aasi, mutta sepä ei tullutkaan takaisin, sillä se oli heti nimitetty korkeaan virkaan Latviassa.

On myönnettävä, että tämä eläinsatu - joka ei ole liialla henkevyydellä pilattu - ei sisällä mitään positiivista ja asiallista arvostelua hallituksesta, vaan juuri sellaista ylimalkaista mustaamista ja tyytymättömyyden lietsomista, jonka Ulmanin puheissaan tuomitsee. Onko ja missä määrin asiallinen arvostelu sallittua on sen, joka itse ei pysty seuraamaan latviankielisiä lehtiä, vaikeaa mennä sanomaan. Riian saksankielisestä lehdestä sellaista kylläkään ei voi löytää.

Niilo Idman

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16

ASIA:

Riissa olevan lähetystön raportti n:o 24.

v. a. Asiantuntija Idman

10/11. 1934.

R i i a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 902.

R i i a S S A 10 P:NÄ marras KUUTA 1934.

VIITTAUS: ..... N

P:NÄ ..... KUUTA 19 ..... P:TTY ..... n:o .....

VIITTAUS: ..... D. U. M. .... / ..... 19 .....

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
38	247 Sal.D. 37.
4/11. 37	9
5	016

ULKOASIAINMINISTERIÖ LLE

ASIA: Eräitä itäpaktia koskevia

lausuntoja.

Oheisena kunnioittaen Ministeriölle lähettän Riiassa olevan lähetystön kuluva vuoden raportin No. 24 otsakeasiassa.

v.a. Asiasuositaja: *Milo / Anan*

5 liitettä.

R i i a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 24.

R i i a s s a 10 p:nä marras kuuta 1934.

38 / 277 Sal. S. 37.

Asia: Eräitä itäpaktia koskevia
lausuntoja.

17/11.34

5 C/16

Sanomalehdissä näkyy silloin tällöin arveluja siitä, että kysymys itäpaktista, jonka ympärillä viime aikoina on ollut varsin hiljaista, on ennen pitkää jälleen joutuva etualalle Europan suurpoliittisten kysymysten joukossa. Ainoastaan sunnuntaisin ilmestynyt "Rigasche Post" on viime numerossaan tietävinään, että Laval aikoi muuttaa paktin alkuperäisen suunnitelman eräille maille otollisempaan muotoon:

"Wie es heisst, hat Laval nunmehr eine weitgehende Änderung der ursprünglichen französischen Pläne vorgenommen, in dem Sinne, dass der Hilfeleistungspakt fallen gelassen und nur die allgemeinen Verpflichtungen im Sinne des Kelloggpaktes nachbleiben sollen. In Anbetracht der Existenz des Kelloggpaktes ist es aber nicht recht ersichtlich, warum ein neuer Ostpakt noch darauf gelegt werden soll. Das interessante und wesentliche dabei ist aber, dass Frankreich offenbar nicht gewillt ist, mit Polen zu brechen, sondern sich im Gegenteil wieder um Polen bemüht. Wir hatten darauf schon gelegentlich hingewiesen und würden hierin eine neue Bestätigung dessen sehen. Eine Wiederaufnahme der Ostpaktverhandlungen unter Milderung des Textes /Verzicht auf Hilfeleistungsverpflichtung/ wäre ohne Zweifel eine Rücksicht auf Polen und gleichzeitig eine Bemühung um Polen."

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Jo ensimmäisen kerran tavatessani ministeri Muntersia kääntyi puhe itäpaktiin, jonka hän kategorisesti väitti lykkääntyneen aivan epämääräiseen tulevaisuuteen, mitä hän Latvian kannalta piti kysymyksen onnellisimpana ratkaisuna. Hänen mukaansa ei edes Barthou-vainaja enää viimeisinä aikoinaan tuntenut mielenkiintoa asiaa kohtaan, sen jälkeen kuin Neuvostoliitto oli saatu Kansainliiton jäsenyyteen; sanoipa hän Geneve'issä kuulleensa sen Barthoun omasta suusta.

Joku aika sitten oli eräässä latvialaisessa lehdessä selostus Liettuan hallituksen äänenkannattajan /Lietuvos Aidas/ kirjoituksesta, jossa käsiteltiin Suomen ulkopolitiikkaa seuraavaan tapaan:

"Suomen ulkopolitiikan silmiinpistävimänä ominaisuutena on nykyään sen passiivisuus. Tämä ilmenee ennen kaikkea sen kannanotossa itäpaktiin, vaikka Suomessa ainiaaksi lienee lakattu uskomasta, että Suomen ja Neuvostoliiton välinen hyökkäämättömyyssopimus voisi täysin turvata Suomen itsenäisyyden. Suomen ulkopolitiikka näyttää taas enemmän rupeavan suuntautumaan Skandinaviaan päin: samaan aikaan kuin Itämerenmaat neuvottelivat Riassa yhteisymmärryssopimuksestaan, otti Suomen ulkoministeri osaa Tukholmassa pidettyyn Skandinavian maiden ulkoministerien konferenssiin. Aivan mutkattomasti ei tämä suuntautuminen kuitenkaan näy Suomelle onnistuvan. Sitä häiritsee Suomen kieliriidat ja Suomen ja Ruotsin kauppataseen epäedullinen suunta."

Käydessäni seuraavan kerran herra Muntersin luona viittasin tähän kirjoitukseen, huomauttaen että siitä päättäen itäpaktiaate vielä elää Liettuassa ja saa siellä kannatusta, ja että siis Liettuan kanta siinä tapauksessa eroaa Latvian kannasta. Herra Munters ei ollut huomannut koko kirjoitusta, mutta sanoi voivansa varmasti vakuuttaa, ettei Liettua ole itäpaktiaseen kiinnostuneempi

kuin Latviakaan, ja että kirjoitus ilmeisesti on syntynyt joidenkin vanhojen muistiinpanojen pohjalla, joilla ei enää ole aktuaalista merkitystä. Samoin hän jälleen lausui vakaumuksensa, ettei Ranskan enempää kuin Neuvostoliitonkaan hallitus enää vakavissaan pohdi itäpaktin aikaansaamista.

Niilo / Anders

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16

ASIA:

Riassa olevan lähetystön raportti n:o 25

v. a. Asiamiehen Edman

12/12. 1934

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
39	247	Sal. D. 34.
14/12.34	5	c 16

R i i a SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 966.

R i i a SSA 12 P:NÄ joulukuuta 1934.

VIITTAUS: ..... N

P:NÄ ..... KUUTA 19 ..... P:TTY ..... n:o

VIITTAUS: ..... D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Itämerenmaiden ulkoministerien konferenssi Latviassa arvosteltuna.

Oheisena kunnioittaen Ministeriölle lähetän Riiassa olevan lähetystön kuluva vuoden raportin n:o 25, ot-sakeasiassa.

v.a. Asiasuunnittelija: *Milo / Suman*

5 liitettä.

R I I A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 25.

R i i a s s a 12 p:nä joulukuuta 1934.

39 277 Sal. D. JY.

14/12.34

Asia: Itämerenmaiden ulkoministerien
konferenssi Latviassa arvosteltuna.

5 C 16

Talinnassa marras- ja joulukuun vaihteessa pidetyn, Itämerenmaiden ulkoministerien konferenssin kokoonpano, kulku ja päätökset ovat tietenkin jo Ministeriölle niin tunnettuja, ettei niitä tarvitse enää täältä käsin selostaa. Olen vain odottanut latvialaisten lehtien lausuntoja konferenssista, nähdäkseni miten täällä siihen reagoidaan ja missä määrin se on vastannut siihen mahdollisesti kiinnitettyjä toiveita. Tällaisia lausuntoja on kuitenkin saanut turhaan odottaa; lehdissä ei aluksi ollut muuta kuin virallinen kommuniquee ja eräs siihen liittyvä kansliapäällikkö Muntersin selitys, joka ei sanonut paljon enemmän kuin itse kommuniqueakaan. En tiedä johtuiko tämä vaitiolo hallituksen toivomuksesta - joka ennakkosensuurin lakkauttamisesta huolimatta on Latvian lehdistölle laki - vaiko kommuniquean ylimalkaisuuden aiheuttamasta välinpitämättömyydestä; suullisissa keskusteluissa sekä latvialaisten että ulkomaalaisten kanssa en ole kuullut muuta kuin yhden kommentaarion: fraaseja, fraaseja.

Joulukuun 6 päivänä Ulmaniksen pää-äänenkannattaja: "Brīvā Zeme" kirjoitti vihdoin seuraavaa:

"Viidessä istunnossa Tallinnaan kokoontuneet kolmen Itäme-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

renmaan edustajat ovat menestyksellisesti ja yksimielisesti suoritaneet kaikki työohjelmassa olleet tehtävät. Ja suoritettua työtä on paljon.

Tärkeä on päätös yhteisestä edustuksesta Kansainliiton elimissä ja kansainvälisissä konferensseissa. Yhdessä esiintyessään kaikki kolme maata voivat vaatia itselleen suuremman edustajamäärän kuin tähän saakka. Jo lähipäivinä Itämerenmaat tulevat kääntymään Kansainliiton puoleen tässä tarkoituksessa.

Tallinnassa on uudelleen korostettu Itämerenmaitten päätöstä esiintyä yhdessä sellaisissa kysymyksissä, jotka koskevat kaikkia Baltian liiton jäseniä. Tärkeimmät näistä kysymyksistä ovat Itämerenmaiden riippumattomuus ja Euroopan rauha, jotka ovat kiinteässä yhteydessä. Historia osoittaa, että Euroopan tämän osan rauha on usein häiriytynyt juuri siitä syystä, että joku vieras valta on saanut vallan näissä maissa, ja toisten vieraitten valtojen pyrkiessä ase kädessä sitä taas siltä riistämään. Tämä taistelu Itämeren herr^{u/}udesta loppui Baltian maiden tullessa itse kohtalonsa määrääjiksi. Siksi jokainen valta, joka tavalla tai toisella yrittää saada nämä kansat vaikutuspiiriinsä, on Euroopan rauhan uhkaaja. Tässä suhteessa on olemassa suuri yhtäläisyys Itämerenmaitten sekä Belgian ja Hollannin välillä geopolittiselta kannalta katsoen.

Rauhan turvaamiseksi Itämerenmaat ovat yksimielisesti päättäneet pysyä julkilausumassaan, että ne periaatteessa kannattavat itäpaktia. Kuten tunnettua on tämä kysymys jälleen tullut päiväjärjestykseen, ja sen puoltajat toivovat voivansa voittaa Puolan ja Saksan epäilykset. x/

Kiitettävän yksimielisesti neuvottelijat ovat myöskin ryhtyneet valmistelemaan käytännöllisten ja taloudellisten kysymysten

---

x/ vrt. Riian-lähetystön raporttia n:o 24!

ratkaisua. He tunnustavat, että on m.m. helpotettava liittolaismaiden kansalaisten oleskelua ja ansiomahdollisuuksia muissa liittomaissa. Latvian ja Viron välit ovat mitä parhaat, ja taistelutantereella solmittu ystävyys auttaa ratkaisemaan sellaisiakin kysymyksiä, jotka muuten tuottaisivat vaikeuksia.

Yksimielisyyteensä luottaen ja lujasti puolustaen kansallista riippumattomuuttaan Itämerenmaat rohkein ja toivehikkain mielin kulkevat kohti vuotta 1935, joka monen mielestä tulee olemaan kriittillinen aika kansainvälisessä elämässä ja yllätyksiä täynnä."

Ei ole mitään syytä etukäteen väittää, ettei Itämerenmaiden nyt alkaneella ulkopoliittisella yhteistoiminnalla tulisi olemaan merkitystä, joskaan ei asian tämä puoli tällä hetkellä tarjoa suurelle yleisölle mitään kouraantuntuvaa mielenkiintoa. Se seikka, tuleeko Baltian liitto asianomaisissa maissa saavuttamaan todellisen kansansuosion, riippuu siitä, miten ylläolevassa kirjoituksessa mainitut käytännölliset ja taloudelliset kysymykset onnistutaan järjestää. Tässä yhteydessä johtuu mieleeni ensimmäinen käyntini Viron lähettilään tri Menningin luona. Hän lausui että Viron lähetystö täällä on kuin mikäkin konsulinvirasto, täynnä lisenssiasioita ja muita kaupallisia kysymyksiä, joita ei tahdo saada järjestetyksi, ja että varsinaisia poliittisia asioita ei juuri olekaan. Huomautukseeni, että kohtahan Tallinnassa kokoontuu Itämerenmaiden ulkoministerien konferenssi, jossa voi tulla esille paljon tärkeitä poliittisia kysymyksiä, tri Menning vastasi: ei ole ensinkään vaikeata päästä yksimielisyyteen noista suurista periaatteellisista kysymyksistä, ne menevät itsestään, mutta kuten tekin Suomessa tietänette, tahtoo naapurimaiden välillä aina olla kaikenlaisia pieniä kahnauksia, jotka ovat paljon hankalammin järjestettävissä. Tämä

oli tietysti viittaus Latvian nykyiseen mahdottomaan ulkomaankauppa-politiikkaan, ja epäilemättä tri Menningin sanat sisältävät suuren psykologisen totuuden. Jos kahden naapurimaan väliset kaupalliset ja taloudelliset suhteet eivät ole siedettävällä kannalla, vaan päinvastoin tuottavat toisen maan asukkaille harmia ja ärtymistä, merkitsee suuren yleisön tietoisuudessa sangen vähän, että näiden maiden diplomaatit juhlallisessa konferenssissa tulevat yksimielisyyteen Euroopan rauhan välttämättömydestä, jota kukaan ei ole kieltänytkään. Jos siis Itämerenmaiden liiton mieli todella täyttää tarkoituksensa, on näiden maiden käsittääkseni omistettava aivan erikoista huolta kaikkien "pienien kannauksien" poistamiselle sillä muuten voivat ulkopoliittisenkin yhteistoiminnan perustukset pettää.

Nils /duon

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16

ASIA:

Riassa olevan lähetysten raportti n:o 26.

v. a. Asiamiehittäjä Edman

17/12. 1934

R i i a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 983.

R i i a S S A 17 P:NÄ joulukuuta 1934.

VIITTAUS: ..... N

P:NÄ ..... KUUTA 19 ..... P:TTY ..... n:o .....

VIITTAUS: ..... D. U. M. ..... / ..... 19 .....

40 247 Sal.D. 34.
19/12 34
5 C16

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Vielä sananen Itämerenmaiden
suhtautumisesta itäpaktiin.

Oheisena kunnioittaen Ministeriölle lähetän Riiassa olevan lähetystön kuluva vuoden raportin n:o 26, ot-sakeasiassa.

v.a. Asainhoitaja: *Milo Kuorikoski*

5 liitettä.

R i i a SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 26.

R i i a ssa 17 p:nä joulukuuta 1934.

40 247 Sal. D. 77.

Asia: Vielä sananen Itämerenmaiden
suhtautumisesta itäpaktiin.

19/12.34

5 C16

Ranskan ja Neuvostoliiton tšekäläiset lähettiläät ovat joku päivä sitten käyneet Latvian ulkoministeriössä ilmoittamassa hallitustensa kuluvan joulukuun 5 päivänä tekemästä päätöksestä olla itäpaktineuvottelujen aikana käymättä mitään muita neuvotteluja, jotka voisivat olla ristiriidassa suunnitellun paktin kanssa. Samanlainen ilmoitus on tehty myöskin Viron ja Liettuan ulkoministeriöille. Tätä tapausta on eräissä lehdissä tervehditty suurella tyydytyksellä ja leimattu se Itämerenmaiden liiton uudeksi ulkopoliittiseksi saavutukseksi ja takeeksi siitä, että suurvallat pitävät tätä liittoa niin tärkeänä, ettei itä-Eurooppaa koskevia kansainvälisiä kysymyksiä enää voida ratkaista ilman sen osanottoa ja vastoin sen tahtoa. Tällainen käsitys, niin liioiteltu kuin se epäilemättä onkin, saattaa kuitenkin antaa tukea Tallinnan konferenssin päätöksille, jotka, kuten edellisessä raportissani olen tiedoittanut, on ainakin Latviassa otettu vastaan melkoisen välinpitämättömästi.

Kaikista virallisista päätöksistä ja vakuutteluista ja kansallisen itsetärkeyden tuntoa hivelevistä mielikuvista huolimatta ei itäpaktiaatteen kehitystä sanoista teoiksi täällä odoteta ilman vissiä hermostuneisuutta. Joulukuun 12 päivän "Brīvā Zeme"ssa, Ulma-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

niksen lehdessä, oli "Itäpakti ja Itämerenmaat" niminen kirjoitus, jossa ensin ylimalkaisin sanoin todetaan Baltian maiden periaatteellisesti myönteinen suhtautuminen itäpaktiin, mutta korostetaan, että ei nyt ole aika ryhtyä turhiin ennustuksiin ja arveluihin, vaan odotettava kunnes asia on kehittynyt niin pitkälle, että voidaan kokoontua neuvottelupöydän ääreen keskustelemaan paktin tekstistä, missä neuvotteluissa Itämerenmaat tulevat esiintymään täysarvoisina osanottajina ja lojaalisesti työskentelemään paktin tarkoituksensa, rauhan turvaamisen hyväksi. Kirjoituksen loppupuolella näyttää kuitenkin eräänlainen sisäinen levottomuus puhkeavan esiin, sillä siinä lakataan yhtäkkiä puhumasta kollektiivisesti Itämeren liiton nimessä ja ryhdytään ajamaan puhtaasti latvialaista politiikkaa. Polemisoituaan sitä eräissä ranskalaisissa lehdissä esitettyä väitettä vastaan, että Itämerenmaat yrittävät paktin suhteen toimia Saksalle ystävälliseen suuntaan, lehti jatkaa:

"Suhtautumisemme Saksaan on kysymys, joka riippuu suoranaista väleistämme tähän maahan ja sen suhtautumisesta meihin. On aivan harhaanviepää tehdä johtopäätöksiä siitä, minkälaisen kannan tulemme neuvottelujen eri vaiheissa omaksumaan, samoin kuin siitä, miten tulemme suhtautumaan muihin maihin, jotka osallistuvat paktiin. Muis-
takaamme vain, että paktiin, jos se syntyy, osallistuvat sekä Puola että Liettua, joiden välillä ei ole olemassa mitään suhteita. Latvia tulee noudattamaan vieraista vaikuttimista riippumatonta politiikkaa eikä antaudu minkään suuremman maan valtiolaivan aallokon valtaan. Me tahdomme orientoitua oman itsemme mukaan, meillä on latvialainen orientointi."

Ylläolevassa kursivoidut sanat lienevät pääministeri Ulmanik-

sen itsensä lausumat. Että Latvialla on ja voi olla ainoastaan latvialainen orientointi on tietysti itsestään selvää, mutta nyt kuten ennenkin herää kysymys: käykö tämä orientointi yhteen Liettuan orientoinnin kanssa? ja miten on kielteisessä tapauksessa käyvä Baltian liiton?

Milo M...